

Økonomianalyse Våler kommune i Hedmark 2018

RAPPORT 2019

VÅLER KOMMUNE I HEDMARK

AGENDA
KAUPANG

OPPDRAKSGIVER: Våler kommune i Hedmark

RAPPORT NR: 1020871

RAPPORTENS TITTEL: Økonomianalyse Våler kommune i Hedmark 2018

ANSVARLIG KONSULENT: Rune Holbæk

KVALITETSSIKRET AV: Bjørn A. Brox

DATO: 04.09.2019

Forord

Denne rapporten er laget på oppdrag av rådmannen i Våler kommune i Hedmark.

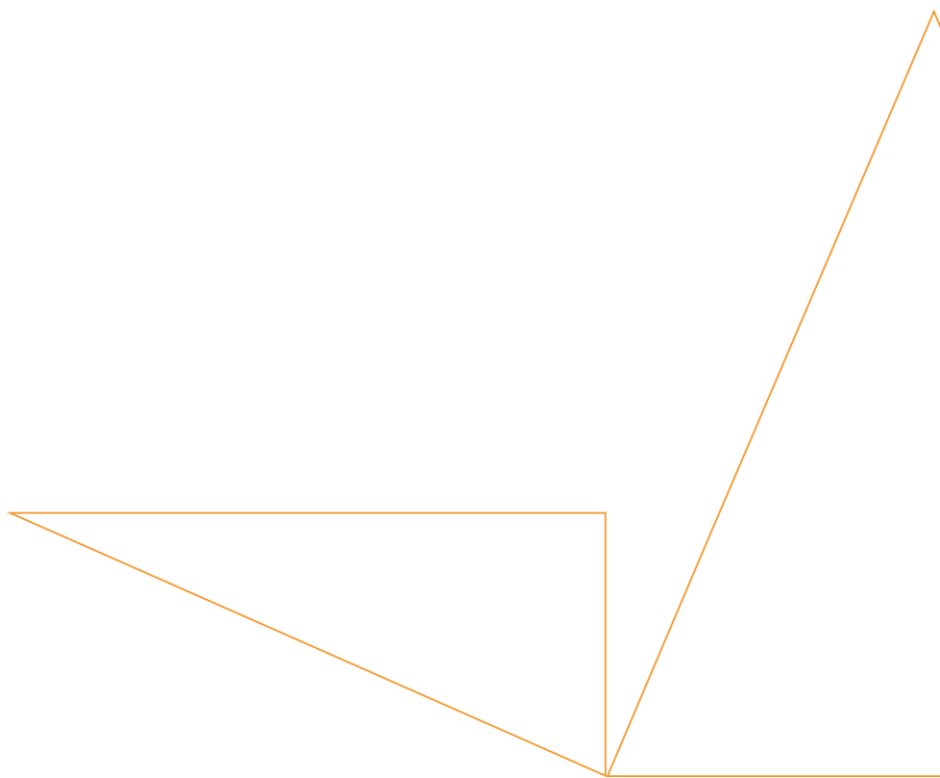
Vi takker for godt samarbeid med ledere og ansatte i kommunen når det gjelder dataauthenting og kvalitetssikring av data.

Rapporten er skrevet av Rune Holbæk, Bjørn A. Brox og Sondre Lund. Alle konklusjoner står for Agenda Kaupangs regning.

Data er hentet fra KOSTRA 17.06.2019. Vi tar forbehold for feil i datagrunnlaget.

Stabekk 04.09.2019

Agenda Kaupang AS

Innhold

1	Sammendrag	5
2	Mandat og metode	6
3	Finanser	9
4	Tjenestekvalitet.....	12
5	Samlet kostnadsnivå	14
6	Demografi	17
7	Grunnskole	23
8	Barnehage	35
9	Barnevern	43
10	Pleie og omsorg	47
11	Helse	56
12	Sosial	58
13	Administrasjon og fellesutgifter	62
14	Kultur	65
15	Fysisk planlegging og kulturminnevern.....	66
16	Samferdsel	68
17	Brann.....	71
18	Næring	73
19	Bolig	74
20	Kirke	77
21	Eiendom.....	78
22	Flyktninger	81
	Vedlegg: Regnskapsdata i analysen. Kilde: KOSTRA.....	82

1 Sammen drag

Dette er en analyse av regnskap og andre KOSTRA-tall for 2018 for Våler kommune i Hedmark. Formålet med analysen er å finne ut hvordan de økonomiske nøkkeltallene for Våler er, sammenlignet med andre kommuner. Våler er sammenlignet med effektive kommuner, som kanskje har noe å lære bort.

Våler er sammenlignet med Marker, Gjerdrum, Øystre Slidre, Risør, Songdalen og Ulstein, samt Kommunegruppe 2, som er små kommuner med middels bundne kostnader per innbygger og middels frie disponible inntekter.

Hovedkonklusjonen er at Våler har middels tjenestekvalitet, svake finanser og et lavt kostnadsnivå i tjenestene sammenlignet med Kommunegruppe 2.

Finansene er svake når man ser på nøkkeltallene isolert. Netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene var blant de laveste i landet i 2018. Våler har mye midler på disposisjonsfond og dermed en god evne på kort sikt til å møte uforutsette økonomiske problemer. Kommunen har lav netto lånegjeld sammenlignet med kommunegruppen.

Kvalitet i tjenestene er vurdert på grunnlag av Kommunebarometeret fra Kommunal Rapport. Våler er rangert som nr. 279 av 422 kommuner innen kvalitet på det totale tjenestetilbudet til innbyggerne.

Kostnadsnivået i tjenestene er vurdert på grunnlag av behovskorrigerede netto driftsutgifter. Netto driftsutgifter er den utgiften kommunestyret må bevilge (utgift minus driftsinntekter og refusjoner). Utgiftene korrigeres for forskjeller i demografi, geografi og sosiale forhold for å gjøre kommune-regnskapene sammenlignbare.

Kostnadsnivået i Våler var 4 millioner kroner lavere enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2 i 2018. De tjenestene som drives dyrere enn gjennomsnittet i kommunegruppen er administrasjon, grunnskole, barnevern og bolig.

De tjenestene som drives med lavere kostnader enn kommunegruppen er pleie og omsorg, helse, kultur, plan, samferdsel, næring og kirke. Utgifter til barnehage, sosial, brann og eiendomsforvaltning (formålsbygg) er lik gjennomsnittet i kommunegruppen. Utgiftene til flyktninger er antakelig lavere enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2.

2 Mandat og metode

2.1 Mandat

Oppgaven i denne rapporten er å sammenligne finanser og kostnadsnivået i Våler kommune med andre kommuner, samt å forklare årsaken til de påviste forskjellene.

Analysen kan ses på som første fase av et omstillingsprosjekt. På grunnlag av analysen vil kommunen kunne vurdere hvilke tjenester som kan drives med lavere utgifter, og få noen ideer til hvilke tiltak som er aktuelle.

2.2 Metode

Analysen sammenligner behovskorrigerte netto driftsutgifter per innbygger i ulike tjenester. Netto driftsutgifter er kommunens utgifter i tjenesten minus refusjoner og eventuell egenbetaling. Det er netto utgifter som må finansieres av kommunestyret med frie inntekter og eventuell eiendomsskatt. Analysen legger altså hovedvekten på kommunestyrets prioriteringsproblem.

Sammenligningskommunene er sammenlignbare kommuner med lave kostnader. De viktigste kriteriene for valg av sammenligningskommuner er:

- ▶ Størrelse (fanges ikke opp godt nok i utgiftsutjevningen i inntektssystemet)
- ▶ Befolkningsvekst (det er lettere å bygge på enn å legge ned)
- ▶ Kostnadsnivå (må ha noe å lære bort)
- ▶ God tjenestekvalitet (sjekkes i Kommunebarometeret).

Tabellen under viser noen nøkkeltall om sammenligningskommunene.

Kommune	Innbyggere 1.1.2016	Innbyggere 1.1.2019	Befolkningsvekst (siste fire år i %)	Innbyggere i tettsted	Frie inntekter og eiendomsskatt per innbygger (i % av landsgjennomsnittet)
Våler	3 760	3 705	-1,5 %	38,0 %	105,5 %
Marker	3 610	3 592	-0,5 %	50,5 %	103,6 %
Gjerdrum	6 323	6 823	7,9 %	72,0 %	91,5 %
Øystre Slidre	3 220	3 208	-0,4 %	26,9 %	113,7 %
Risør	6 920	6 848	-1,0 %	67,5 %	101,5 %
Songdalen	6 419	6 706	4,5 %	73,4 %	98,3 %
Ulstein	8 430	8 609	2,1 %	80,4 %	94,9 %
KOSTRA-gruppe 2	196 821	192 553	-2,2 %	43,4 %	112,3 %

Figur 1 Data om sammenligningskommuner. Kilde: KOSTRA

Analysen sammenligner kostnader per tjeneste. Det er definert 14 tjenester i tråd med inndelingen i KOSTRA. Hver tjeneste består av flere KOSTRA-funksjoner. Det er tilsammen omtrent 70 KOSTRA-funksjoner fra 100 politisk styring til 393 drift av gravplasser. Dette er et organisasjonsnøytralt regnskap, til forskjell fra kommunens ansvarsregnskap (intern organisering). Følgende funksjoner tas ikke med i analysen: 170–173 premieavvik (finansielle korreksjoner til regnskapet), 275 introduksjonsordningen (statsfinansiert) og 340–357 VAR-sektoren (finansiert med huseieravgifter).

Analysen bruker av samme årsak konsernregnskapet. Konsernregnskapet omfatter både kommune-kassen (den delen rådmannen styrer), kommunale foretak, interkommunale selskaper og interkommunale selskaper med eget regnskap, organisert etter kommunelovens paragraf 27.

Kommunene organiserer stadig mer av tjenesteproduksjonen interkommunalt. Derfor er konsern-regnskapet viktig. Tabellen under viser hvilke selskaper i Våler som skal rapportere til KOSTRA for 2018.

Kommunenr.	Kommune	Organisasjons-form	Selskap	Eierandel
426	Våler	IKS	GLÅMDAL INTERKOMMUNALE VOKSENOPP	6 %
426	Våler	IKS	GLÅMDAL SEKRETARIAT IKS	14 %
426	Våler	IKS	HEDMARK REVISJON IKS	2 %
426	Våler	IKS	MIDT-HEDMARK BRANN- OG REDNINGSVESEN	10 %
426	Våler	IKS	SOLØR RENOVASJON IKS	23 %

Figur 2 Selskaper i Kommunekonsernet Våler 2018. Kilde: SSB

Våler kommune står oppført med 6 % eierandel i Glåmdal interkommunale voksenopplæringssenter. Etter kvalitetssikringsmøte med kommunen 23.08.2019 forstår vi at kommunen ikke lenger er medeier i dette selskapet.

Analysen bruker netto utgifter fratrasket arbeidsgiveravgift. Arbeidsgiveravgiften varierer mellom 0 prosent og 14,1 prosent i norske kommuner. For å sammenligne kommuner med svært forskjellig avgiftssats er det en fordel å ta bort avgiften fra regnskapet.

Analysen benytter samtidig behovskorrigerte netto driftsutgifter. Behovskorrigeringen gjøres etter metoden i statsbudsjettet. Kommunaldepartementet har beregnet utgiftsbehovet per innbygger i hver velferdstjeneste og samlet for hver norske kommune. Tjenestene som behovskorrigeres er grunnskole, barnehage, barnevern, pleie og omsorg, helse, sosial og administrasjon. Analysen korrigerer 2018-regnskapet med behovsberegningen for 2018. Tidligere års regnskap korrigeres med kommunal deflator. Det er dessuten gjort et par andre korreksjoner for å gjøre kommunene sammenlignbare: ulik andel elever i private skoler og oppgaver som vertskommune for nedlagte PU-institusjoner. Behovskorrigerte netto driftsutgifter er netto driftsutgifter delt på utgiftsbehovet i prosent.

Analysen beregner innsparingsmuligheter for hver tjeneste i Våler, sammenlignet med Kommunegruppe 2 og sammenligningskommunene. Innsparingspotensialet for tjeneste A i kommune 1 (K1) i forhold til kommune 2 (K2) beregnes slik: (behovskorrigert netto utgift K1 - behovskorrigert netto utgift K2) x innbyggertall K1 x utgiftsbehov i tjeneste A i K1.

Eksempel fra rapporten: Innsparingspotensialet for grunnskole i Våler i forhold til Kommunegruppe 2 beregnes slik: $(15.342 - 13.928) \times 3.705 \times 0,87 = 5$ millioner kroner.

Det er laget ett kapittel om hver tjeneste. I disse kapitlene er formålet å forklare de kostnadsforskjellene som påvises mellom Våler og kommunegruppen i starten av rapporten. Analysen skiller mellom tre forklaringsfaktorer. Forskjeller i netto utgift per innbygger kan komme av ulikt volum i tjenesten, ulik produktivitet (enhetspriser) eller ulike satser for egenbetaling. Analysen prøver å beregne effekten i millioner kroner av hver av disse faktorene. Det er bare mulig i de tjenester der Agenda Kaupang har opplysninger om volum og enhetspriser.

Analysen bruker indikatorer beregnet av Agenda Kaupang. Det vil si at analysen ikke bruker de «originale» indikatorene beregnet av KOSTRA. Agenda Kaupang har i stedet beregnet indikatoren ved hjelp av teller og nevner hentet fra grunnlagsdata i KOSTRA. Dette er nødvendig når Agenda Kaupang definerer tjenesten annerledes enn KOSTRA, eller når nøkkeltall skal lages for virtuelle kommuner.

2.3 Korrigeringer

Regnskapet er korrigert i samråd med kommunens ledere og økonomiavdeling etter kvalitets-sikringsmøte 23.08.2019. Samlede netto utgifter er korrigert ned 0,6 millioner kroner. Følgende korrigeringer er gjort av innsendte KOSTRA-tall (økninger i +, reduksjoner i -), tall i 1.000 kroner:

Kommunenr.	Kommune	KOSTRA-funksjon	Beløp i 1.000 kr
426	Våler	241 Diagnose, behandling, re-/habilitering	-3 600
426	Våler	254 Helse- og omsorgstjenester til hjemmeboende	3 600
426	Våler	265 Kommunalt disponerte boliger	-1 600
426	Våler	360 Naturforvaltning og friluftsliv	1 000
Sum			-600

Figur 3 Rettelser i kommuneregnskapet 2018

Korreksjonene gjelder feilføringer i regnskapet, ekstraordinære poster og periodisering av beløp (føringer mot bundet driftsfond). Korreksjonene er bygget inn i figurene i rapporten.

3 Finanser

Godt driftsresultat, mye driftsreserver og lav netto lånegjeld er viktige tegn på sunne kommunale finanser. De finansielle nøkkeltallene i Våler er ikke spesielt gode. Netto driftsresultat var -5 prosent av driftsinntektene i 2018, disposisjonsfondet rundt 10,9 prosent og netto lånegjeld 69 prosent.

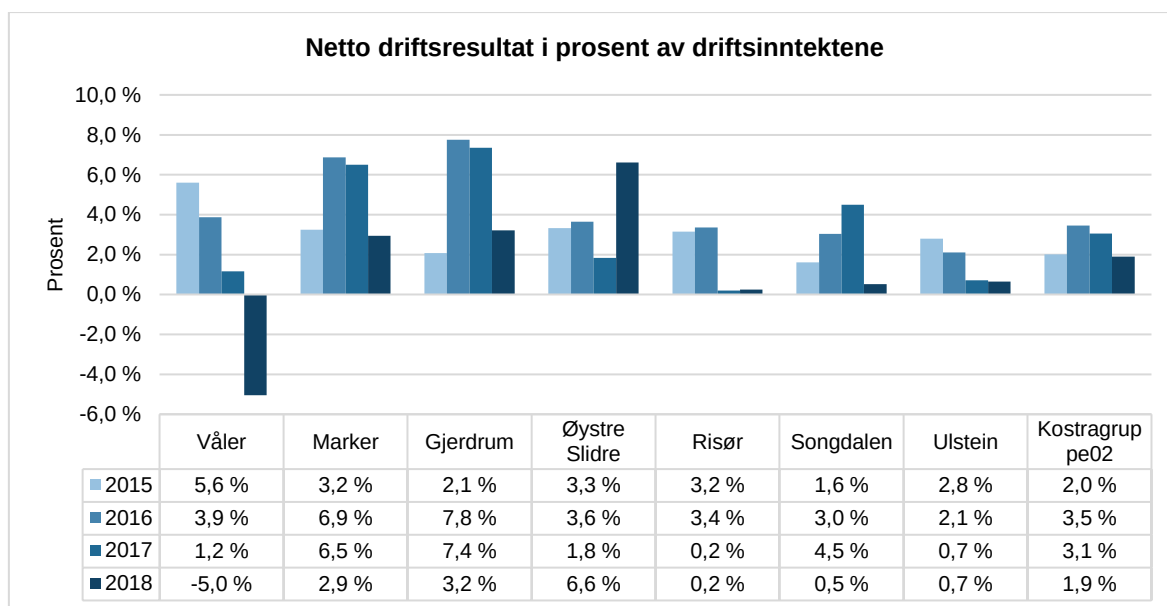
Sunn økonomi tilsier overskudd på 2 prosent, reserver på 10 prosent og netto lånegjeld på 50 prosent. Våler har ikke så gode finanser som anbefalt, men det er det få kommuner som har.

Våler har svakere finanser enn gjennomsnittet av norske kommuner i 2018. Netto driftsresultat var blant de laveste i landet i 2018 og kommunen har høyere netto lånegjeld enn anbefalt. Våler har mye midler i disposisjonsfond og dermed god evne til å møte uforutsette økonomiske problemer. Det er 366 kommuner med bedre finanser ved utgangen av 2018.

3.1 Netto driftsresultat

Netto driftsresultat i kommunekonsernet utgjorde -5 prosent av driftsinntektene i Våler i 2018. Det er under bransjenormen på 2 prosent. Det er 7,6 prosent lavere enn gjennomsnittet i norske kommuner i 2018 (2,6 prosent).

Driftsresultatene har vært dårligere enn gjennomsnittet i kommunegruppen de to siste årene. 2018 var et godt år i kommunesektoren. 2016 og 2017 var enda bedre.

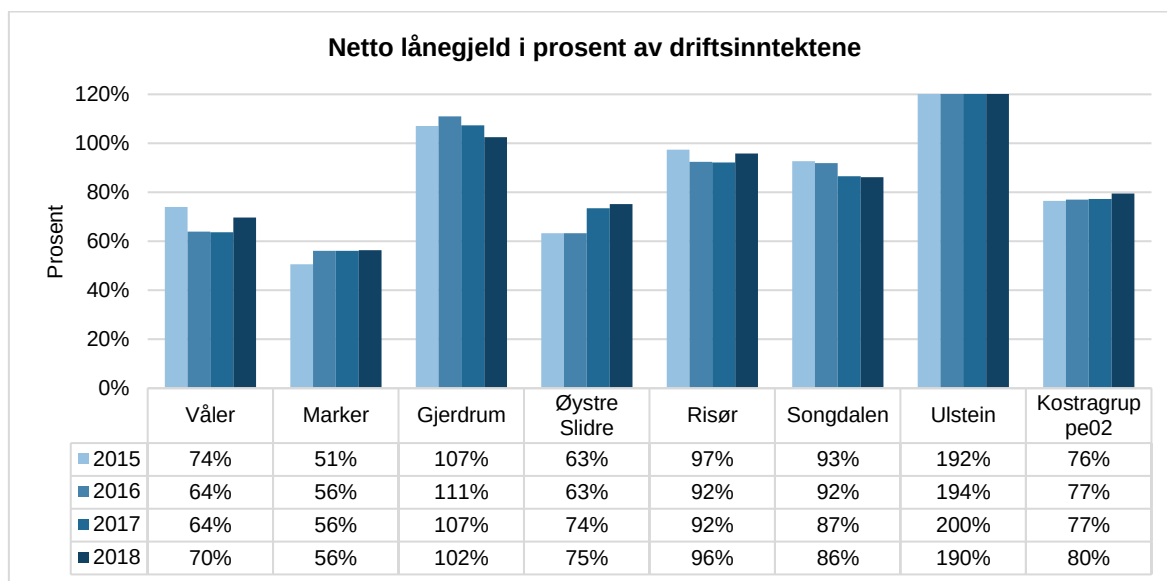

Figur 4 Netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene. Kilde: KOSTRA

3.2 Netto lånegjeld

Netto lånegjeld er opptatte lån, minus utlån og ubrukte lånemidler. Netto lånegjeld bør holdes under kontroll for å unngå for stor renterisiko, spesielt i tider med lave renter. Netto lånegjeld bør helst være under 50 prosent av årlige driftsinntekter.

Våler har mer lånegjeld enn anbefalt. Netto lånegjeld i konsernet er 70 prosent av driftsinntektene i 2018. Det er 10 prosentpoeng mindre enn gjennomsnittet i kommunegruppen og 12 prosent mindre enn landsgjennomsnittet. Lånegjelden (gjeldsgraden) er redusert med 4 prosentpoeng de siste fire årene, hvilket er positivt.

Figur 5 Netto lånegjeld i prosent av driftsinntektene. Kilde: KOSTRA

Man kan skille mellom renteutsatt lånegjeld og selvfinansiert lånegjeld (VAR-sektor og lån med rentestøtte fra staten). Den renteutsatte gjelden i Våler utgjør 52 prosent av årlige driftsinntekter. Det er mye, men det er ikke mer enn gjennomsnittet i landet.

Et annet relevant nøkkeltall er samlet renteeksponering. Det vil si renteutsatt gjeld minus pengeplasseringer i renteinstrumenter (bankinnskudd, sertifikater og derivater). Netto renteeksponert beløp i prosent av årlige driftsinntekter utgjorde 34 prosent av årlige driftsinntekter i fjor. Dette er også under nivået med landsgjennomsnittet, se figuren under.

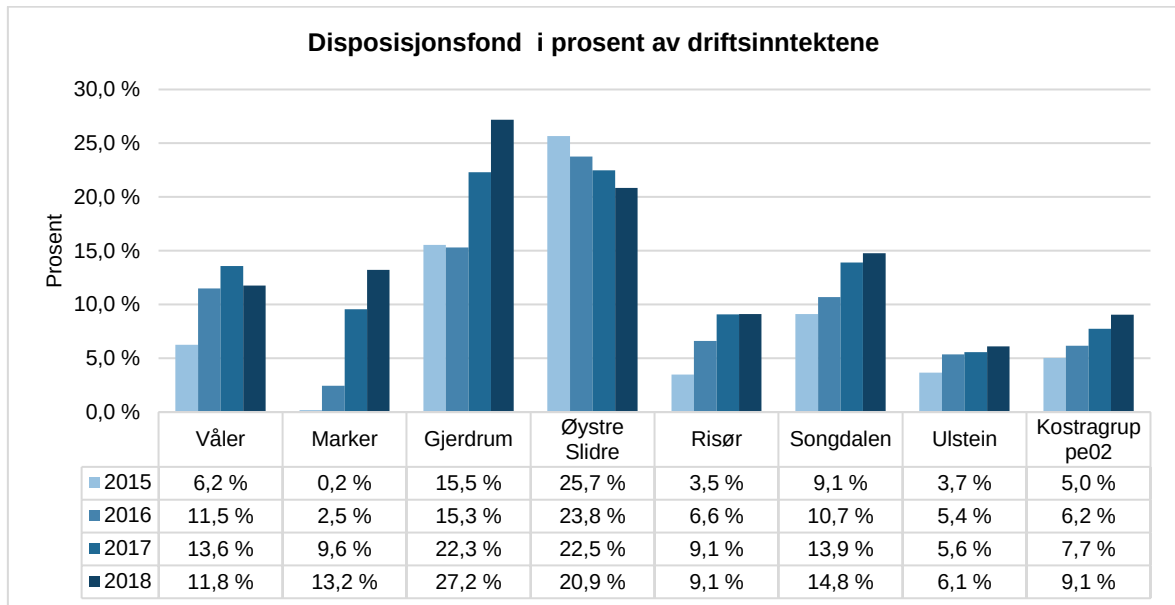
	Våler 2016	Våler 2017	Våler 2018	Landet 2018
Renteeksponert gjeld i prosent av driftsinntekter	49,2 %	49,3 %	51,5 %	56,7 %
Netto renteeksponering i prosent av driftsinntekter	30,2 %	27,6 %	33,9 %	39,1 %

Figur 6 Finansielle nøkkeltall. Kilde: KOSTRA

3.3 Disposisjonsfondet

Disposisjonsfondet er fri egenkapital, som kan brukes for å dekke underskudd eller være egenkapital til investeringer. Disposisjonsfondet bør utgjøre 10 prosent av årlige driftsinntekter.

Våler har disposisjonsfond på 11,8 prosent. Det er 2,7 prosentpoeng mer enn gjennomsnittet i kommunegruppen og mer enn anbefalt minimum. Landsgjennomsnittet er 10,8 prosent.

Figur 7 Disposisjonsfond i prosent av driftsinntektene. Kilde: KOSTRA

4 Tjenestekvalitet

Denne rapporten er primært en økonomianalyse. Det er samtidig viktig med god tjenestekvalitet. Den beste undersøkelsen av kommunenes tjenestekvalitet som foreligger, er Kommunebarometeret til Kommunal Rapport.

Kommunebarometeret rangerer kommunene etter 151 kriterier/indikatorer, der de fleste gjelder kvaliteten på de kommunale tjenestene. Det mangler kvalitetsvurdering for enkelte tekniske tjenester (brann, samferdsel, næring, administrasjon).

Kommunebarometeret for 2019, basert på endelige tall pr. juli 2019, viser at Våler generelt sett har et gjennomsnittlig nivå på tjenestene og havner på en 279. plass av totalt 422 kommuner når det ses på nøkkeltallene alene.

Våler er blant de 100 dårligste kommunene når det gjelder kultur, økonomi og kostnadsnivå. Samtidig er Våler i det nedre sjiktet når det gjelder barnevern og vann, avløp og renovasjon. Helse og saksbehandling er blant de bedre i landet. De andre tjenestene er på et middels nivå basert på kvalitetsindikatorene i Kommunebarometeret.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Nøkkeltallene alene			187	390	400	380	136	328	327	279
Totaltabellen - justert for økonomiske forutsetninger			152	374	371	357	98	271	275	229
Grunnskole				386	365	362	143	371	268	236
Pleie og omsorg	116	39	132	211	257	223	302	242	235	164
Barnevern					365	317	274	318	344	272
Barnehage						170	54	170	142	223
Helse	1	159	186	98	66	188	49	30	56	55
Sosial	1	1	1	7	255	262	213	255	258	170
Kultur	314	278	298	368	374	353	292	232	366	341
Miljø og ressurser		350	255	87	97	94	121	109	124	155
Saksbehandling	361	270	142	69	161	219	62	24		42
Vann og avløp		248	166	333	363	329	293	396	281	268
Økonomi				179	123	122	140	101	173	367
Kostnadsnivå					1	1	308	348	346	353
Nøkkeltall i bruk i barometeret	47	69	110	116	127	123	126	141	152	151
Antall kommuner rangert totalt	429	429	429	429	428	428	428	426	423	422

Figur 8 Samlet oversikt over resultat i Kommunebarometeret siste 10 år. Kilde: Kommunebarometeret 2019

Nedenfor viser vi en sammenligning for alle sektorer i sammenligningskommunene. Analysen viser at flere av sammenligningskommunene som driver enda mer kostnadseffektivt enn Våler samtidig har god kvalitet på tjenestene i flere sektorer. Dette viser at det sannsynligvis er mye å lære av flere av disse kommunene og at det ikke nødvendigvis er en sammenheng mellom kostnadsnivået på tjenestetilbudet og kvaliteten i tjenestene.

	Våler	Marker	Gjerdrum	Øystre Slidre	Risør	Songdalen	Ulstein
Plassering totalt	229	89	58	60	249	9	72
Uten hensyn til korrigert inntekt	279	145	97	34	306	21	128
Grunnskole (20 % av totalen)	236	211	143	63	303	158	47
Eldreomsorg (20 %)	164	318	245	72	404	13	63
Barnevern (10 %)	272	198	161	87	142	57	303
Barnehage (10 %)	223	195	324	220	70	175	280
Helse (7,5 %)	55	244	361	118	171	308	152
Sosialtjeneste (7,5 %)	170	113	193	119	205	30	199
Kultur (2,5 %)	341	29	265	89	216	186	95
Miljø og ressurser (2,5 %)	155	55	33	335	186	56	86
Saksbehandling (2,5 %)	42	5	164	221	226	137	126
Vann, avløp og renovasjon (2,5 %)	268	15	281	284	126	195	283
Økonomi (10 %)	367	149	24	34	277	86	383
Kostnadsnivå (5 %)	353	137	14	347	187	219	171

Figur 9 Samlet oversikt over resultatet for alle sektorer i alle sammenligningskommunene. Kilde: Kommunebarometeret 2019

5 Samlet kostnadsnivå

Netto driftsutgifter i Våler i 2018 var ca. 63.000 kroner per innbygger. Vi holder i denne analysen utenfor funksjonene 170–173 felles pensjonsposter, 275 introduksjonsordningen og 340–357 VAR-sektoren. Utgiftene er korrigert for arbeidsgiveravgift, elever i private skoler (0,1 mill. kroner) og eventuelt vertskommunetilskudd til institusjoner for mennesker med psykisk utviklingshemming (0 mill. kroner).

Figuren under viser netto utgifter per innbygger fordelt på 14 kommunale tjenester. Samlet utgift er omtrent 2.900 kroner mindre per innbygger enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Tallene fremgår av figuren under og er ekskl. arbeidsgiveravgift.

	Netto driftsutgift per innbygger ekskl. arbeidsgiveravgift, ikke behovskorrigert							
	Våler	Marker	Gjerdrum	Øystre Slidre	Risør	Songdalen	Ulstein	KOSTRA-gruppe 2
Administrasjon	6 870	4 397	4 848	6 183	5 408	4 850	4 849	7 040
Grunnskole	13 366	11 120	12 607	17 002	13 220	16 842	13 999	14 945
Barnehage	5 662	6 858	7 903	6 768	6 547	8 365	10 270	7 492
PLO	23 506	20 394	13 181	19 259	19 716	12 854	11 611	21 656
Barnevern	3 442	2 870	1 636	2 269	649	1 850	1 999	2 294
Helse	2 743	2 078	2 197	3 499	2 413	2 527	2 207	3 574
Sosial	2 504	1 828	1 474	2 429	3 690	2 194	1 942	2 164
Kultur	1 292	1 923	1 455	1 791	2 442	1 715	2 611	2 295
Plan	552	427	241	606	326	648	450	806
Kirke	820	1 032	660	980	794	644	674	1 017
Brann	1 051	936	644	1 817	1 442	609	691	1 078
Samferdsel	1 259	655	521	1 265	1 287	1 009	1 630	1 589
Næring	-669	661	143	-1 855	350	10	421	-126
Bolig	283	237	-76	29	156	364	26	-216
Sum	62 680	55 415	47 432	62 042	58 441	54 480	53 379	65 608

Figur 10 Netto utgift per innbygger i kommunekonsernet 2018 ekskl. arbeidsgiveravgift. Kilde: KOSTRA

5.1 Utgiftsbehovet

Kommunale regnskaper må korrigeres for ulikheter i utgiftsbehov før sammenligning. Agenda Kaupang bruker behovsberegningen i statsbudsjettet (utgiftsutjevningen). Behovsberegningen i statsbudsjettet for 2019 brukes for å korrigere regnskapet for 2018. Utgiftsbehovet gjelder forskjeller i demografi, geografi og sosiale forhold.

Kommunaldepartementet har beregnet Vålers behov til 110 prosent av landsgjennomsnittet per innbygger. Det er 3 poeng mindre enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Våler har tre tjenester med behov over 100 prosent (landsgjennomsnittet). Det er administrasjon (119 %), PLO (149 %) og helse (127 %), se figuren over. Behovet for grunnskole (87 %), barnehage (65 %), barnevern (80 %) og sosial (95 %) er under gjennomsnittet. Behovet antas å være likt i alle kommuner når det gjelder tekniske tjenester, kultur og kirke.

Alle sammenligningskommunene har et lavere samlet utgiftsbehov enn Våler.

	Utgiftsbehov 2019							
	Våler	Marker	Gjerdrum	Øystre Slidre	Risør	Songdalen	Ulstein	Kostra-gruppe 2
Administrasjon	118,6 %	121,7 %	103,4 %	127,0 %	103,5 %	104,8 %	100,9 %	127,6 %
Grunnskole	87,1 %	92,3 %	113,1 %	107,2 %	96,6 %	121,0 %	111,8 %	107,3 %
Barnehage	65,3 %	77,7 %	101,1 %	77,0 %	77,1 %	108,7 %	95,0 %	87,2 %
PLO	148,9 %	126,3 %	85,5 %	127,1 %	127,4 %	90,0 %	94,1 %	130,2 %
Barnevern	79,8 %	85,8 %	85,7 %	73,1 %	89,8 %	114,8 %	92,8 %	88,1 %
Helse	127,0 %	126,4 %	99,1 %	135,0 %	110,8 %	103,7 %	98,6 %	128,6 %
Sosial	94,5 %	90,4 %	70,7 %	74,9 %	103,0 %	117,0 %	89,0 %	78,1 %
Sum	110,2 %	106,0 %	96,5 %	109,7 %	105,3 %	105,6 %	99,1 %	112,7 %

Figur 11 Utgiftsbehov for tjenester i statsbudsjettet 2019. Kilde: KMD

5.2 Behovskorrigerte netto driftsutgifter

Behovskorrigerte netto driftsutgifter per tjeneste kan sammenlignes med andre kommuner. Da sammenligner man epler og epler. Man behovskorrigerer ved å dele netto driftsutgifter på behovsprosenten. Samlede netto driftsutgifter i Våler var 59.000 kroner i 2018. Det er på samme nivå som gjennomsnittet i Kommunegruppe 2.

Sammenligningskommunene har mellom 1.000–10.000 kroner lavere behovskorrigerte netto driftsutgifter per innbygger enn Våler. Tallene fremgår av figuren under.

	Netto driftsutgift per innbygger, behovskorrigert							
	Våler	Marker	Gjerdrum	Øystre Slidre	Risør	Songdalen	Ulstein	KOSTRA-gruppe 2
Administrasjon	5 660	3 614	4 688	4 870	5 133	4 627	4 806	5 439
Grunnskole	15 342	12 045	11 144	15 859	13 680	13 918	12 526	13 928
Barnehage	8 668	8 823	7 818	8 792	8 494	7 698	10 810	8 581
PLO	15 786	16 145	15 423	15 152	15 475	14 285	12 344	16 632
Barnevern	4 311	3 345	1 908	3 105	723	1 612	2 155	2 611
Helse	2 159	1 643	2 218	2 591	2 178	2 436	2 237	2 775
Sosial	2 651	2 023	2 083	3 244	3 581	1 875	2 182	2 778
Kultur	1 292	1 923	1 455	1 791	2 442	1 715	2 611	2 295
Plan	552	427	241	606	326	648	450	806
Kirke	820	1 032	660	980	794	644	674	1 017
Brann	1 051	936	644	1 817	1 442	609	691	1 078
Samferdsel	1 259	655	521	1 265	1 287	1 009	1 630	1 589
Næring	-669	661	143	-1 855	350	10	421	-126
Bolig	283	237	-76	29	156	364	26	-216
Sum	59 164	53 509	48 869	58 245	56 062	51 450	53 563	59 187

Figur 12 Netto utgift per innbygger i kommunekonsernet 2018 korrigert for behov. Kilde: KOSTRA

5.3 Innsparingspotensialet

Figuren under viser kostnadsforskjeller mellom Våler og andre kommuner i millioner kroner. Vi ser hvor mye Våler kan spare ved å drive med samme kostnadsnivå som de andre kommunene. Samlede behovskorrigererte netto driftsutgifter var 4 millioner kroner lavere enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2 i 2018.

Figuren viser også hvilke tjenester som drives dyrt og billig, sammenlignet med Kommunegruppe 2 og de andre kommunene.

I forhold til kommunegruppen bruker Våler mer penger på disse tjenestene: Administrasjon (1 mill. kr), grunnskole (5 mill. kr), barnevern (5 mill. kr) og bolig (2 mill. kr). Utgiftene er lavere enn gjennomsnittet i kommunegruppen innenfor disse tjenestene: Pleie og omsorg (5 mill. kr), helse (3 mill. kr), kultur (4 mill. kr), plan (1 mill. kr), samferdsel (1 mill. kr), næring (2 mill. kr) og kirke (1 mill. kr). Utgifter til barnehage, sosial og brann er tilnærmet lik gjennomsnittet i kommunegruppen.

Utgiftsnivået i sammenligningskommunene er opp mot 34 millioner kroner lavere enn i Våler. Noen av sammenligningskommunene driver enkelte tjenester spesielt billig:

- ▶ Marker har 9 millioner kroner lavere utgifter til administrasjon enn Våler.
- ▶ Marker, Gjerdrum og Ulstein driver grunnskolen 9-14 millioner kroner billigere enn Våler.
- ▶ Risør har 11 millioner kroner lavere utgifter til barnevern.
- ▶ Marker har 2 millioner kroner lavere utgifter til helse.
- ▶ Ulstein driver pleie og omsorg 19 millioner kroner billigere enn Våler.
- ▶ Utgiftene til næring er 4 millioner kroner lavere i Øystre Slidre.

Tallene framgår av figuren under.

	Innsparingspotensialet målt mot sammenligningskommuner og kommunegruppen						
	Marker	Gjerdrum	Øystre Slidre	Risør	Songdalen	Ulstein	Kostra-gruppe 2
Administrasjon	9	4	3	2	5	4	1
Grunnskole	11	14	-2	5	5	9	5
Barnehage	0	2	0	0	2	-5	0
PLO	-2	2	3	2	8	19	-5
Barnevern	3	7	4	11	8	6	5
Helse	2	0	-2	0	-1	0	-3
Sosial	2	2	-2	-3	3	2	0
Kultur	-2	-1	-2	-4	-2	-5	-4
Plan	0	1	0	1	0	0	-1
Kirke	-1	1	-1	0	1	1	-1
Brann	0	2	-3	-1	2	1	0
Samferdsel	2	3	0	0	1	-1	-1
Næring	-5	-3	4	-4	-3	-4	-2
Bolig	0	1	1	0	0	1	2
Sum	20	34	4	9	28	27	-4

Figur 13 Innsparingspotensial for Våler kommune i Hedmark i millioner kroner 2018

I de neste kapitlene skal vi finne ut hvilke funksjoner det gjelder og hvordan forskjellene kan forklares.

6 Demografi

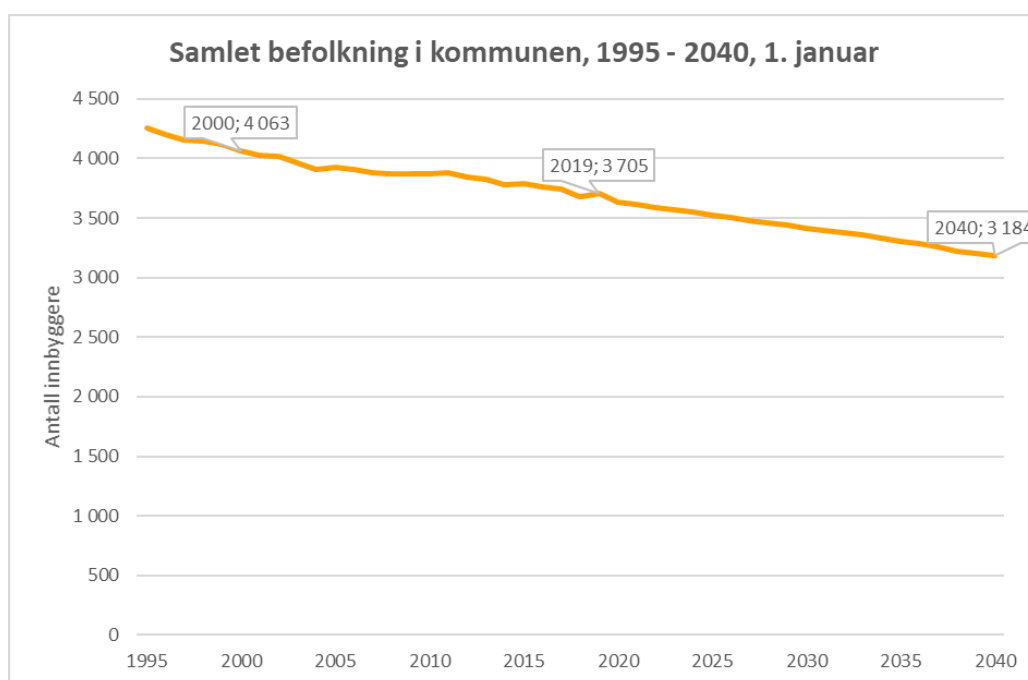
De fleste av kommunens tjenester vil endres ved endringer i demografi. Kommunens utgiftsbehov er for alle tjenestene knyttet til en eller annen aldersgruppe i befolkningen. De store barnekullene fra etterkrigstiden er i ferd med å bli pensjonister og «eldrebølgen» har startet. Vi trekker fram noen eksempler på befolkningsframskrivninger for befolkningen for å belyse behovene i de ulike tjenestene. Datagrunnlaget er SSBs befolkningsstatistikk fra 01.01.2019 og befolkningsframskrivninger publisert i juni 2018 som er de siste tilgjengelige framskrivningene. Det tas ikke høyde for planlagt vekst i form av reguleringsplaner eller andre planer kommunen måtte ha for å øke befolkningen. Innbyggertallet per 1.1.2019 er 3.705 innbyggere.

6.1 Demografisk utvikling

Figurene som følger viser registrert utvikling for perioden 1995–2019 og fremskrevet utvikling for perioden 2019–2040. Denne framskrivningen bygger på en videreføring av registrerte trender for flytting og for dødelighet og fruktbarhet.

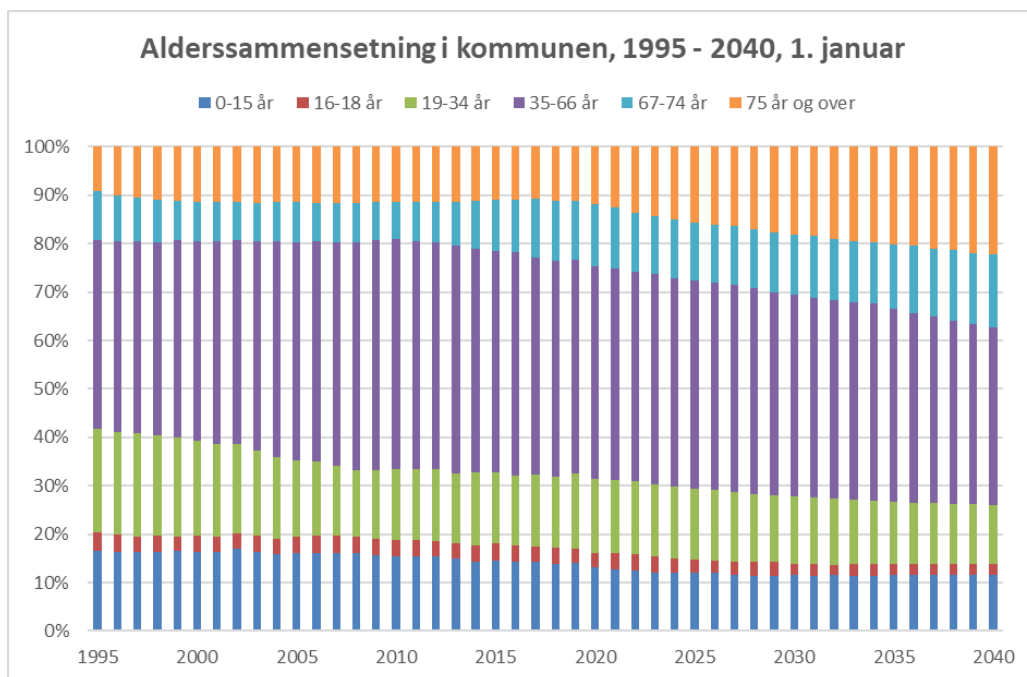
Flyttingen til kommunen er blant annet avhengig av antall boliger som blir bygget. Framskrivningen til SSB omfatter ingen analyse av fremtidig boligbygging eller hvordan boligbyggingen påvirker flyttingen for ulike aldersgrupper. En økning i boligbyggingen vil kunne gi høyere innflytting enn i framskrivningen til SSB.

Resultatene for Våler er vist i figuren under.

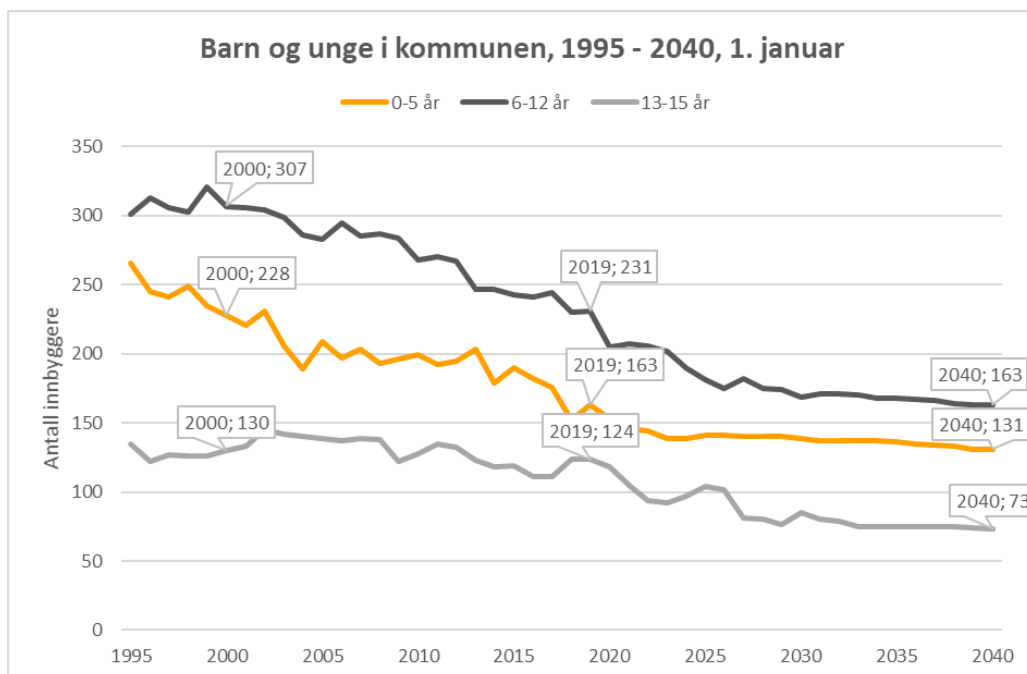

Figur 14 Antall personer i Våler 1995–2040. Registrert utvikling 1995–2019 og fremskrevet utvikling 2020–2040. Kilde: Alternativ MMMM til SSB

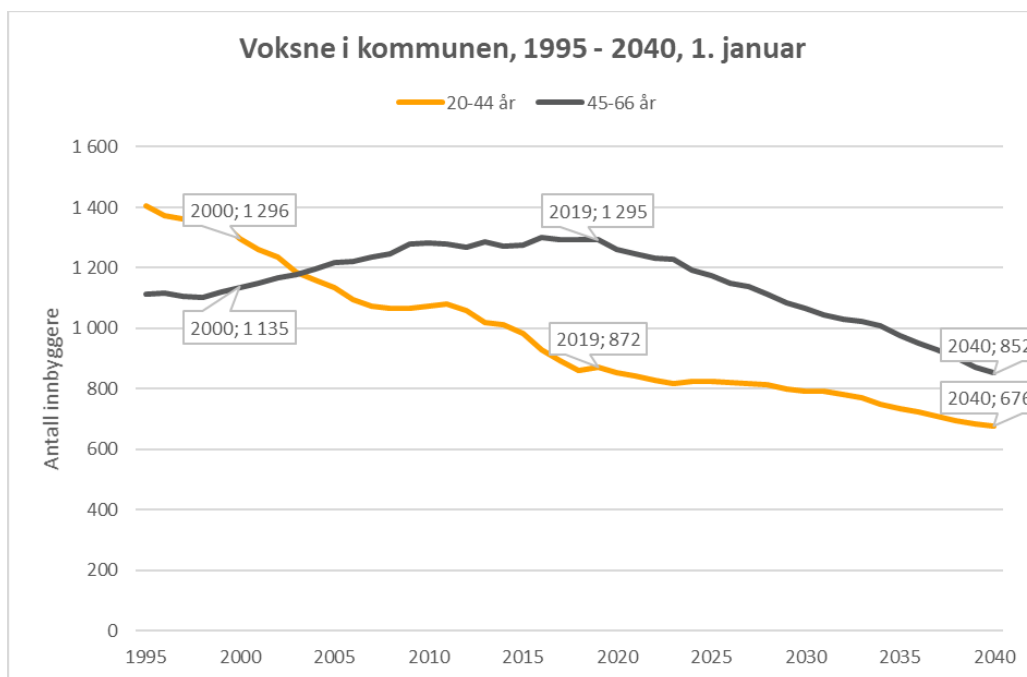
Prognosen for Våler viser en befolkningsnedgang. I de neste 10 årene vil kommunen synke med ca. 300 innbyggere, til 3.440, dersom prognosen treffer. Dette vil få konsekvenser for tjenestetilbudet til kommunen. Samtidig som antallet innbyggere reduseres, vil også alderssammensetningen endre seg.

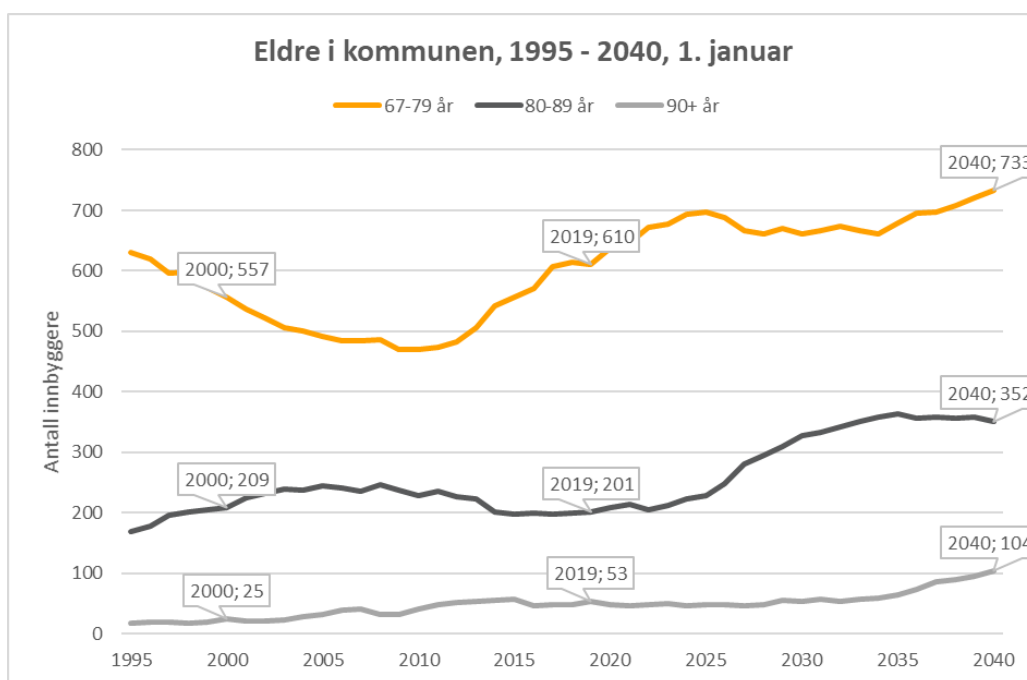
Figur 15 Andelen av befolkningen totalt i Våler. Registrert utvikling 1995–2019 og fremskrevet utvikling 2019–2040. Kilde: Alternativ MMMM til SSB

Figur 16 Barn og unge fra 0-15 år i Våler. Registrert utvikling 1995–2019 og fremskrevet utvikling 2019–2040. Kilde: Alternativ MMMM til SSB

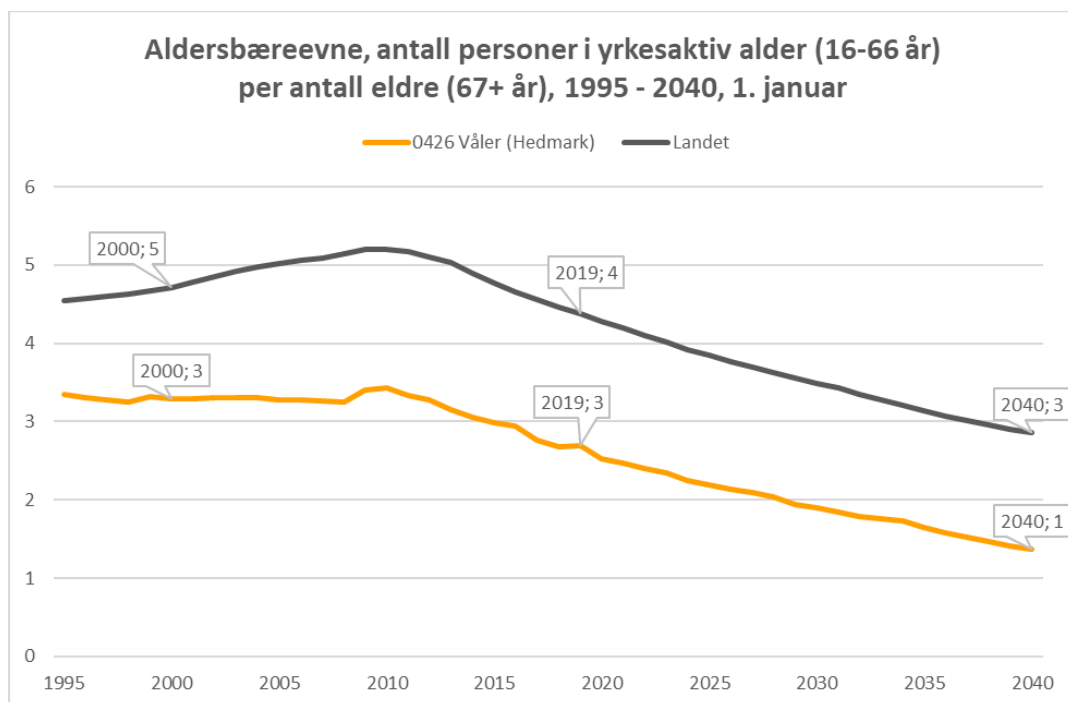

Figur 17 Voksne i alderen 20-66 år i Våler. Registrert utvikling 1995–2019 og fremskrevet utvikling 2019–2040. Kilde: Alternativ MMMM til SSB

Figur 18 Utviklingen i de tre eldste aldersgruppene i Våler kommune. Registrert utvikling 1995–2019 og fremskrevet utvikling 2019–2040. Kilde: Alternativ MMMM til SSB

I årene fram til 2040 er det de eldste eldre som øker mest i antall. Dette utfordrer pleie- og omsorgstjenesten. Det vil være færre personer i yrkesaktiv alder til å ta vare på de eldre personene både i Våler og i hele landet. Dette blir en stor nasjonal utfordring.

Figur 19 Aldersbæreevne. Kilde: SSB bearbejdet av Agenda Kaupang. Registrert utvikling 1995–2019 og fremskrevet utvikling 2019–2040.

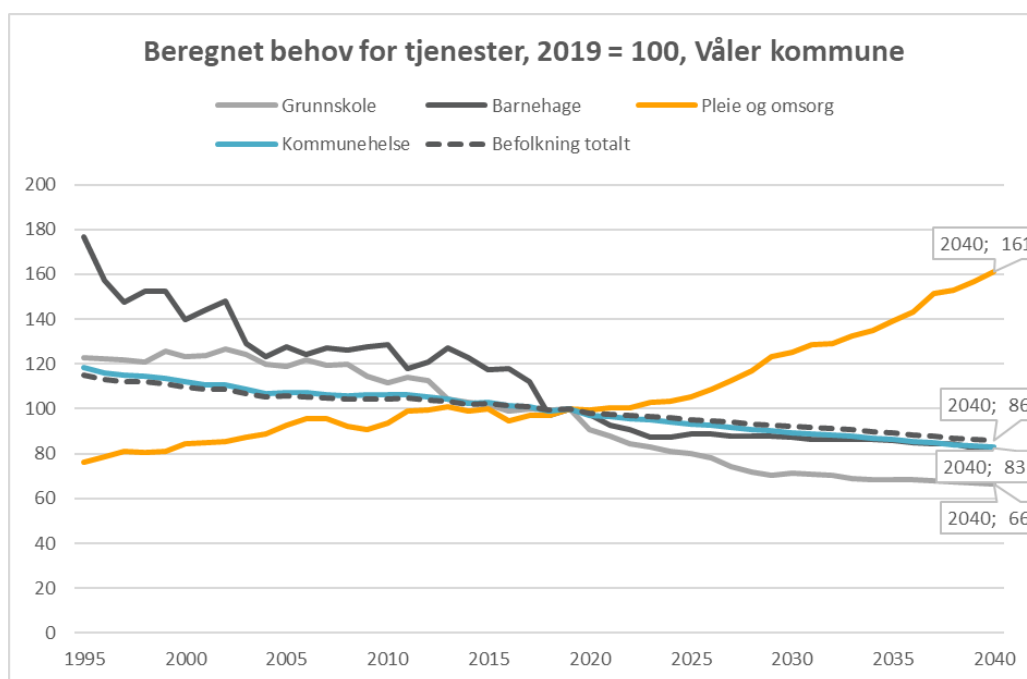
6.2 Fremtidig behov for tjenester

I dette kapitlet blir økonomiske effekter for kommunen nærmere beskrevet. Beskrivelsen tar utgangspunkt i utviklingen i antall eldre i kommunen som er av sentral betydning for behovet for tjenester innen pleie og omsorg.

Det er foretatt en grov beregning av framtidig behov for kommunale tjenester i Våler kommune. Beregningene tar utgangspunkt i utviklingen av befolkningen i ulike aldersgrupper, og sammenhengen mellom demografi og behov slik det er beskrevet av de demografiske kriteriene i det statlige inntektssystemet.

Beregningene er et uttrykk for hvordan behovet endrer seg dersom man legger dagens standard til grunn og bare gjør endringer som følge av endringer i befolkningen. Inntektssystemet til kommunene er i endring og i praksis vil utviklingen av de økonomiske rammene også inneholde andre forhold enn demografi. Likevel er demografi pr. i dag den mest sentrale komponenten, og det vil være nyttig med en oversikt over hvor mye denne komponenten alene betyr.

For hver av delsektorene grunnskole, barnehage, kommunehelse, pleie og omsorg og befolkningen samlet, er det laget en indeks hvor nivået i 2019 er satt til 100. Det betyr at figuren nedenfor gir uttrykk for endringer i det demografiske behovet sammenliknet med 2019. Behovet i årene fremover er beregnet ved hjelp av de demografiske kriteriene i det statlige inntektssystemet.

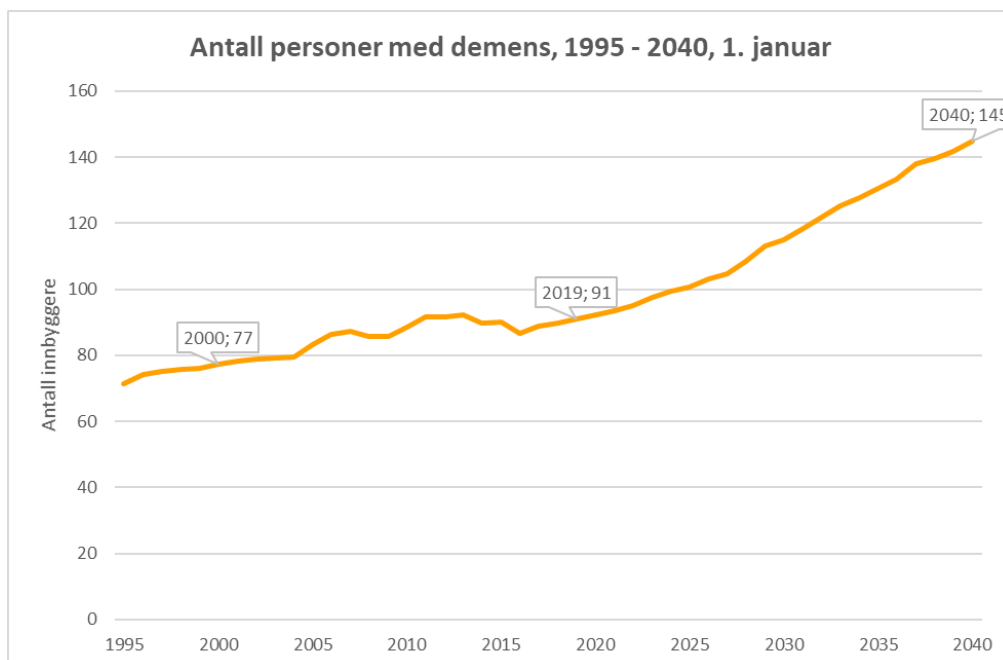

Figur 20 Beregnet behov for tre utvalgte tjenestesektorer (2019=100) i Våler kommune.

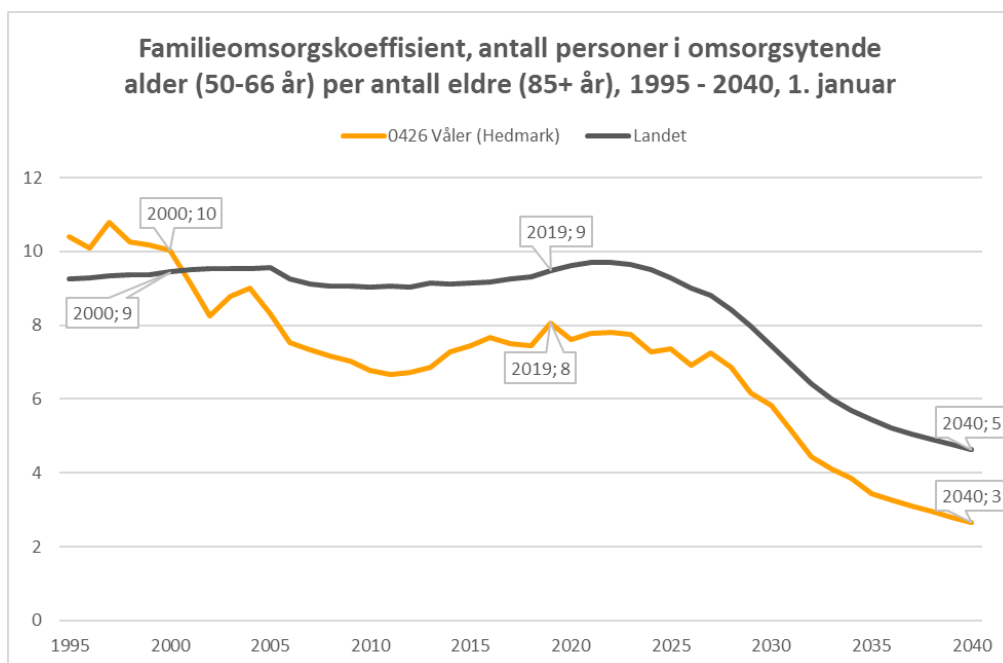
Det er store forskjeller i hvor mye behovet for ulike tjenester vokser fram til 2040. Veksten er klart størst for pleie- og omsorgstjenester med en økning av behovet på 61 % frem til 2040. Den årlige veksten for disse tjenestene starter fra 2021. Innen de øvrige delsektorene er det forventet en nedgang allerede fra 2019.

Framskrivningen som er skissert i figuren baserer seg på historiske tall og forventet utvikling i alderssammensetning og befolkning i kommunen. Erfaringen er at behovet for skoler, barnehage og helsetjenester er noe mer komplisert å estimere enn behovet for pleie og omsorg. Dette henger sammen med større usikkerhet knyttet til ut/innflytting i yngre alder og familier med barn, enn flyttemønsteret til den eldre befolkningen.

Kommunens økonomiske planlegging bør ta hensyn til utviklingen i tjenestebehovet, og at behovet utvikler seg ulikt for de ulike tjenestene. De øvrige tjenestene er «avhengige» av at pleie og omsorg løser sine oppgaver på en effektiv måte, ettersom behovet for pleie- og omsorgstjenester er forventet å øke så kraftig. Figuren nedenfor viser anslag personer med demens i perioden fra 1995 til 2040 basert på forekomsten i Prince-studien fra 2013. Utviklingen av antall eldre er av særlig betydning for denne prognosen.

Figur 21 Anslag personer med demens fra 1995 til 2040 basert på forekomsten i Prince-studien fra 2013.

Figur 22 Familieomsorgskoeffisient. Kilde: SSB bearbejdet av Agenda Kaupang. Registrert utvikling 1995–2019 og fremskrevet utvikling 2019–2040.

7 Grunnskole

Grunnskole omfatter funksjonene 202 undervisning, 213 voksenopplæring (VO), 215 skolefritidstilbud (SFO), 222 skolelokaler og 223 skoleskyss. Våler har et utgiftsbehov for grunnskole på 87 prosent av landsgjennomsnittet. Behovet er lavere enn landsgjennomsnittet på grunn av færre barn i skolealder og færre innvandrere. Netto utgift i 2018 var omtrent 54 millioner kroner.

Behovskorrigerte samlede utgifter til grunnskole var 5 millioner kroner høyere i Våler enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2 i 2018. Regnskapet er korrigert for elever i private skoler (lagt til det samme beløpet som trekkes i rammetilskudd, 0,1 millioner kroner).

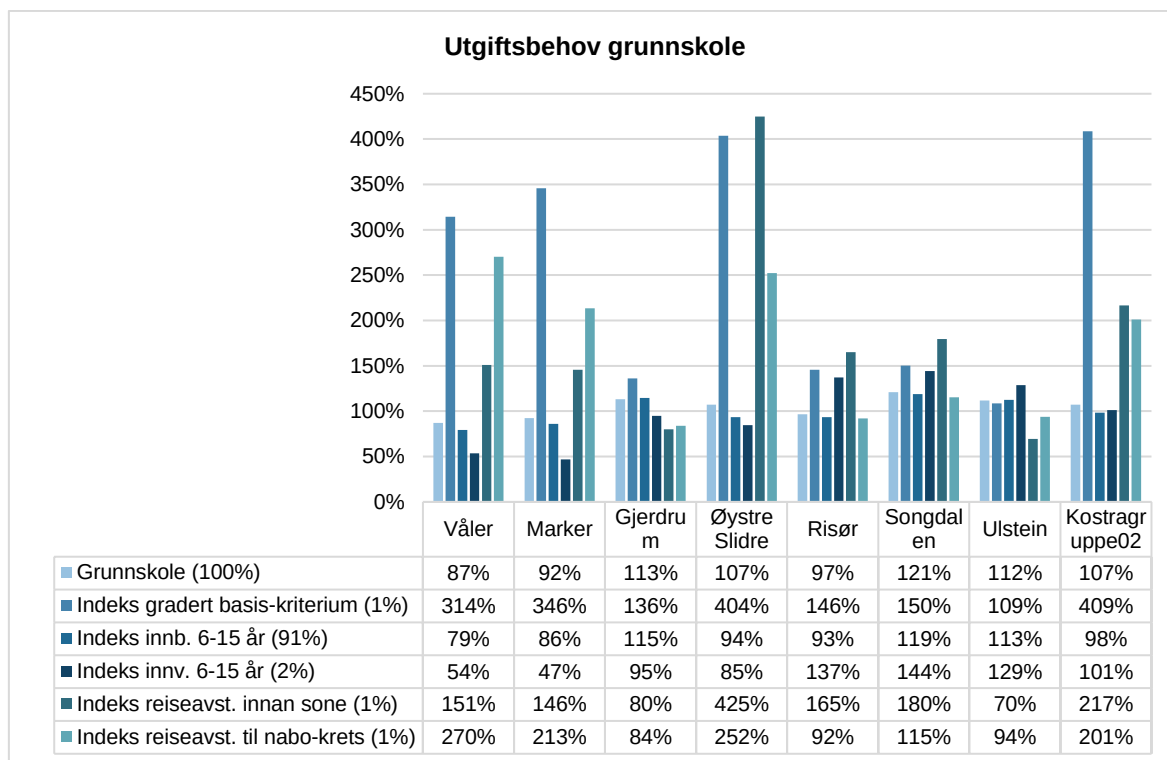
De funksjonene som drives med høyere kostnader enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2 er undervisning (3 mill. kr), SFO (1 mill. kr), skolelokaler (1 mill. kr) og skoleskyss (1 mill. kr). De funksjonene som drives med lavere kostnader enn gruppen er voksenopplæring (1 mill. kr).

Våler har større skoler enn gjennomsnittet i gruppen, hvilket vanligvis gjør skoledriften billigere. Elevkostnaden står derimot ikke i forhold til den valgte skolestrukturen og medfører en høyere utgift per elev sammenlignet med kommunegruppen. Det er høy dekningsgrad i SFO, samt flere elever med skoleskyss.

Kun Øystre Slidre har større utgifter til grunnskole enn Våler. Gjerdrum driver grunnskolen 14 millioner kroner billigere enn Våler. Gjerdrum har større skoler enn Våler.

7.1 Utgiftsbehovet

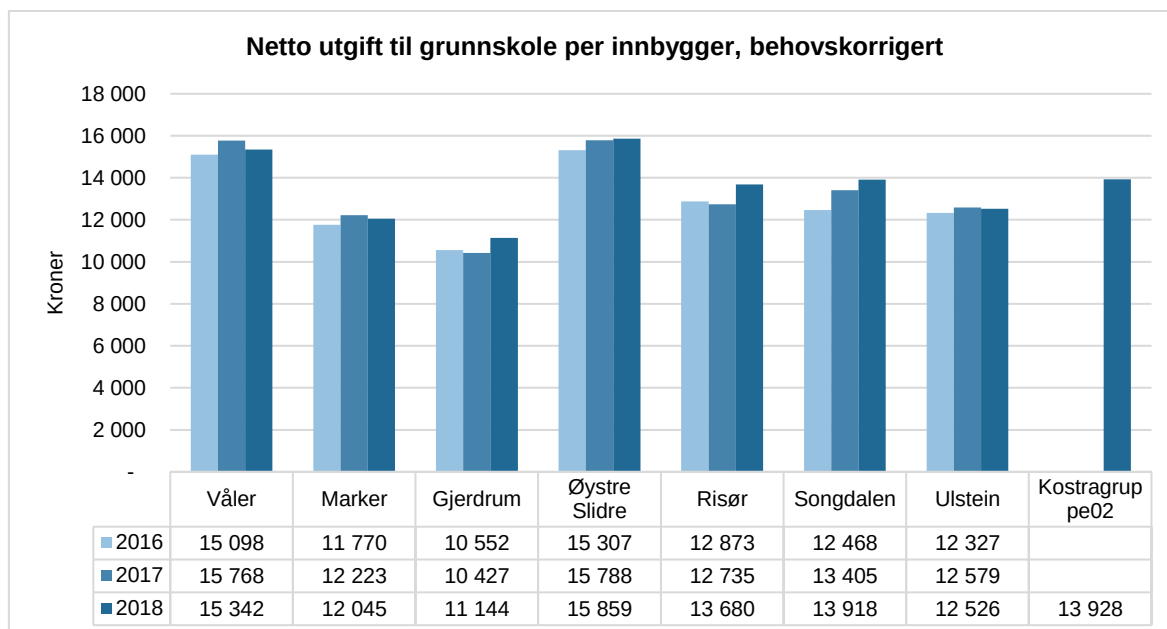
Behovet for grunnskole er beregnet til 87 prosent av landsgjennomsnittet per innbygger. I forhold til landsgjennomsnittet har Våler færre barn i målgruppen, færre innvandrere og større avstander. Kommunegruppen og alle sammenligningskommunene har et høyere utgiftsbehov enn Våler.

Figur 23 Utgiftsbehov grunnskole. Kilde: KMD

7.2 Netto utgift til grunnskole

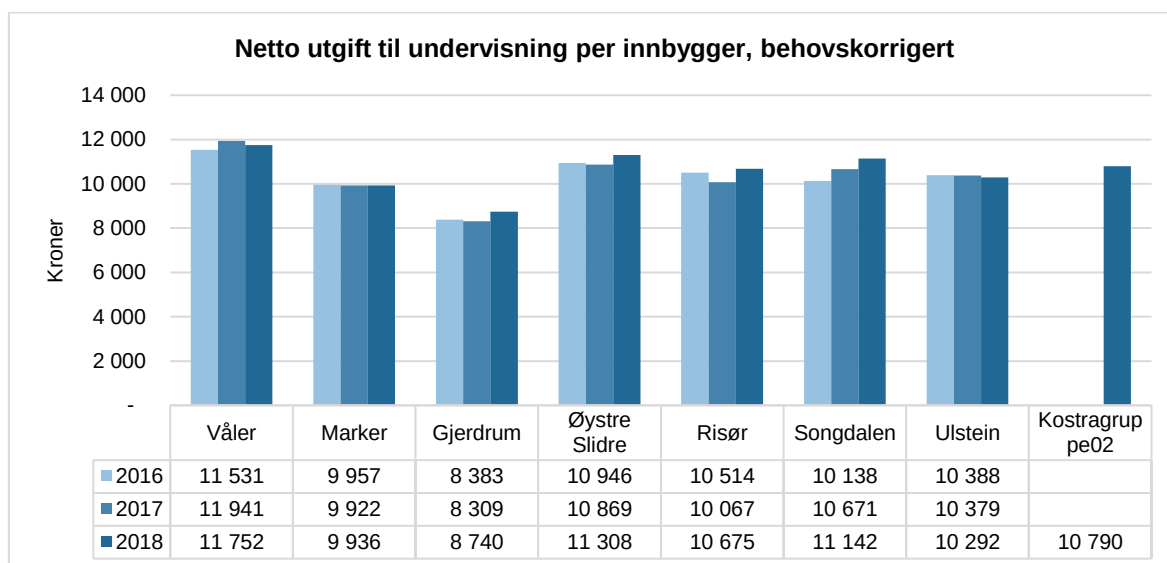
Samlede behovskorrigerte netto utgifter til grunnskole var ca. 15.000 kroner per innbygger i 2018. Det er omtrent 1.500 kroner mer enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Forskjellen utgjør 5 millioner kroner. Utgiftene til grunnskole er økt med 250 kroner de siste tre årene. Våler er dyrest blant sammenligningskommunene. Kostnadsnivået i Gjerdrum (11.000 kroner) er omtrent 14 millioner kroner lavere.

Figur 24 Netto utgift grunnskole per innbygger, behovskorrigert

7.3 Netto utgift til 202 undervisning per innbygger

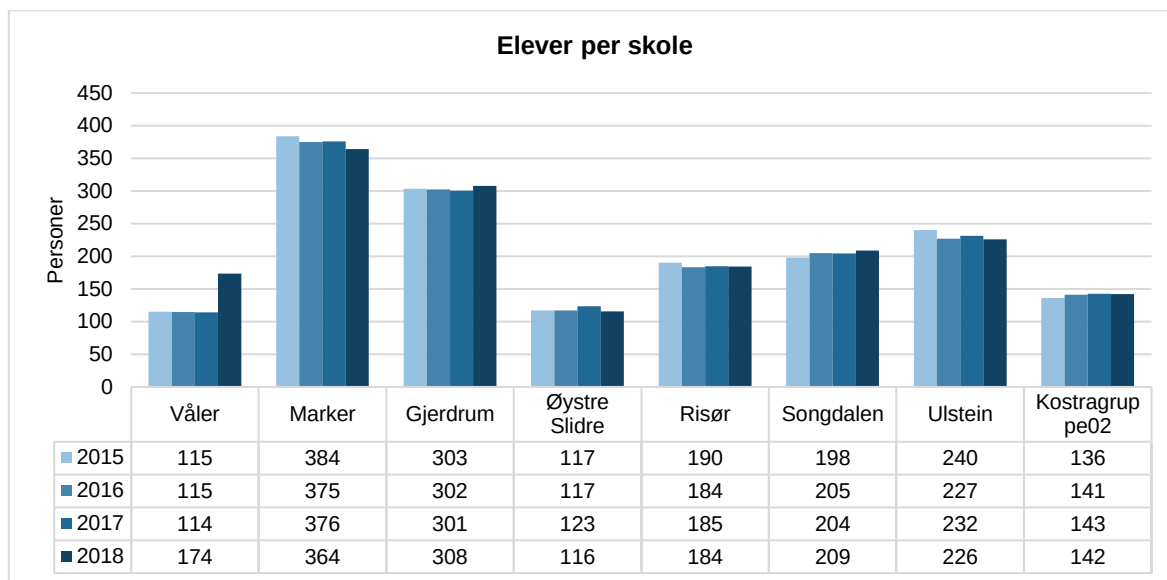
Funksjon 202 undervisning er den viktigste tjenesten i grunnskolen. Behovskorrigerte netto utgifter per innbygger i Våler var drøyt 12.000 kroner i 2018. Det er omtrent 1.000 kroner mer enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Forskjellen utgjør 3 millioner kroner. Utgiftene til undervisning er økt med 200 kroner per innbygger de siste tre årene. Gjerdrum bruker omtrent 3.000 kroner mindre per innbygger. Forskjellen utgjør ca. 10 millioner kroner.

Figur 25 Netto utgift til 202 undervisning per innbygger, behovskorrigert

7.4 Elever per skole

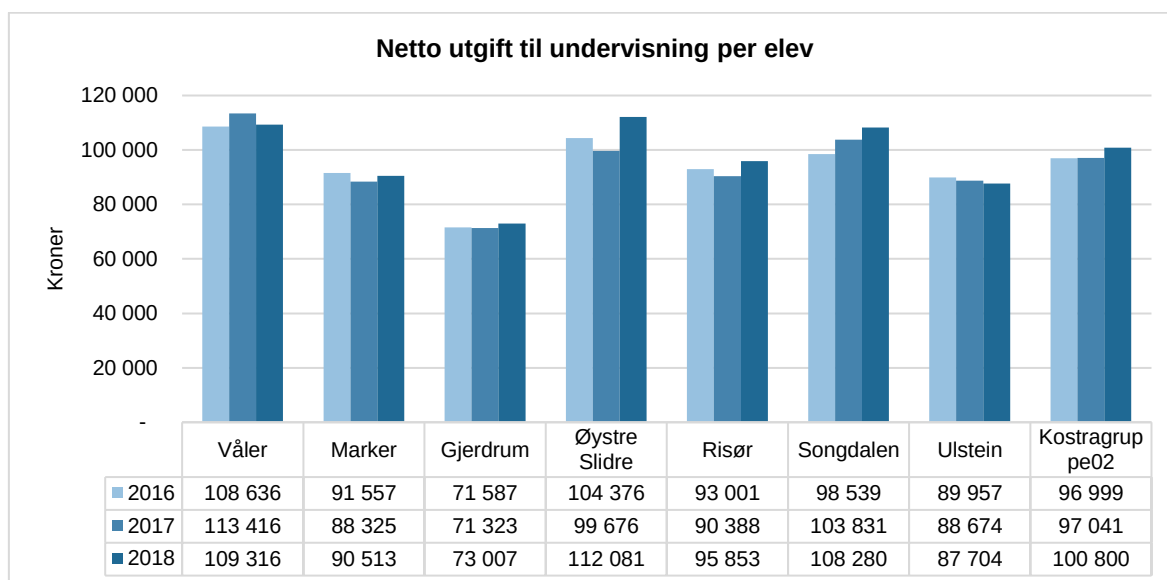
Skolestørrelsen er den viktigste kostnadsdriveren i grunnskolen. Store skoler gir vanligvis lavere utgifter til grunnskole per elev. Det er i gjennomsnitt 174 elever per skole i Våler. Det er 32 elever mer enn gjennomsnittet i kommunegruppen. Skolene har fått 59 elever flere de siste fire årene. I kommunegruppen er skolestørrelsen økt med 6 elever. Med unntak av Øystre Slidre, har alle sammenligningskommunene større skoler enn Våler. Marker og Gjerdrum har i overkant av 300 elever per skole.

Figur 26 Elever per skole. Kilde: KOSTRA

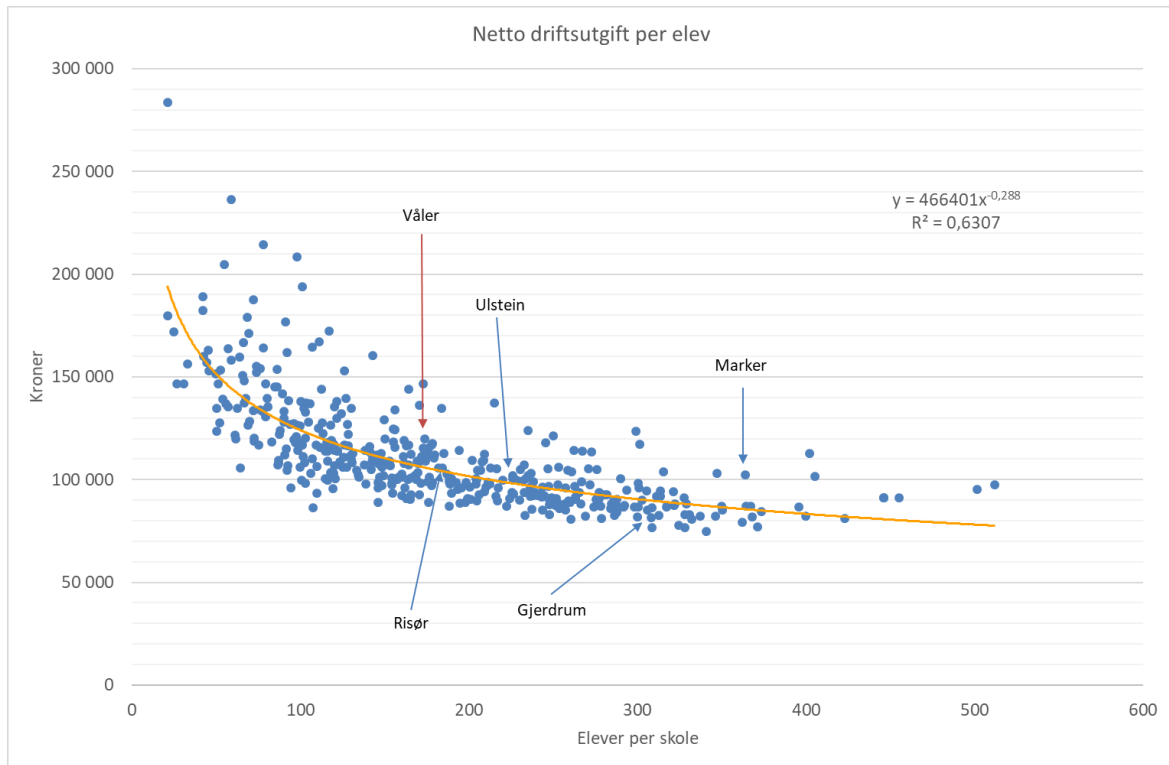
7.5 Netto utgift til 202 undervisning per elev

Netto driftsutgifter til 202 undervisning per elev viser hva det koster å skaffe en kommunal elevplass. Elevkostnaden bør stå i et visst forhold til skolestørrelsen. Elevkostnaden var omtrent 109.000 kroner i Våler i 2018. Det er drøyt 9.000 kroner høyere enn gjennomsnittet i kommunegruppen. Utgiften har økt med 1.000 kroner de siste tre årene. I kommunegruppen har utgiften steget med 4.000 kroner i samme periode.

Figur 27 Netto utgift til 202 undervisning per elev. Kilde: KOSTRA

Utgiftene per elev i Våler bør stå i forhold til den valgte skolestrukturen. Figuren under viser netto utgift per elev (med arbeidsgiveravgift) og skolestørrelse i alle norske kommuner i 2018. Våler brukte 109.000 kroner per elev og hadde 174 elever i gjennomsnitt per skole. Elevprisen er høyere enn forventningsverdien (den oransje linjen).

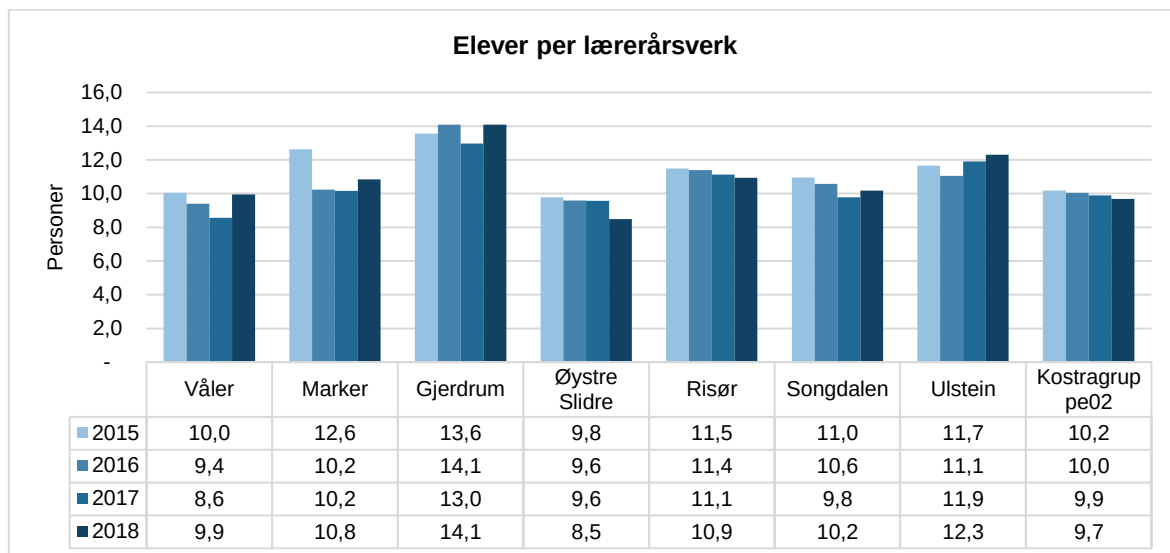

Figur 28 Skolestørrelse og netto utgift til 202 undervisning per elev 2018. Kilde: KOSTRA

Vi ser av figuren over at enkelte av sammenligningskommunene ligger omtrent på forventningslinjen. Risør har omtrent like store skoler som Våler, men ligger 13.000 kroner under i elevpris.

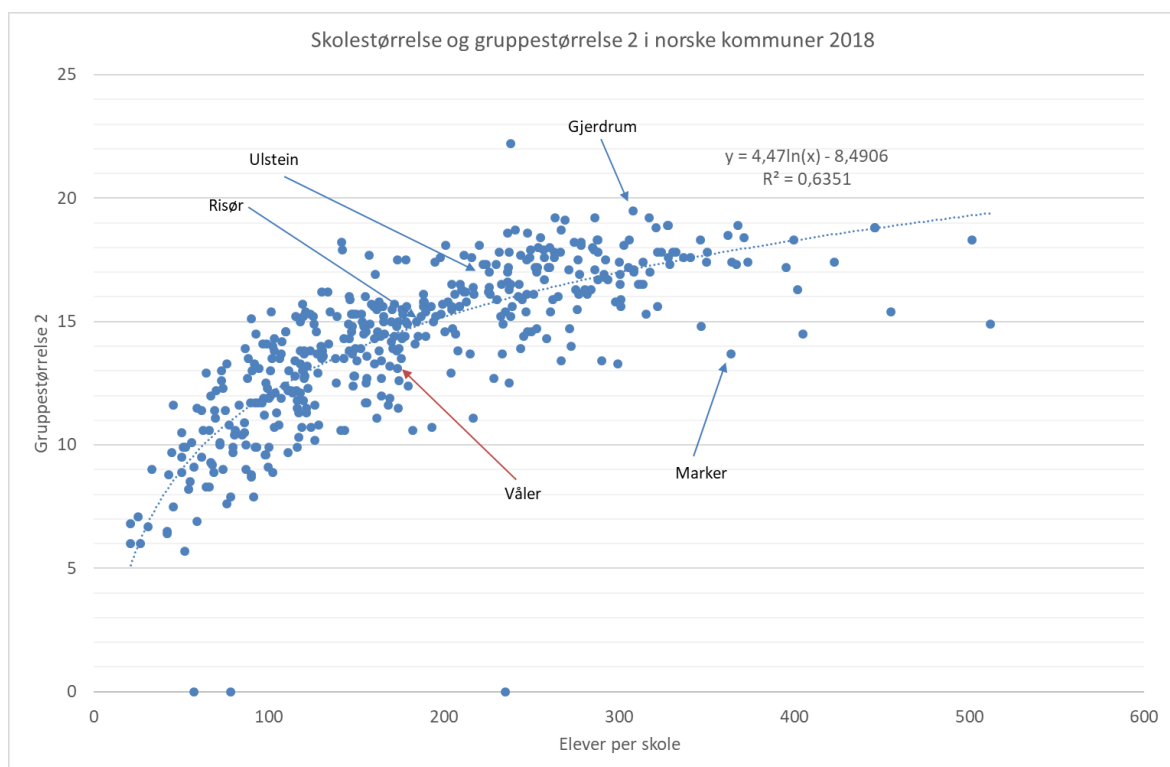
7.6 Elever per lærer

Høye undervisningskostnader kan komme av små klasser og/eller mye spesialundervisning. Gruppestørrelse i grunnskolen uttrykker hvor mange elever det er per lærerårsverk. Dette er et viktig uttrykk for produktivitet i grunnskolen. I Våler var det 9,9 elever per lærerårsverk i 2018. Det er 0,2 elever mer enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Det er blitt 0,1 elev mindre per lærer de siste fire årene.

Figur 29 Elever per lærerårsverk. Kilde: KOSTRA

Et annet mål for lærertetthet er gruppestørrelse 2. Det vil si antall elever per lærer i ordinær undervisning (ikke spesialundervisning, ledelse eller bruk av lærere utenom undervisning). Den neste figuren viser gruppestørrelse 2 og skolestørrelse i alle norske kommuner. I Våler er det 13,1 elever per lærer i ordinær undervisning. Det er 0,4 elever færre enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2.

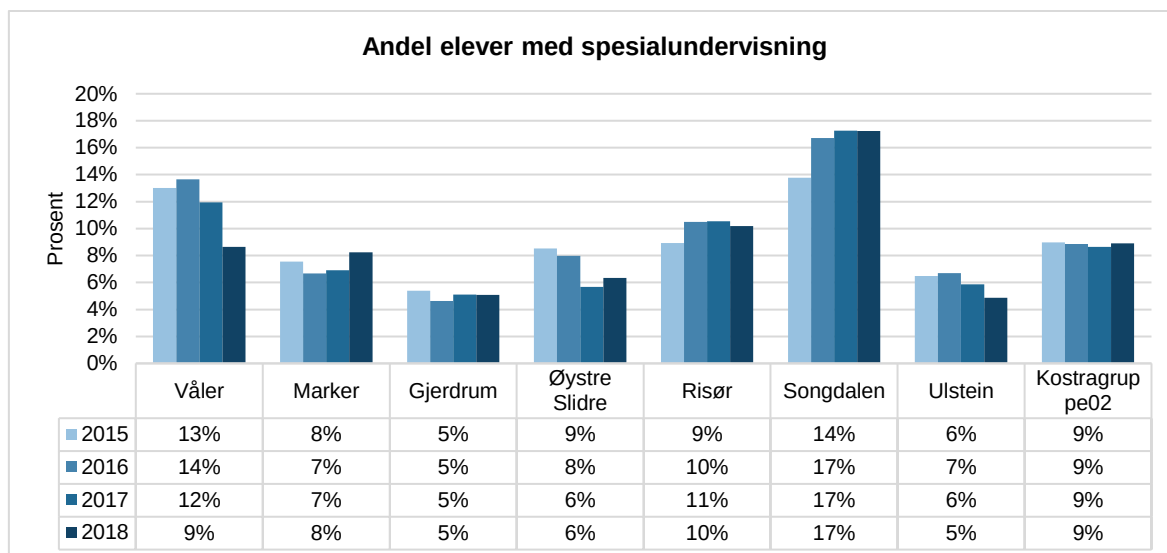

Figur 30 Gruppestørrelse 2 i kommunale grunnskoler 2018. Kilde: KOSTRA

7.7 Spesialundervisning: andel elever

Omfanget av spesialundervisning kan være med å drive opp kostnadsnivået i grunnskolen. Spesialundervisningen utgjør gjerne 20 prosent av de samlede timene til undervisning.

I Våler får 9 prosent av elevene spesialundervisning. Andelen elever med spesialundervisning er lik gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Andelen i Våler er redusert med 4 poeng de siste fire årene. Gjerdrum, Øystre Slidre og Ulstein skiller seg ut med lite spesialundervisning.

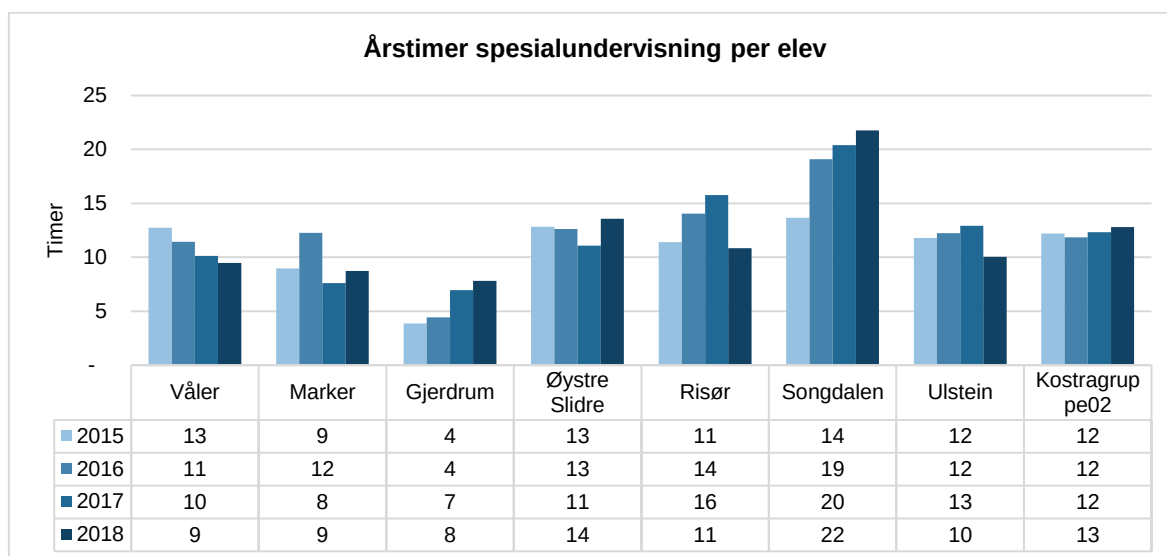

Figur 31 Andel elever med spesialundervisning i norske grunnskoler. Kilde: KOSTRA

7.8 Årstimer spesialundervisning per elev

Våler brukte 9 årstimer spesialundervisning per elev i den kommunale grunnskolen. Det er fire timer mindre enn gjennomsnittet i kommunegruppen. I forhold til andelen spesialelever, er årstimetallet per spesialelev i Våler mindre enn i kommunegruppen.

Det er 347 elever i grunnskolen i Våler. Tre timer ekstra undervisning per elev vil koste Våler omtrent 1 million kroner (timeprisen for en lærertime ligger rundt 1.000 kroner). Songdalen hadde mest spesialundervisning per elev i 2018, Gjerdrum hadde minst.

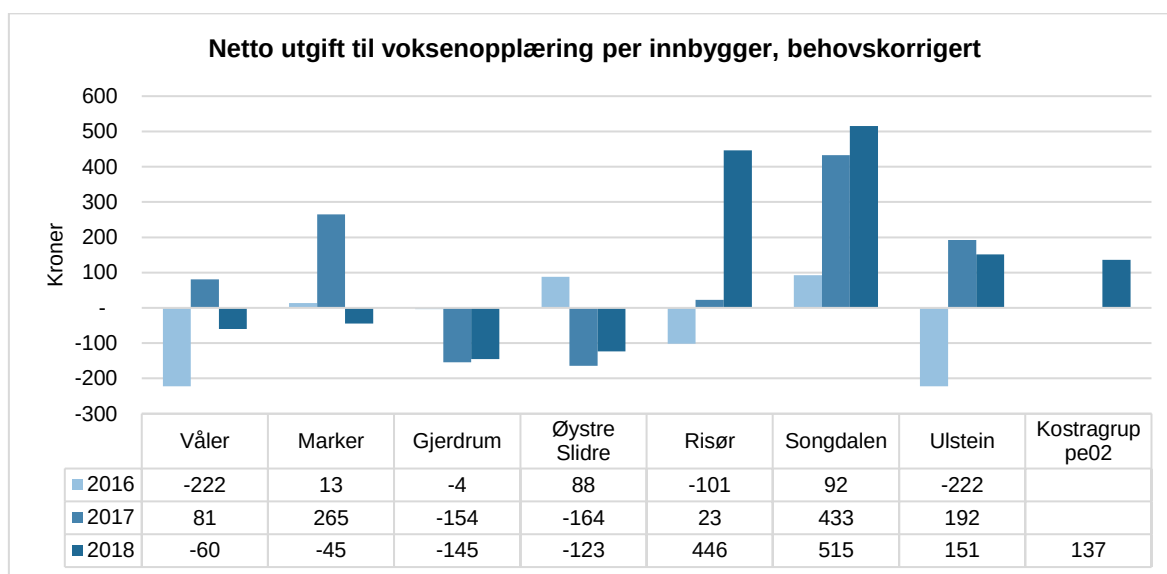
Figur 32 Årstimer spesialundervisning per elev. Kilde: KOSTRA

7.9 Netto utgift til 213 voksenopplæring per innbygger

Voksenopplæringen har lite å gjøre med ordinær grunnskole. Kommunen er pålagt å gi grunnskole for voksne som ikke har fått tilstrekkelig undervisning i barndommen. Den viktigste oppgaven i de fleste kommuner er å undervise flyktninger og innvandrere i norsk.

Våler hadde en netto inntekt på denne tjenesten på 60 kroner per innbygger i 2018. Det er omtrent 200 kroner mindre enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Forskjellen utgjør 1 million kroner. Utgiften er økt med drøyt 150 kroner per innbygger de siste tre årene.

Årsaken til høye netto utgifter i voksenopplæring kan være feilført regnskap (integreringstilskudd), høye behov, urasjonell drift eller en liberal tolkning av reglene om voksenopplæring. Loven tolkes forskjellig fra kommune til kommune. Når tjenesten er billig, kan det skyldes lave behov, streng tolkning av regelverket eller overskudd i regnskapet for flyktningeundervisningen.

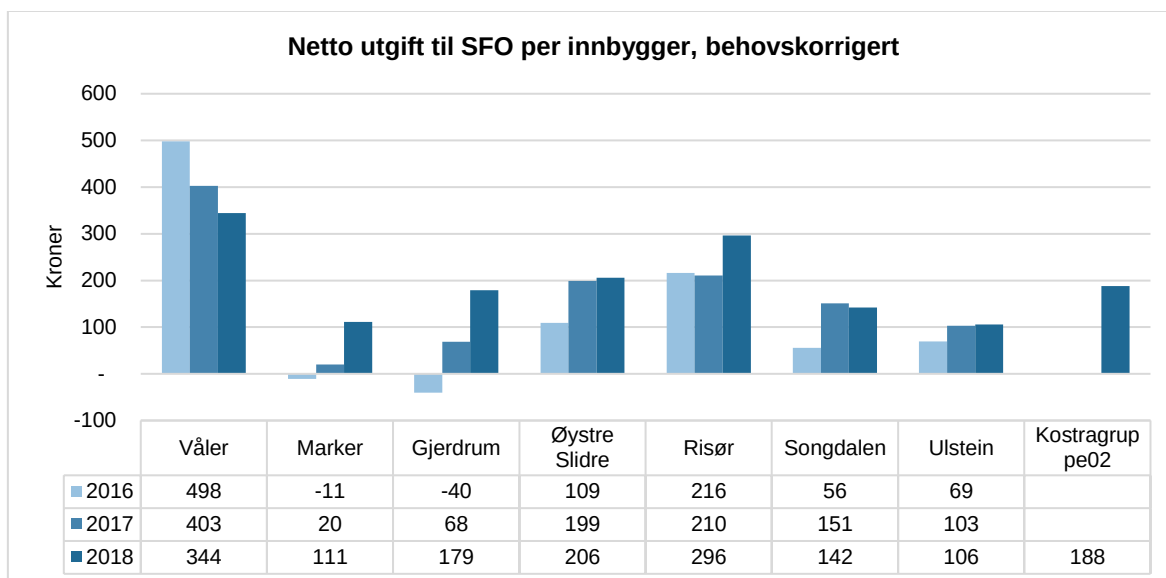

Figur 33 Netto utgift til funksjon 213 voksenopplæring per innbygger

7.10 Netto utgift til 215 SFO per innbygger

SFO kan etter opplæringsloven drives til selvkost (utenom ressurser til elever med spesielle behov). Netto utgift i Våler i 2018 var 1,5 millioner kroner. Dette utgjør rundt 350 kroner per innbygger, etter korreksjon for behov. Det er omtrent 150 kroner mer enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Forskjellen utgjør 1 million kroner. Utgiftene til SFO er redusert med 150 kroner per innbygger de siste tre årene.

Ulstein har lavest utgifter til SFO. Med Ulsteins kostnadsnivå ville utgiften blitt redusert med ca. 1 million kroner.

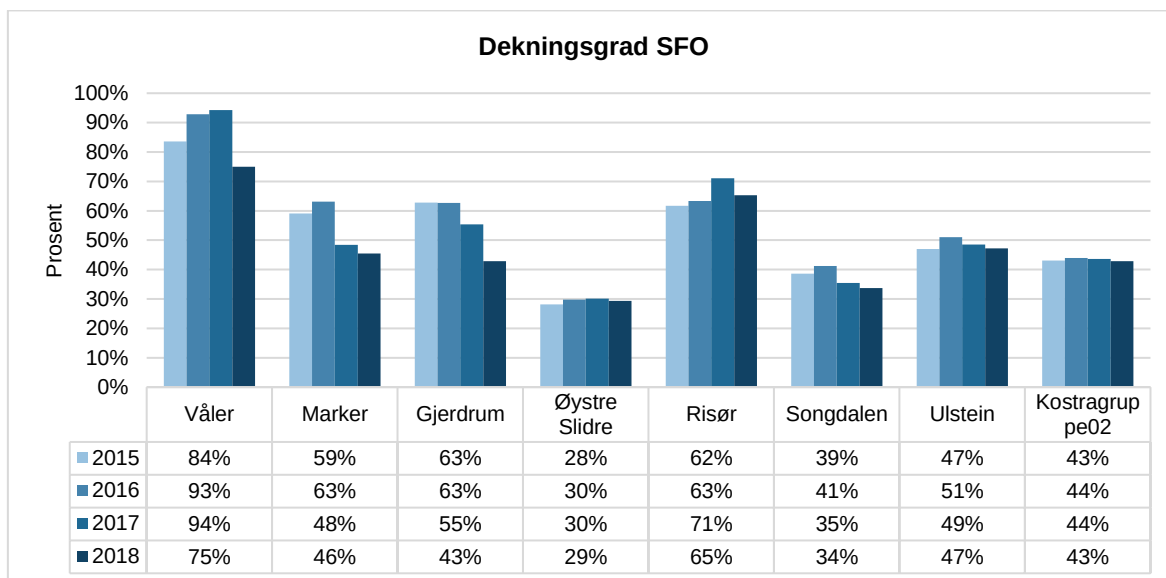

Figur 34 Netto utgift til funksjon 215 SFO per innbygger

7.11 Dekningsgrad SFO

Våler har 1 million kroner høyere netto utgifter til SFO enn gjennomsnittet i kommunegruppen. Høye behovskorrigerte netto utgifter til SFO kan komme av høy dekningsgrad, høye driftsutgifter per bruker eller lav egenbetaling.

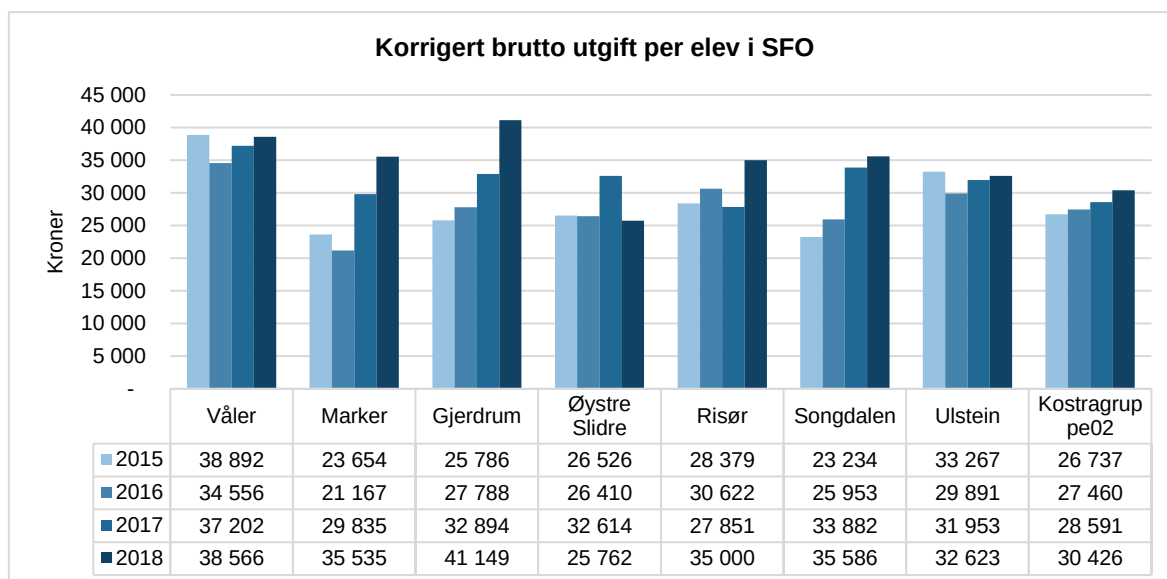
Dekningsgraden i Våler (75 prosent) er vesentlig høyere enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2 (43 prosent).

Figur 35 Andel elever i SFO i forhold til antall elever 1–4. klasse. Kilde: KOSTRA

7.12 Brutto utgift per elev i SFO

Brutto driftsutgifter viser hva det koster å produsere en kommunal SFO-plass. Våler brukte 38.500 kroner per elev i SFO i 2018. Det er 8.000 kroner mer enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2.

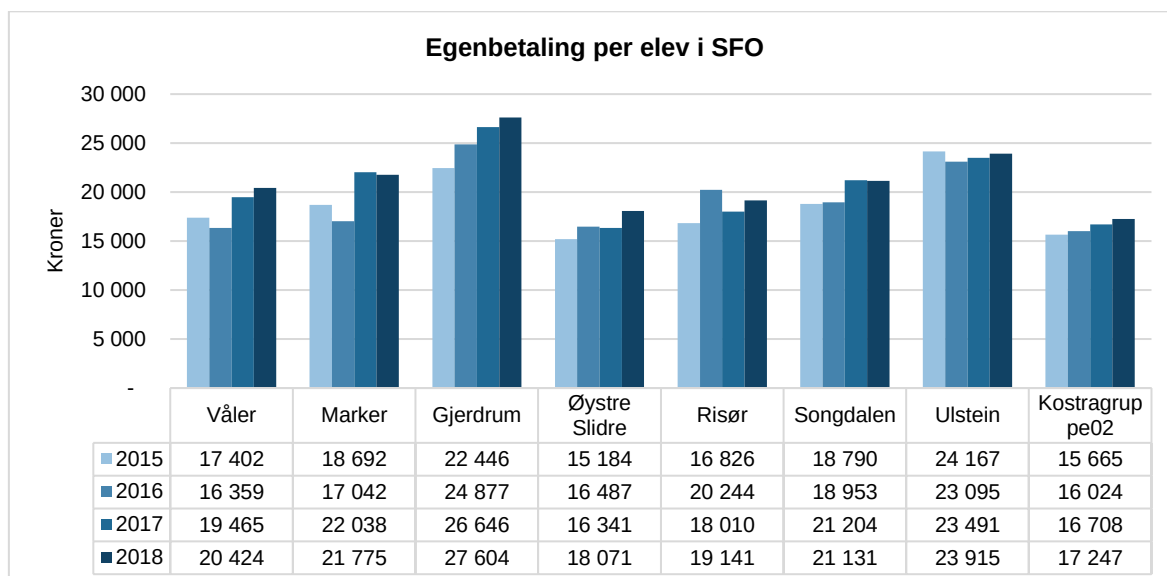

Figur 36 Korrigert brutto utgift per elev i SFO. Kilde: KOSTRA

7.13 Egenbetaling per elev i SFO

De høye netto utgiftene i SFO i Våler kan også skyldes lav egenbetaling. Egenbetalingen utgjør 20.000 kroner per deltaker i 2018. Det er 3.000 kroner mer enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2.

Det er stor forskjell i inntekt per deltaker blant sammenligningskommunene. Kommunene kan sette satsene så høyt de vil, innenfor reglene om selvkost.

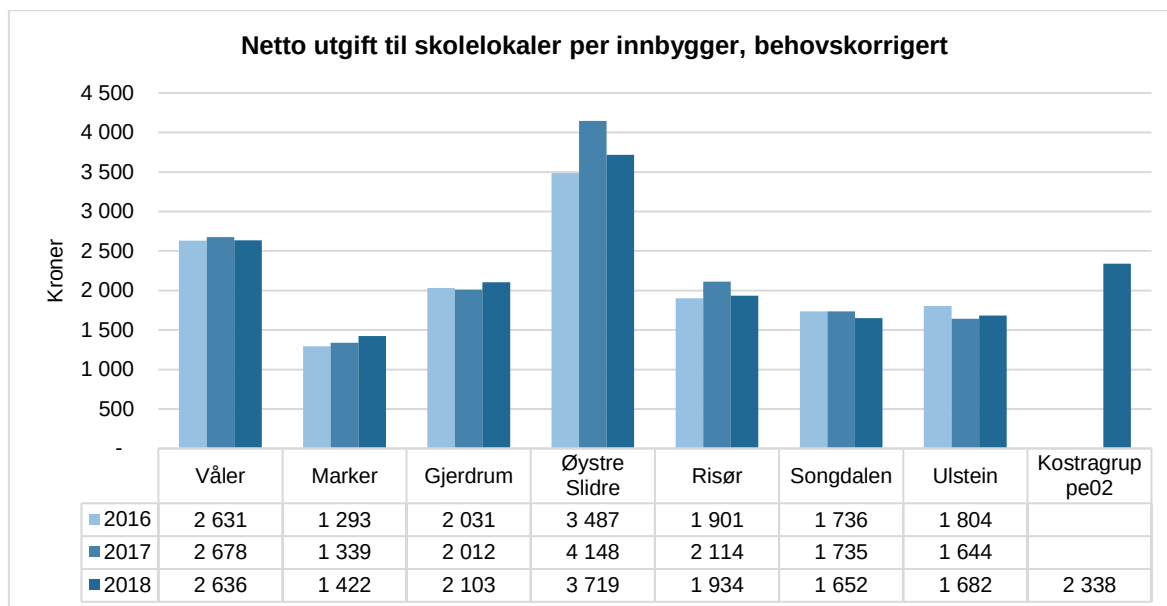

Figur 37 Egenbetaling per elev i SFO. Kilde: KOSTRA

Konklusjonen om SFO er at høye netto utgifter skyldes høy dekningsgrad og høye driftsutgifter per elev.

7.14 Netto utgift til 222 skolelokaler

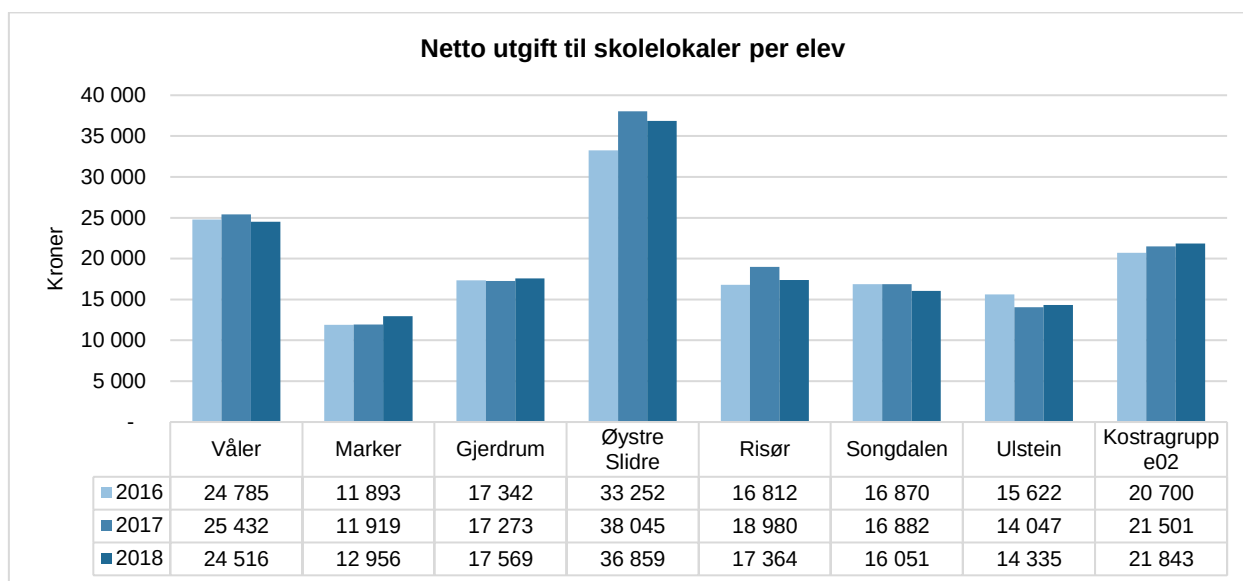
Netto utgifter til drift av skolelokaler var 2.600 kroner per innbygger i Våler i 2018. Det er ca. 300 kroner mer enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Forskjellen utgjør 1 million kroner. Utgiften til skolelokaler har vært stabil de siste tre årene. Marker har de laveste utgiftene til skolelokaler. Forskjellen mellom Marker og Våler utgjør 4 millioner kroner. Nordhagen skole ble nedlagt høsten 2018, og senere benyttet som næringsbygg. Vi forstår at bygget ble rapportert til KOSTRA som skolelokaler for hele 2018.

Figur 38 Netto utgift til 222 skolelokaler per innbygger, behovskorrigert

7.15 Netto utgift til 222 skolelokaler per elev

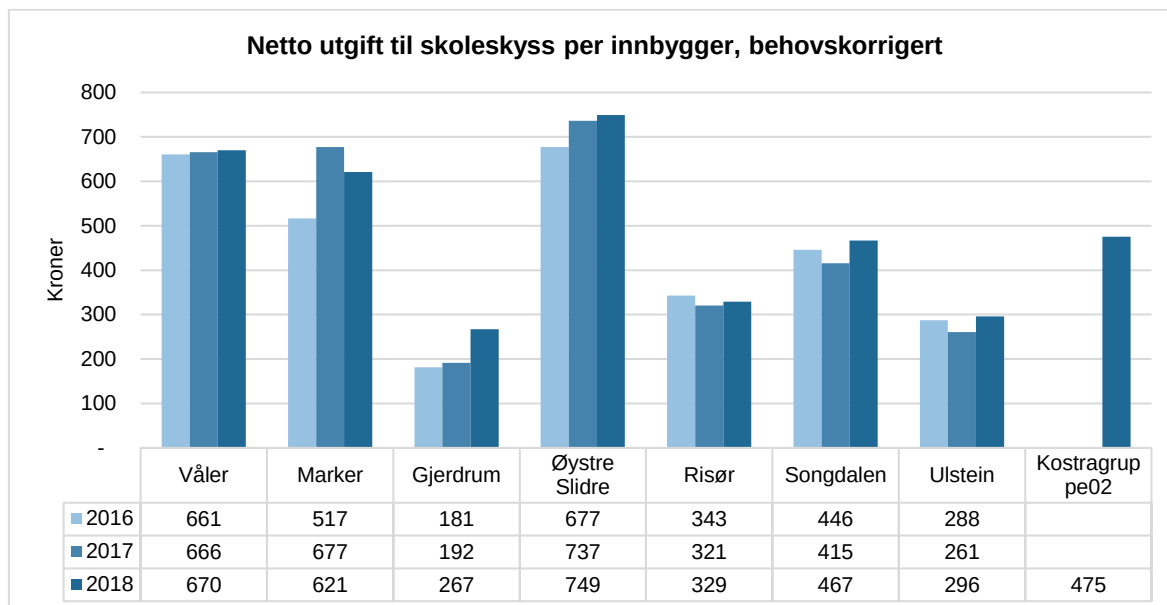
Netto utgifter til skolelokaler per elev er et mål for effektivitet i forvaltningen av skolelokaler. Høye utgifter kan skyldes stor arealbruk eller høye utgifter per kvm til drift av lokalene. Våler brukte 24.500 kroner per elev til lokaler i 2018. Det er 2.800 kroner mer enn gjennomsnittet i kommunegruppen. Forskjellen utgjør 1 million kroner.

Figur 39 Netto utgift til 222 skolelokaler per elev. Kilde: KOSTRA

7.16 Netto utgift til 223 skoleskyss

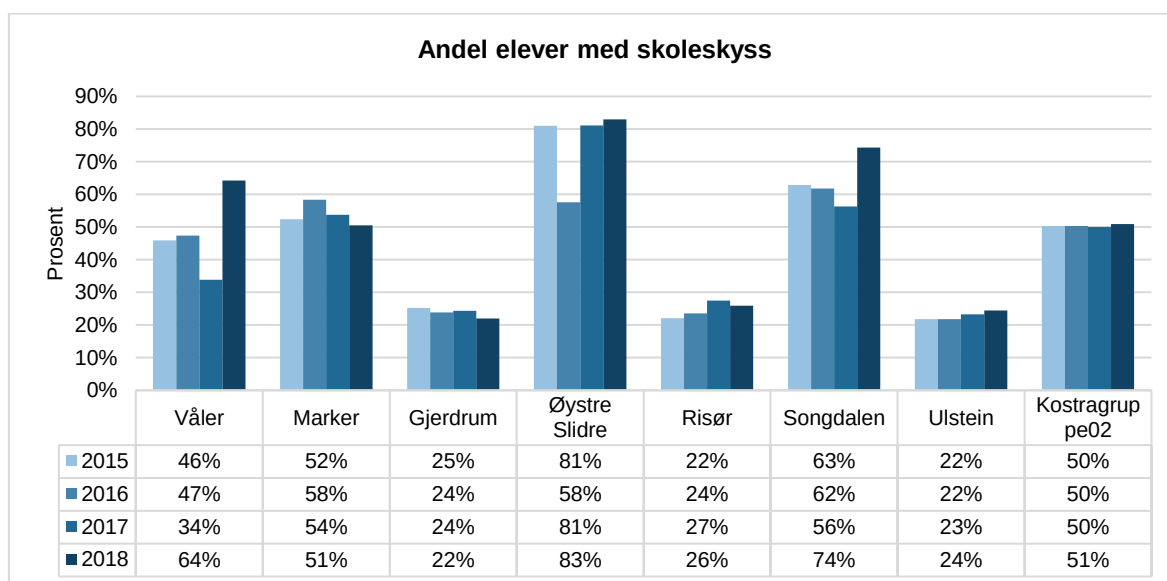
Behovskorrigert netto utgifter til skoleskyss var 670 kroner per innbygger i Våler i 2018. Det er ca. 200 kroner mer enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Forskjellen utgjør 1 million kroner. Utgiften til skoleskyss har vært stabil de siste tre årene. Med unntak av Øystre Slidre, har alle sammenligningskommunene lavere utgifter til skoleskyss enn Våler.

Figur 40 Netto utgift til 223 skoleskyss per innbygger, behovskorrigert

7.17 Andel elever med skoleskyss

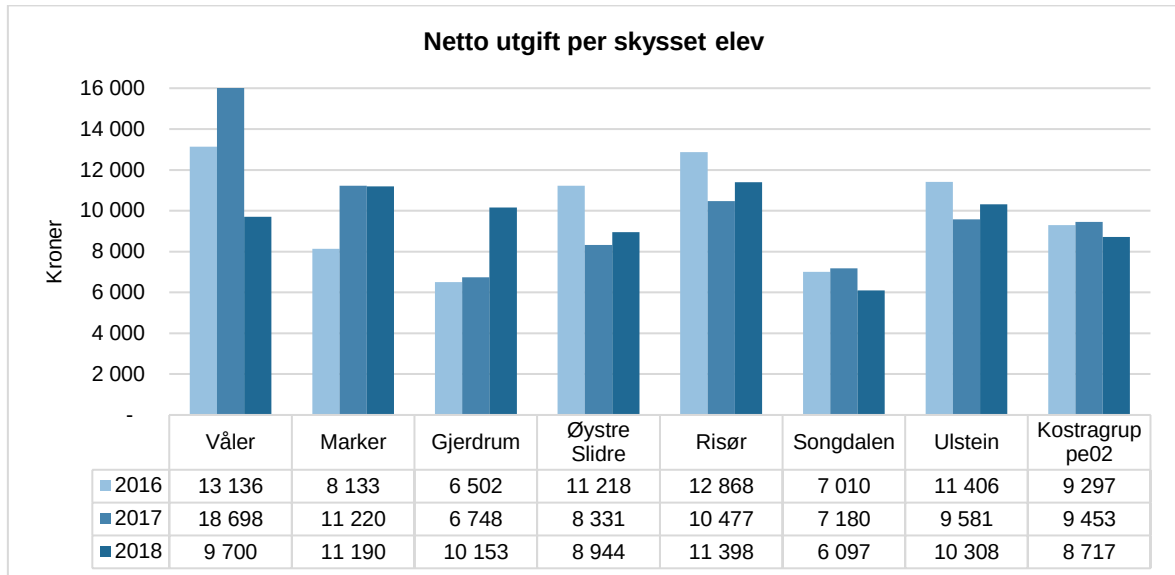
Høye utgifter til skoleskyss kan skyldes flere elever med skoleskyss eller høye utgifter per skysset elev. Det er mange elever med skoleskyss i Våler. 64 prosent av elevene hadde skoleskyss i 2018. Det er 13 poeng høyere enn gjennomsnittet i kommunegruppen.

Figur 41 Andel elever med skoleskyss. Kilde: KOSTRA

7.18 Utgift per skysset elev

Hver skysset elev kostet 9.700 kroner i Våler i 2018. Det er 1.000 kroner mer enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Sammenlignet med kommunegruppen, skyldes høye utgifter til skoleskyss flere elever med skoleskyss og høye utgifter per skysset elev.

Figur 42 Netto utgift per elev med skoleskyss. Kilde: KOSTRA

8 Barnehage

Barnehage omfatter funksjonene 201 førskole, 211 styrkingstiltak og 221 førskolelokaler. Behovet for barnehage per innbygger er beregnet til 65 prosent av landsgjennomsnittet. Det er lavere andel barn i målgruppen og lavt utdanningsnivå i kommunen. Netto utgift var omtrent 22 millioner kroner i 2018.

Våler drev barnehagetjenesten på samme nivå som gjennomsnittet i Kommunegruppe 2 i 2018.

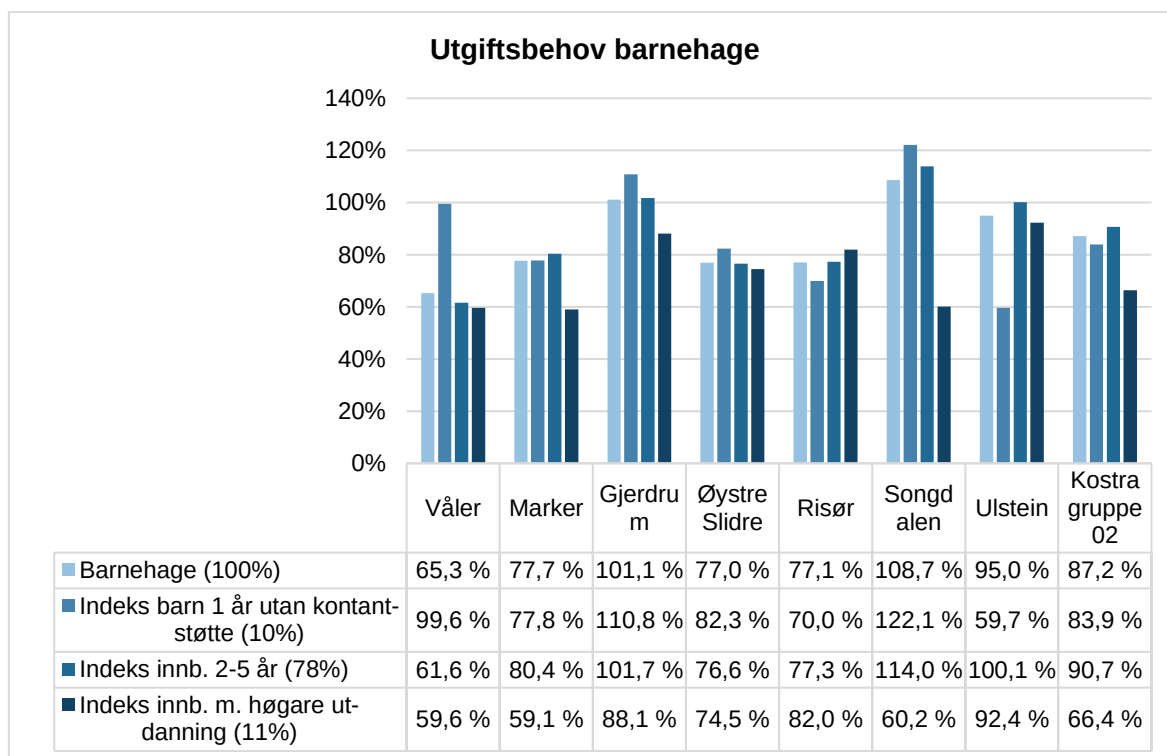
Førskole var 0,1 millioner kroner dyrere enn kommunegruppen. Styrkingstiltak var 1,1 millioner kroner dyrere. Utgiftene til barnehagelokaler var 0,9 millioner kroner lavere enn gjennomsnittet i kommunegruppen.

Våler driver de kommunale barnehagene omtrent like effektivt som gjennomsnittet i kommunegruppen. Det er likevel høye tilskudd til private barnehager. Halvparten av barnehagene i Våler er private. Våler har middels utgifter per innbygger selv om dekningsgraden er lav (89 prosent).

Høye utgifter til styrkingstiltak skyldes trolig at få barn mottar større styrkingstiltak. Utgiftene til lokaler er lav i forhold til Kommunegruppe 2.

8.1 Utgiftsbehovet

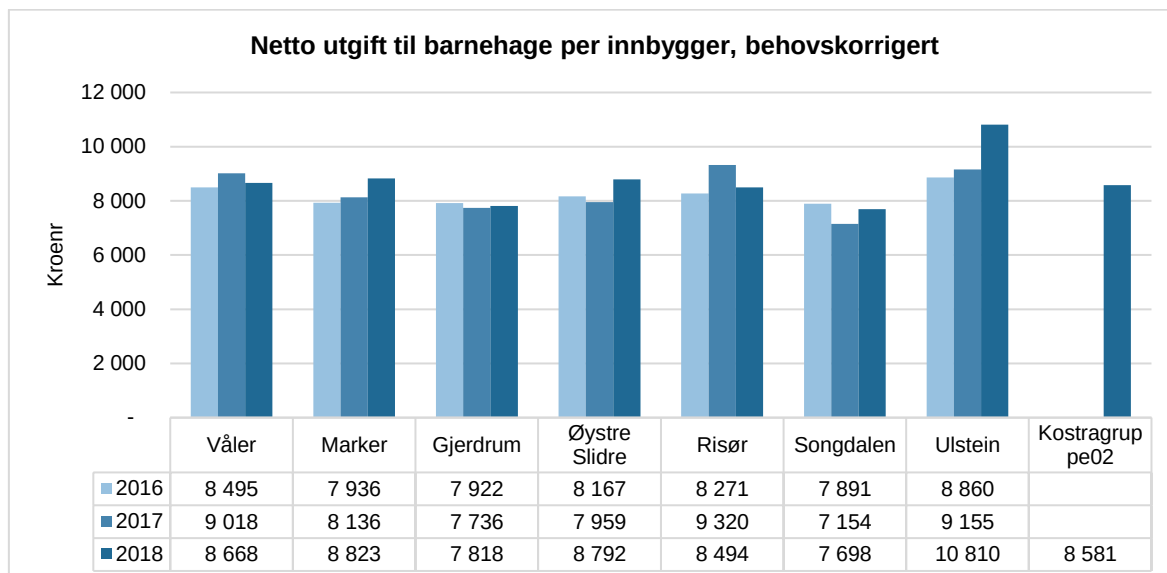
Behovet for barnehage er beregnet til 65 prosent av landsgjennomsnittet per innbygger. I forhold til landsgjennomsnittet har Våler færre barn i målgruppen og mindre utdanning. Kommunegruppen og alle sammenligningskommunene har et høyere tjenestebehov enn Våler.

Figur 43 Utgiftsbehov barnehage 2019. Kilde: KMD

8.2 Netto utgift til barnehage per innbygger

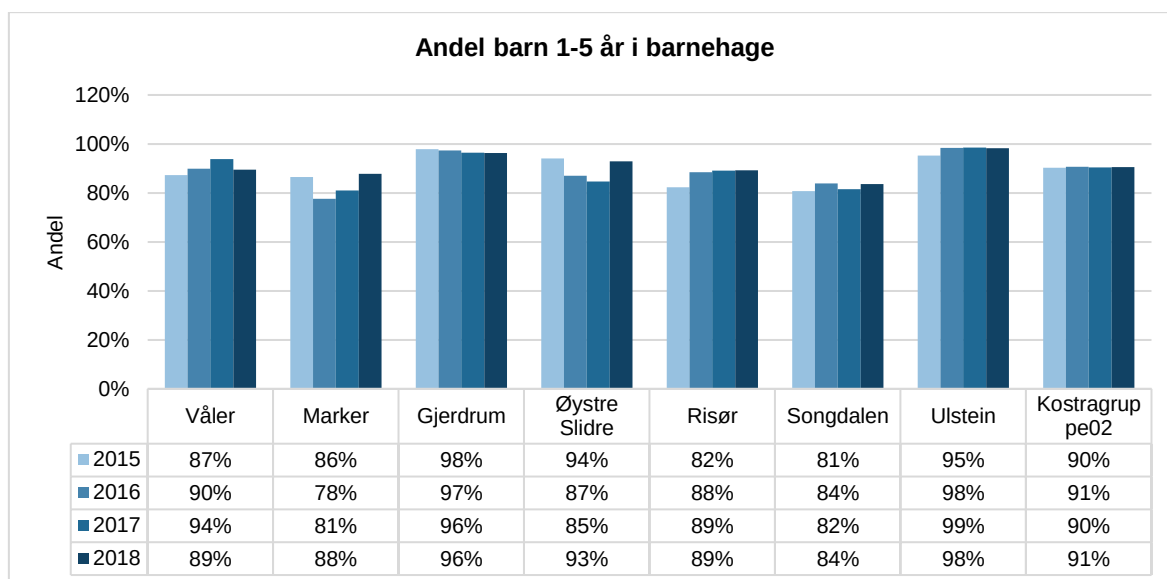
Behovskorrigerte netto driftsutgifter til barnehagetjenesten i Våler i 2018 var 8.700 kroner per innbygger. Det er 100 kroner mer enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Forskjellen utgjør 200.000 kroner. Utgiftsnivået er steget med drøyt 200 kroner per innbygger de siste tre årene. Utgiften er midt i laget blant sammenligningskommunene.

Figur 44 Netto utgift per innbygger til barnehage, behovskorrigert

8.3 Andel innbyggere 1–5 år med barnehageplass

Lave utgifter til barnehagetjenesten kan komme av lav dekningsgrad eller lave enhetskostnader (plasser). Våler har lav dekningsgrad sammenlignet med kommunegruppen. Dekningsgraden for barn 1–5 år var 89 prosent i 2018. Det er 2 prosentpoeng under gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Dekningsgraden er økt med to poeng de siste fire årene. Kommunen bruker omtrent 0,5 millioner kroner mindre på dekningsgraden i forhold til kommunegruppen (3 barn a 150.000 kroner).

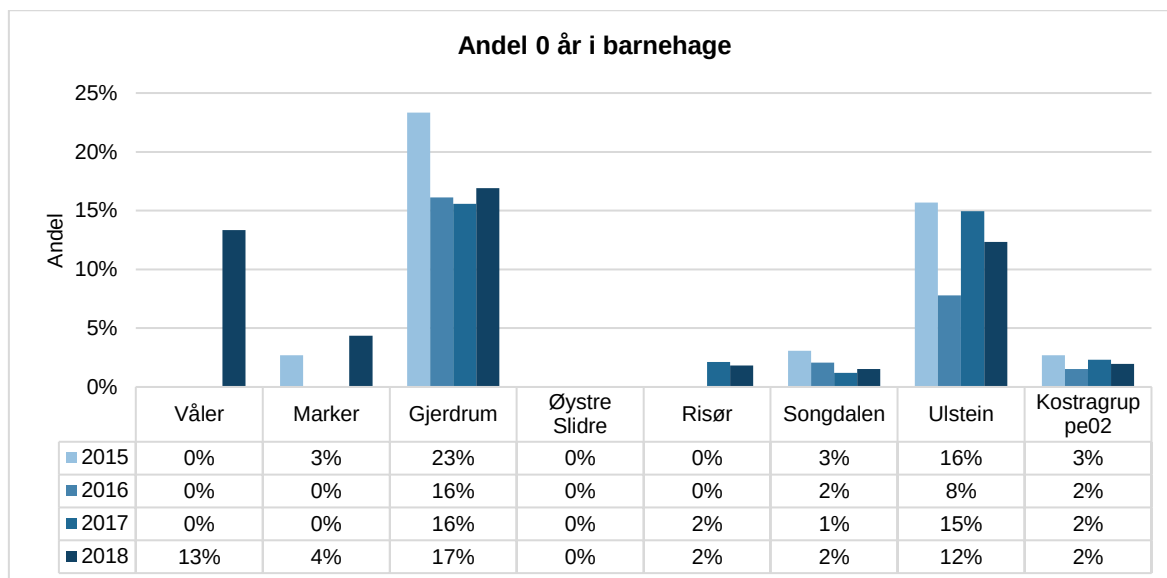

Figur 45 Andel barn 1–5 år i barnehage. Kilde: KOSTRA

8.4 Andel innbyggere 0 år med barnehageplass

Barn under 1 år har ikke rett til plass i barnehage. Kommunene får ikke rammetilskudd for å gi tilbud til disse barna. Kommunen kan nekte dem opptak, men kan ikke nekte å gi tilskudd for slike barn i private barnehager. Dette er svært dyre barn i barnehage. De koster opp mot 200.000 kroner per stykk.

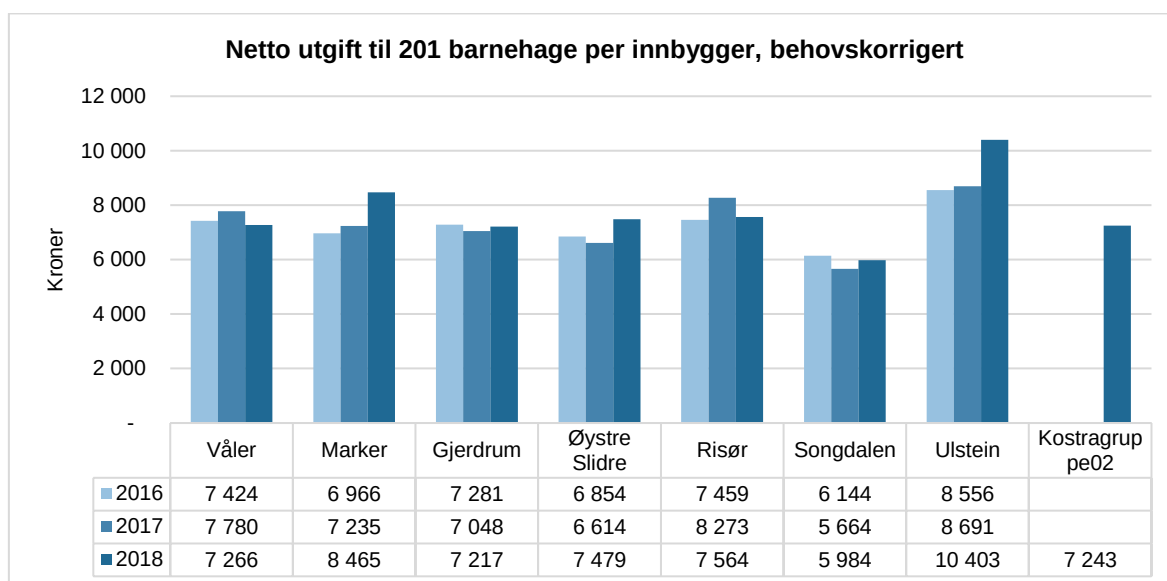
13 prosent av 0-åringene hadde plass i barnehage i Våler. Det er 11 prosent mer enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2.

Figur 46 Andel barn 0 år i barnehage. Kilde: KOSTRA

8.5 Netto utgift til 201 barnehage per innbygger

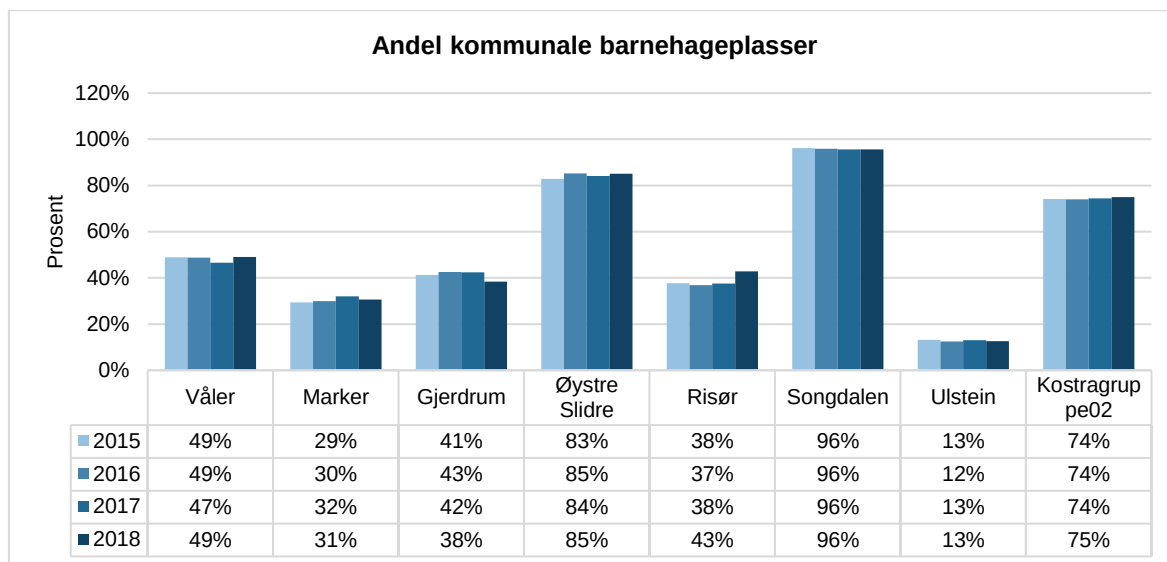
Behovskorrigerte netto driftsutgifter til 201 barnehage i Våler i 2018 var 7.200 kroner per innbygger. Det er på samme nivå som gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Forskjellen utgjør 100.000 kroner. Utgiftsnivået har sunket med 150 kroner per innbygger de siste tre årene. Utgiften er midt i laget blant sammenligningskommunene.

Figur 47 Netto utgift per innbygger til 201 førskole, behovskorrigert

8.6 Andel kommunale barnehageplasser

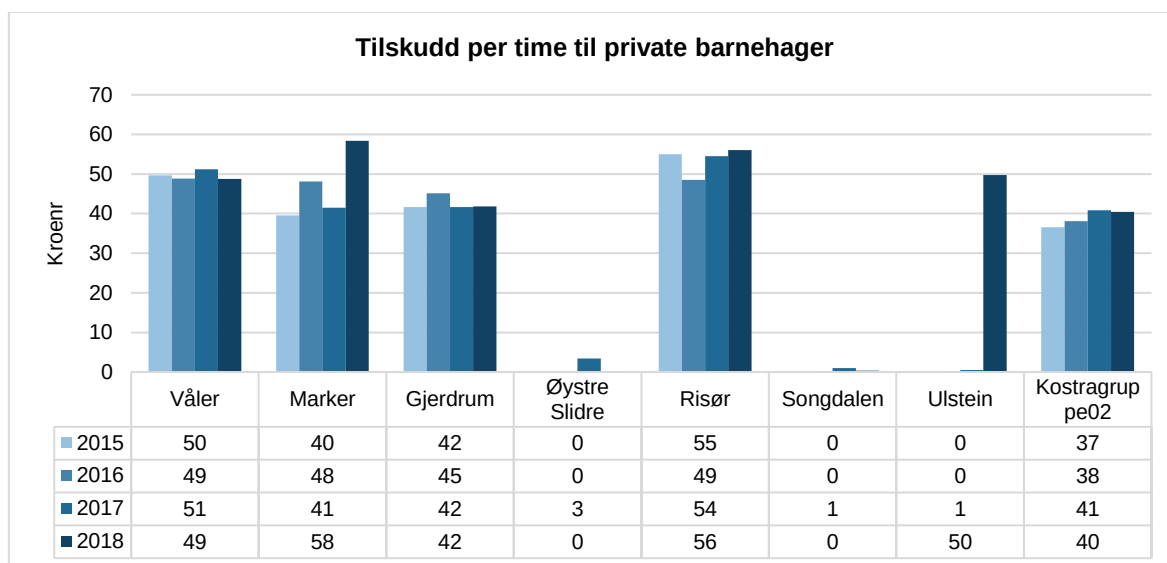
49 prosent av barnehagebarn i Våler går i kommunale barnehager. Det er 26 prosentpoeng lavere enn gjennomsnittet i kommunegruppen. Gjennomsnittet i landet er rundt 50 prosent. Det er vanskelig å si om Våler tjener eller taper på denne andelen kommunale barnehager. Det kommer an på alderen til de private barnehagene. På landsbasis er det beregnet at kommunesektoren sparer 2 milliarder kroner i året på bruken av private barnehager (Agenda Kaupang 2018). Ulstein skiller seg ut med lavest andel kommunale barnehager. Det er høyest andel kommunale barnehager i Songdalen.

Figur 48 Andel kommunale plasser i barnehage. Kilde: KOSTRA

8.7 Tilskudd per time til private barnehager

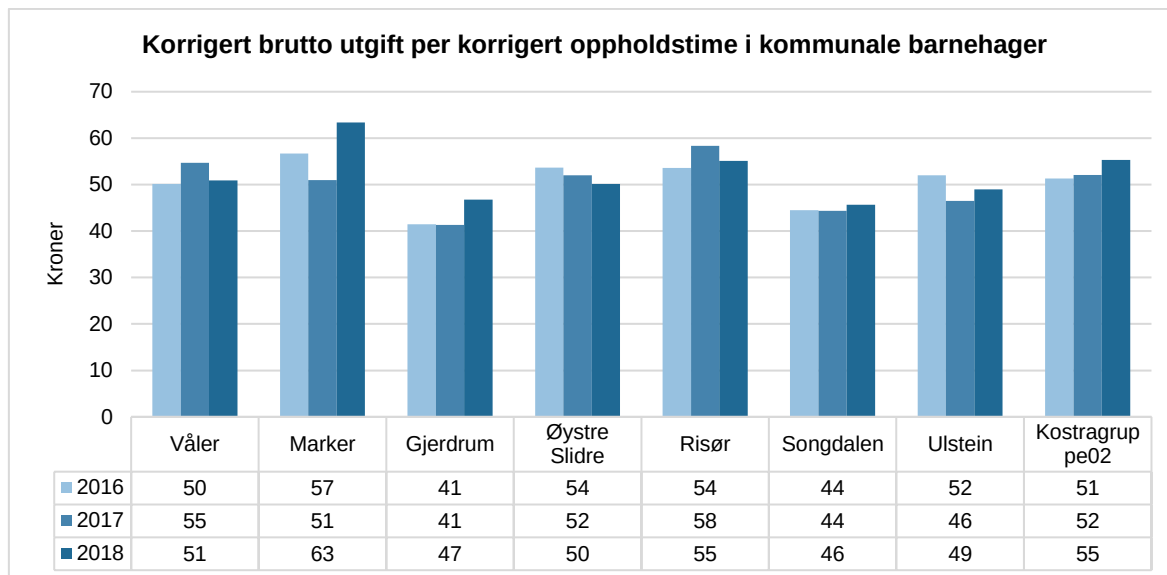
Det er store overføringer til private barnehager i Våler. Halvparten av plassene er private. Satsene for tilskudd til private barnehager er derfor viktige. I 2018 fikk de private barnehagene overført 49 kroner per korrigerte oppholdstime. Det er 9 kroner mer enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Forskjellen i forhold til kommunegruppen utgjør nærmere 2 millioner kroner (200.000 timer). Timesatsen er redusert med 1 krone i Våler de siste fire årene. I kommunegruppen har utgiften økt med 3 kroner. Våler ligger midt i laget blant satsene for tilskudd til private barnehager.

Figur 49 Kroner per time i tilskudd til private barnehager. Kilde: KOSTRA

8.8 Korrigerte brutto driftsutgifter per korrigerte oppholdstime i kommunale barnehager

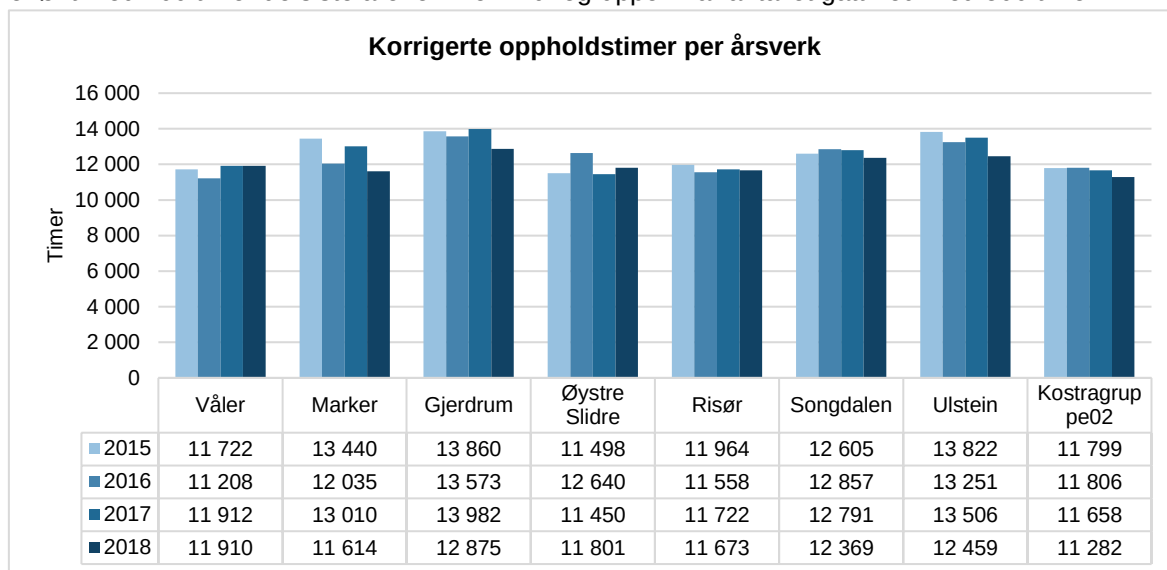
Produktiviteten i kommunale barnehager styrer tilskuddssatsene til de private barnehagene. Produktiviteten kan måles med korrigerte brutto driftsutgifter i kroner per korrigerte oppholdstime. Våler brukte 51 kroner per time til det pedagogiske tilbudet (funksjon 201). Det er 4 kroner under gjennomsnittet i kommunegruppen og midt i laget blant sammenligningskommunene. Timeprisen i Våler har steget med 1 krone på tre år.

Figur 50 Utgift per time i kommunale barnehager, funksjon 201. Kilde: KOSTRA

8.9 Korrigerte oppholdstimer per årsverk i kommunale barnehager

Korrigerte oppholdstimer per ordinært årsverk i barnehagen er det mest brukte nøkkeltallet for produktivitet. Det uttrykker bemanningsfaktoren. «Norsk standard» er seks store barn per ansatt i avdelingen, det vil si 13.000 timer per årsverk. I kommunale barnehager i Våler var det i snitt 11.900 timer per årsverk i 2018. Det er 600 timer mer enn gjennomsnittet i kommunegruppen. Produktiviteten er økt med 200 timer de siste årene. I kommunegruppen har antallet gått ned med 500 timer.

Figur 51 Oppholdstimer per årsverk til basisvirksomhet i kommunale barnehager. Kilde: KOSTRA

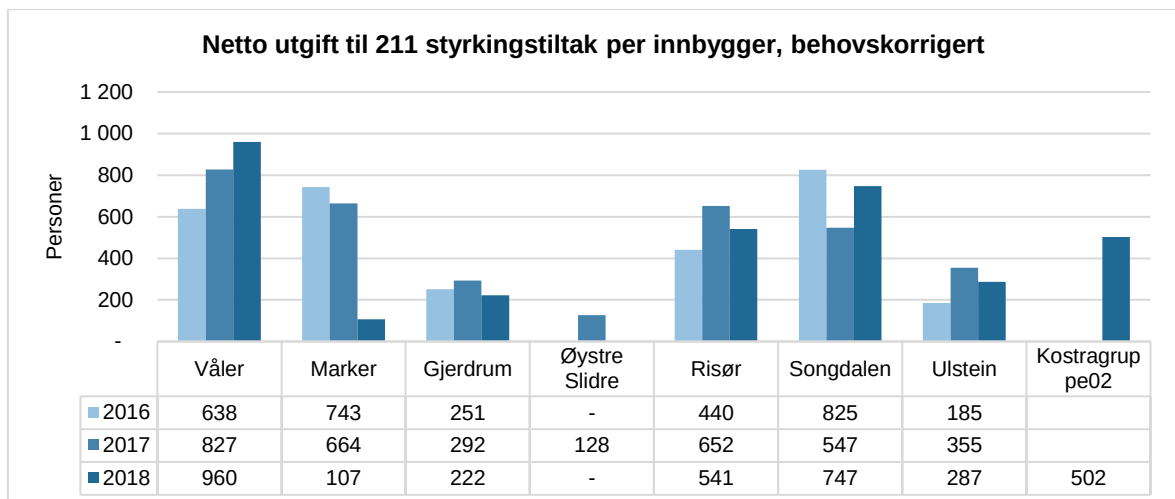
Våler har 2 kommunale barnehager. Bemanningsfaktor på avdelingene var i gjennomsnitt 5,8 ved tellingen 15.12.2018. Landsgjennomsnittet i kommunale barnehager er 5,7. Våler har 43 plasser per årsverk styrer. Gjennomsnittet i landet er 75. Tall for alle barnehagene er i figuren under.

INSTITUSJONENS NAVN	Korrigerte oppholdstimer (3-åringer er store)	Plasser (3-åringer er store)	Årsverk ansatte	Årsverk på avdeling	Årsverk styrer	Plasser per årsverk avdeling	Plasser per årsverk styrer
Nordhagen barnehage	88 032	41	9,0	7,3	0,9	5,6	45
Vålbyen barnehage	89 952	42	8,9	7,0	1,0	5,9	42
	177 984	82	17,9	14,3	1,9	5,8	43

Figur 52 Nøkkeltall fra årsmeldingene til kommunale barnehager i Våler 2018. Kilde: Udir

8.10 Netto utgift til 211 styrkingstiltak per innbygger

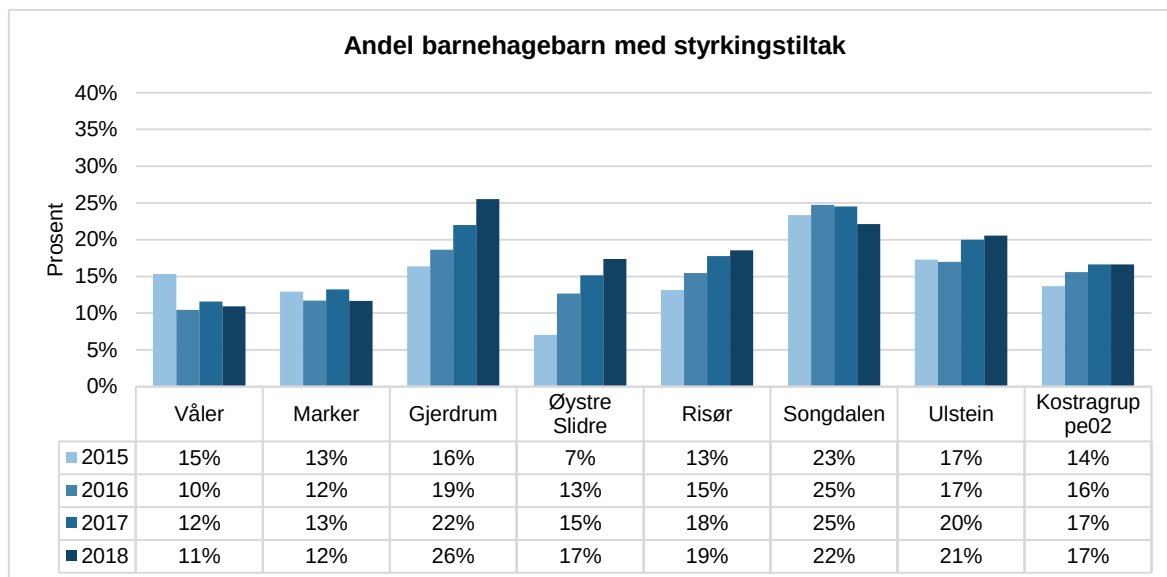
Behovskorrigerte netto driftsutgifter til 211 Styrkingstiltak i Våler i 2018 var 960 kroner per innbygger. Det er omtrent 500 kroner mer enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Forskjellen utgjør 1,1 millioner kroner. Utgiftsnivået er økt de siste tre årene. Våler har høyest utgifter av sammenligningskommunene.

Figur 53 Netto utgift til 211 styrkingstiltak per innbygger, behovskorrigert

8.11 Andel barnehagebarn med styrkingstiltak

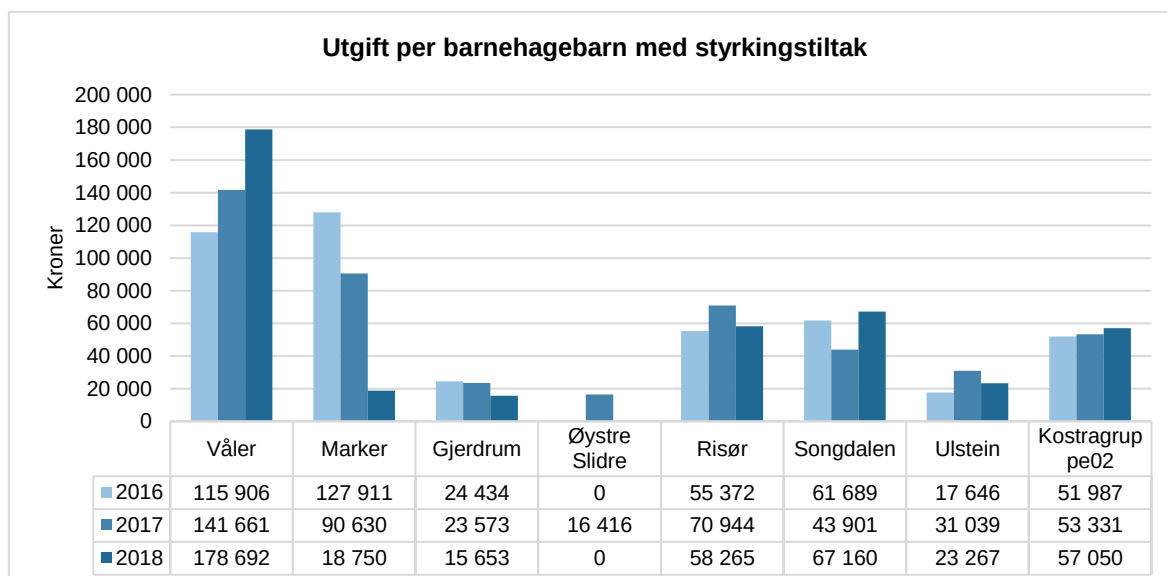
De høye utgiftene til styrkingstiltak kan enten komme av flere vedtak eller store vedtak. Som figuren under viser, mottok 11 prosent av barn i barnehage i Våler ekstra ressurser i 2018. Det er 6 prosentpoeng mindre enn gjennomsnittet i kommunegruppen.

Figur 54 Andel barnehagebarn med styrkingstiltak. Kilde: KOSTRA

8.12 Netto utgift per barn med styrkingstiltak

Våler bruker mye ressurser per barn med ekstra ressurser. Utgiften per barn er 179.000 kroner. Det er omtrent 122.000 kroner mer enn gjennomsnittet i kommunegruppen. Årsaken til de høye utgiftene til styrkingstiltak er trolig at få barn mottar større styrkingstiltak.

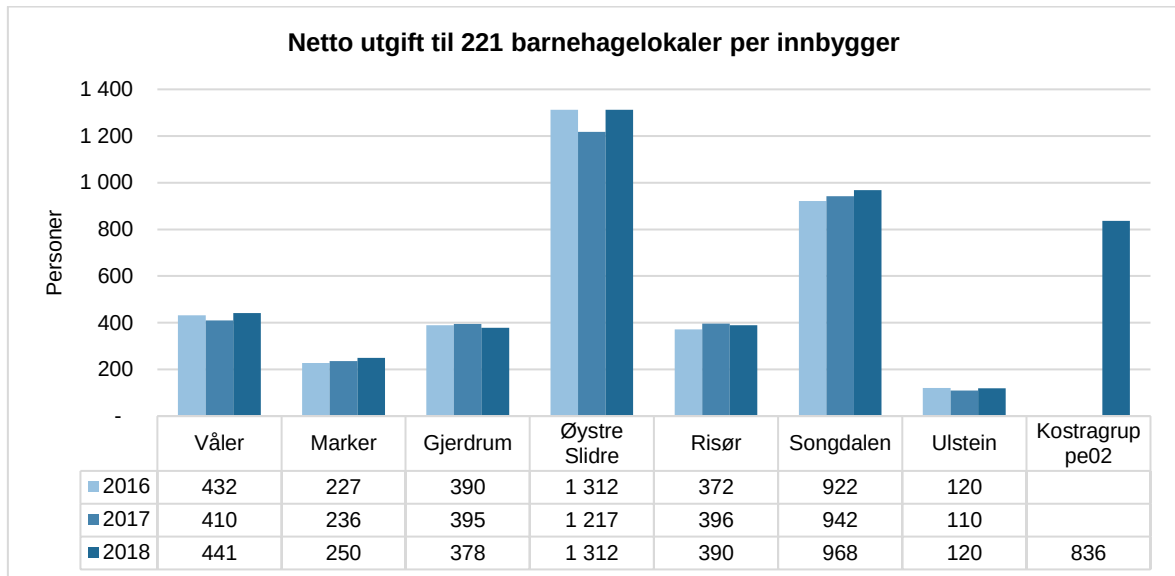
Figur 55 Netto utgift per barn med styrkingstiltak. Kilde: KOSTRA

8.13 Netto utgift til barnehagelokaler per innbygger

De behovskorrigerte nettoutgiftene til barnehagelokaler var rundt 450 kroner per innbygger i 2018. Det er omtrent 400 kroner mindre enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2.

Det er forventet at utgiftene til lokaler for kommunale barnehager er høy per innbygger når det er høy andel kommunale barnehager. Det er middels andel kommunale barnehager i Våler, hvilket forklarer utgiftsnivået.

Utgiften har steget med 9 kroner de siste tre årene. Utgiftene til Våler ligger midt i laget blant sammenligningskommunene.

Figur 56 Netto utgift til barnehagelokale per innbygger, behovskorrigert

9 Barnevern

Barnevern omfatter funksjonene 244 barnevernstjeneste (saksbehandlingen), 251 hjelpetiltak og 252 plasseringer. Behovet for barnevern per innbygger er beregnet til 80 prosent av landsgjennomsnittet. Våler har få barn, få enslige foreldre og få innbyggere med lave inntekter. Netto utgift var omtrent 13 millioner kroner i 2018.

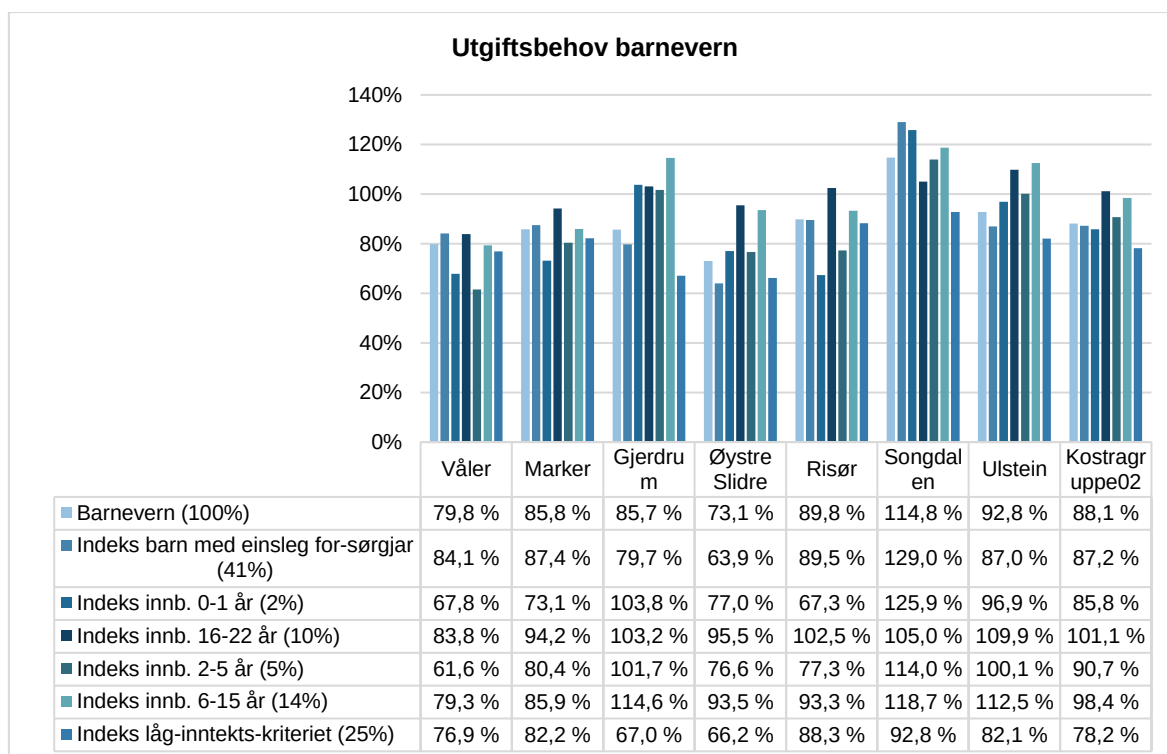
Våler har høye utgifter til barnevern. Behovskorrigerte netto driftsutgifter i 2018 var 5 millioner kroner høyere enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2.

Utgiftene til plasseringer er 4 millioner kroner høyere enn gjennomsnittet i kommunegruppen. Det er omfanget av disse dyre tiltakene som er viktigst for samlede kostnader. Utgiftene er også høyere enn gjennomsnittet når det gjelder saksbehandling (1 mill. kroner). Utgiftene til hjelpetiltak var på gjennomsnittet.

Årsaken til de høye utgiftene skyldes de tunge tiltakene (plasseringer). Det er flere barn under omsorg enn det er i gjennomsnittet i kommunegruppe 2. Prisen per plassering er samtidig over gjennomsnittet i kommunegruppen.

9.1 Utgiftsbehovet

Behovet for barnevern er beregnet til 80 prosent av landsgjennomsnittet per innbygger. I forhold til landsgjennomsnittet har Våler få barn, få enslige forsørgere og færre fattige. Med unntak av Øystre Slidre, har kommunegruppen og alle sammenligningskommunene høyere tjenestebehov enn Våler.

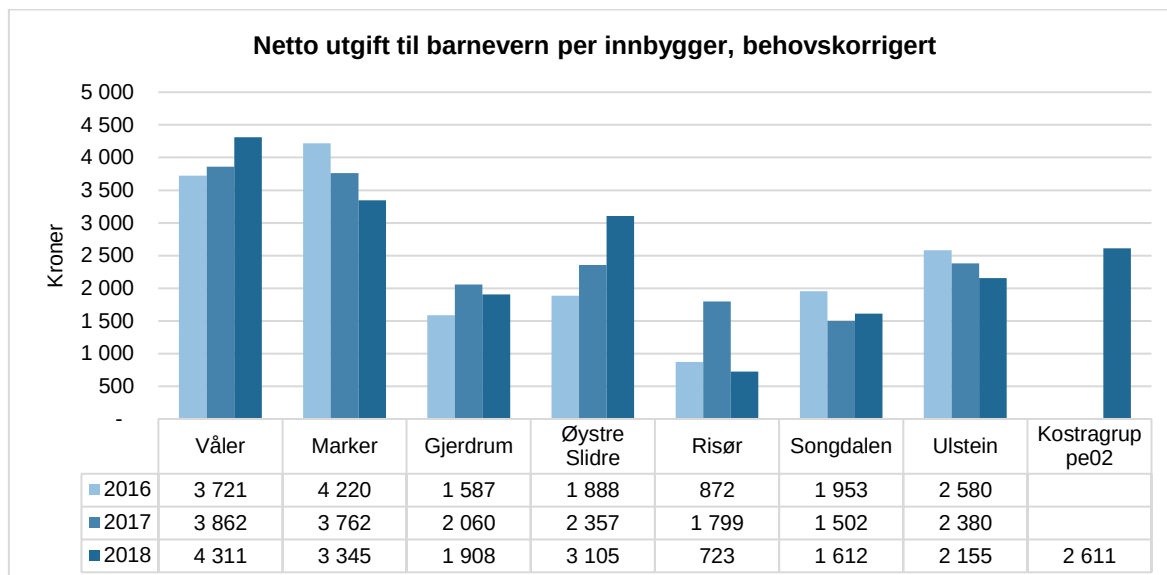

Figur 57 Utgiftsbehov barnevernstjenesten 2019. Kilde: KMD

9.2 Netto utgift til barnevern per innbygger

Våler brukte 4.300 kroner per innbygger til barnevern i 2018, etter korleksjon for behov. Det er 1.700 kroner mer enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Forskjellen utgjør 5 millioner kroner.

Utgiftene til barnevern i Våler har økt med rundt 600 kroner per innbygger de siste tre årene.

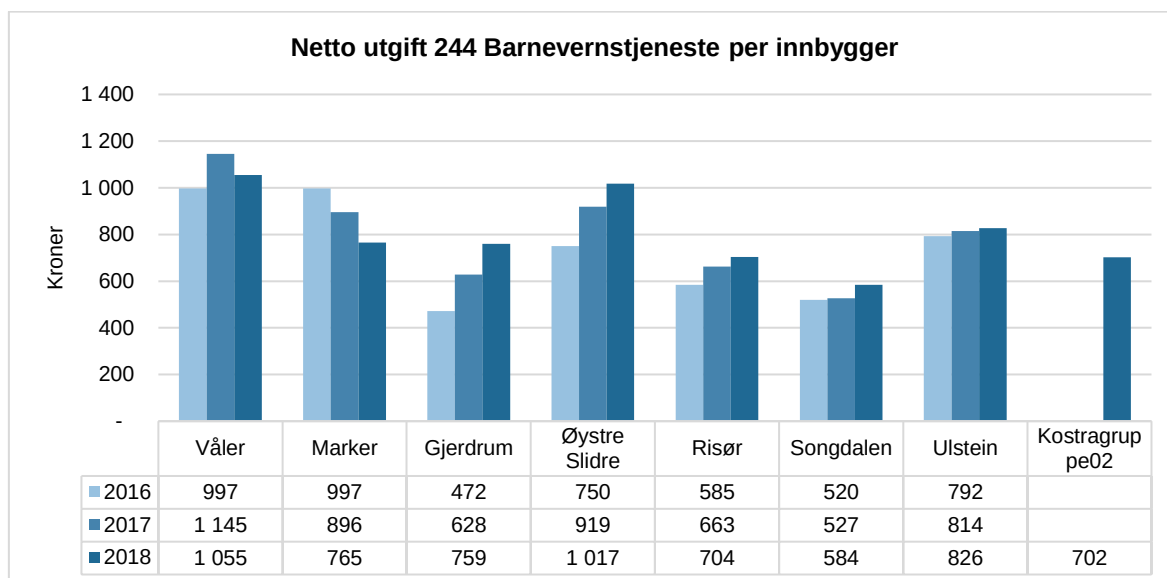
Figur 58 Netto utgift per innbygger til barnevern, behovskorrigert

9.3 Netto utgift til 244 barnevernstjeneste per innbygger

Funksjon 244 omfatter driften av barnevernkontoret, ikke tiltakene. Utgiftene per innbygger i Våler var omtrent 1.100 kroner i 2018. Det er 400 kroner mer enn gjennomsnittet i kommunegruppen.

Forskjellen utgjør 1 million kroner. Utgiftene har økt med 50 kroner per innbygger de siste tre årene.

Songdalen bruker 500 kroner mindre. Forskjellen utgjør 1,4 millioner kroner.

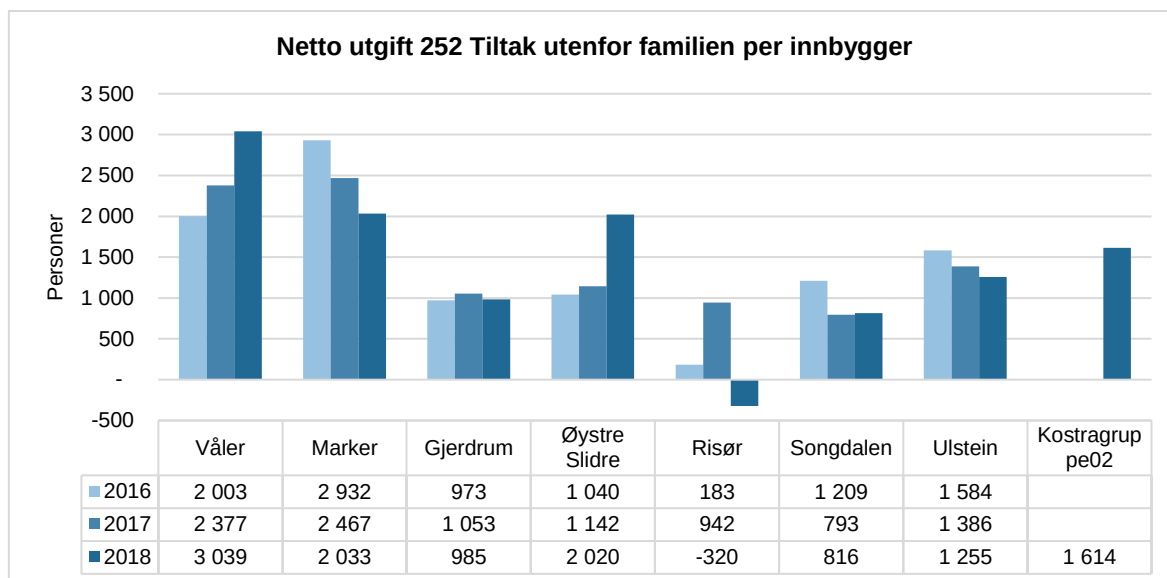

Figur 59 Netto utgift til 242 barnevernstjeneste per innbygger, behovskorrigert

9.4 Netto utgift til 252 tiltak utenfor hjemmet per innbygger

Det er 252 Tiltak utenfor hjemmet som avgjør kostnadsnivået i barnevernet. Dette er de tunge tiltakene. Det gjelder plassering i institusjon og fosterhjem.

Utgiftene i Våler var 3.000 kroner per innbygger i 2018. Det er 1.400 kroner mer enn gjennomsnittet i kommunegruppen. Forskjellen utgjør 4 millioner kroner. Utgiftene har økt med 1.000 kroner per innbygger de siste tre årene.

Figur 60 Netto utgift til funksjon 252 plasseringer per innbygger, behovskorrigert

En stor del av utgiftene til funksjon 252 plasseringer i kommunene gjelder botilbud for enslige mindreårige flyktninger. Våler har mindre utgifter til enslige mindreårige enn det som er vanlig. I kvalitets-sikringsmøte med kommunen 23.08.2019 ble det opplyst at kommunen ikke har enslige mindreårige flyktninger. Gjennomsnittet i landet var 585 kroner.

Kommune	Tilskudd totalt	Innbyggere 1.1.2018	Tilskudd per innbygger	Tilskudd EM per innbygger
Våler (Hedmark)	5 308 828	3 743	1 418	-
Marker	6 633 750	3 597	1 844	-
Gjerdrum	10 641 454	6 546	1 626	-
Øystre Slidre	8 904 053	3 248	2 741	-
Risør	63 601 687	6 936	9 170	2 970
Songdalen	38 716 146	6 568	5 895	304
Ulstein	43 644 211	8 457	5 161	1 323
Landet	16 726 933 167	5 258 000	3 181	585

Figur 61 Tilskudd fra IMDI til integrering 2018. Kilde: IMDI

9.5 Andel innbyggere 0–22 år med barnevernstiltak

Høye barnevernsutgifter kan komme av høy dekningsgrad. I Våler var 6,7 prosent av innbyggerne 0–22 år med barnevernstiltak ved utgangen av 2018. Våler lå over landsgjennomsnittet på 2,7 prosent i 2017. Høye utgifter kan derfor skyldes både høy dekningsgrad og høye enhetskostnader.

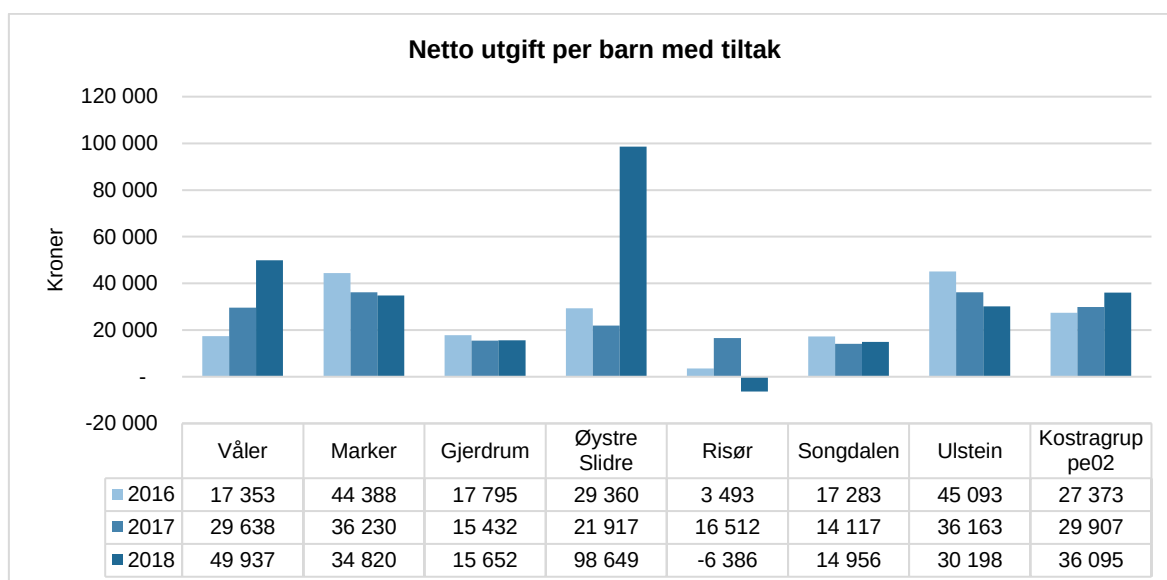
	Barn med barnevernstiltak per 31.12.2018 per 1.000 barn			
	Tiltak i alt	Hjelpe- tiltak	Omsorgs- tiltak	Barn
Våler	67	39	28	794
Marker	44	26	18	845
Gjerdrum	17	12	5	2 009
Øystre Slidre	18	9	9	790
Risør	55	47	8	1 685
Songdalen	26	21	5	2 064
Ulstein	21	15	6	2 573
KOSTRA-gruppe 2	33	25	8	51 150
Landet	27	21	6	1 457 951

Figur 62 Andel barn 0–22 år med tiltak i barnevernet 2017. Kilde: KOSTRA

Det er plasseringene som koster penger i barnevernet. Tabellen over viser at antall plasseringer i Våler (28 promille) var mye høyere enn Kommunegruppe 2 (8 promille).

9.6 Netto utgift per tiltak

Høye utgifter i barnevernet i Våler skyldes også høye utgifter per klient/vedtak. Netto utgift per klient var rundt 50.000 kroner i 2018. Det er 14.000 kroner mer enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Forskjellen utgjør 0,7 millioner kroner (53 brukere i 2018).

Figur 63 Netto utgift til barn med tiltak i barnevernet. Kilde: KOSTRA

10 Pleie og omsorg

Pleie og omsorg (PLO) omfatter 234 aktivisering (dagsenter, støttekontakt m.m.), 253 pleie i institusjon, 254 pleie i hjemmet (hjemmehjelp, miljøarbeid PU, hjemmesykepleie, omsorgslønn, BPA, privat avlastning), 256 døgnopphold og 261 institusjonslokaler.

Det er svært viktig å korrigere PLO-utgiftene for behov. Utgiftsbehovet i PLO i Våler er anslått til 149 prosent av landsgjennomsnittet per innbygger. Våler har flere eldre og personer over 16 år med diagnosen psykisk utviklingshemming.

Netto utgift var omtrent 94 millioner kroner i 2018. Våler har lave utgifter til PLO. Behovskorrigerte netto utgifter var ifølge det avlagte regnskapet 5 millioner kroner lavere enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2 i 2018.

De funksjonene innen PLO som drives med høyere kostnader enn kommunegruppen er pleie i hjemmet (4 mill. kroner), døgnopphold (0,5 mill. kroner) og lokaler (2,5 mill. kroner). De funksjonene som har lavere kostnader er pleie i institusjon (9 mill. kroner) og aktivisering (3 mill. kroner).

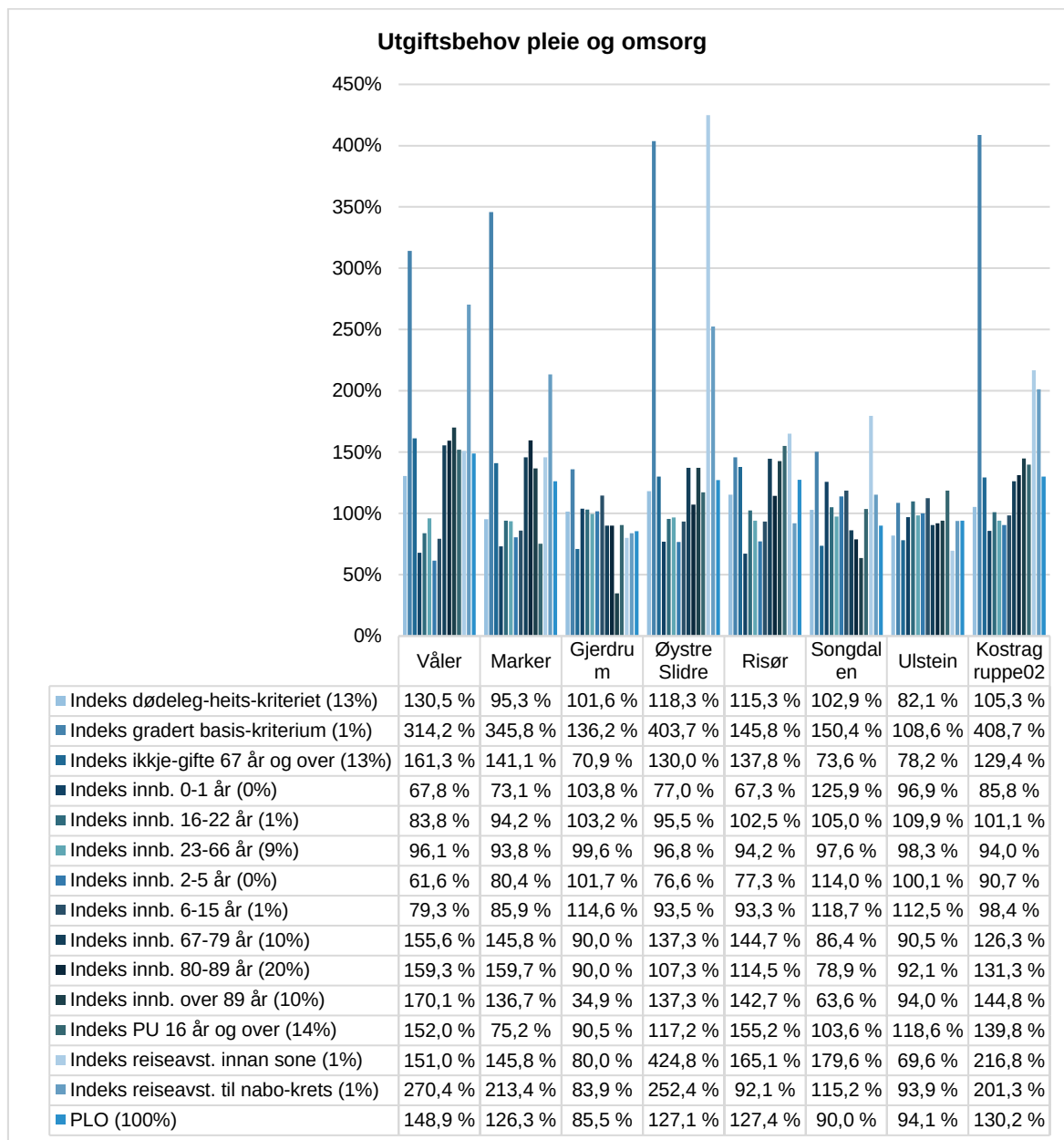
Ulsteins kostnadsnivå på PLO var 19 millioner kroner lavere enn i Våler i 2018.

Pleietjenesten er ganske hjemmebasert. 39 prosent av utgiftene går til institusjonsdelen. Det er 5 poeng mindre enn gjennomsnittet i kommunegruppen. Dekningsgraden på sykehjem er lik kommunegruppen, men det er lave utgifter per plass. Det er høy dekningsgrad og høye enhetskostnader i hjemmebaserte tjenester.

Tilskuddet til ressurskrevende tjenester har stor betydning for netto utgift per innbygger i hjemmebaserte tjenester. Våler fikk utbetalt vesentlig mer enn gjennomsnittet per innbygger i 2018.

10.1 Utgiftsbehovet

Behovet for pleie og omsorg er beregnet til 149 prosent av landsgjennomsnittet per innbygger. I forhold til landsgjennomsnittet har Våler flere eldre og personer over 16 år med diagnosen psykisk utviklingshemming. Våler har et høyere tjenestebehov enn kommunegruppen og alle sammenligningskommunene.

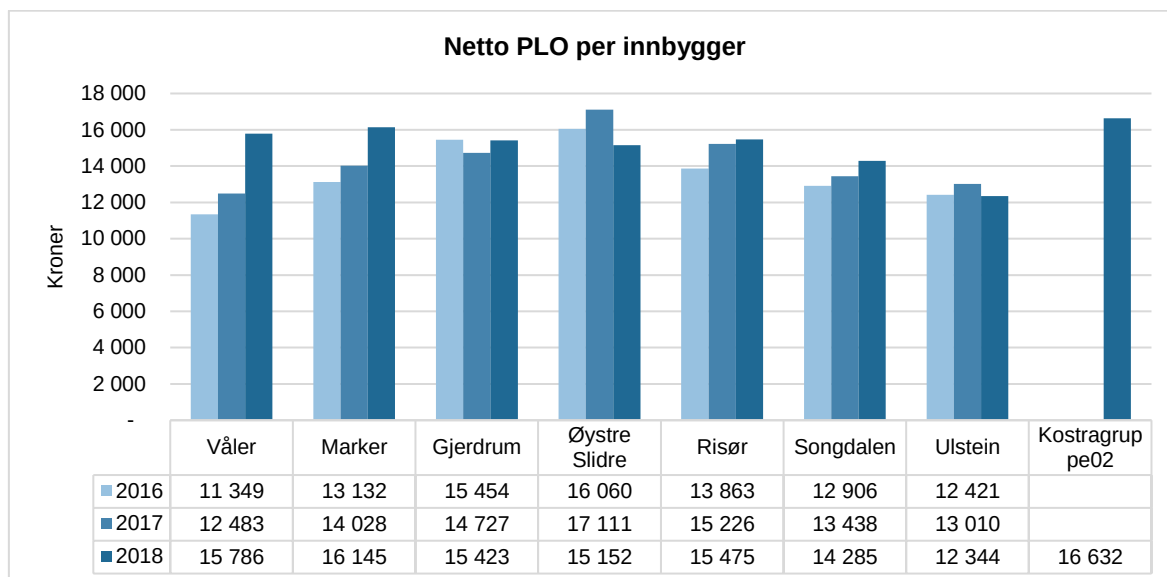

Figur 64 Utgiftsbehov i PLO i 2019. Kilde: KMD

10.2 Netto utgift til PLO per innbygger

Våler brukte omtrent 16.000 kroner per innbygger til PLO i 2018, etter behovskorreksjon. Det er omtrent 600 kroner mindre enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Forskjellen utgjør 5 millioner kroner. Utgiftene til PLO har økt med 4.500 kroner per innbygger de siste tre årene.

Utgiften er 3.500 kroner høyere enn i Ulstein. Forskjellen utgjør 19 millioner kroner.

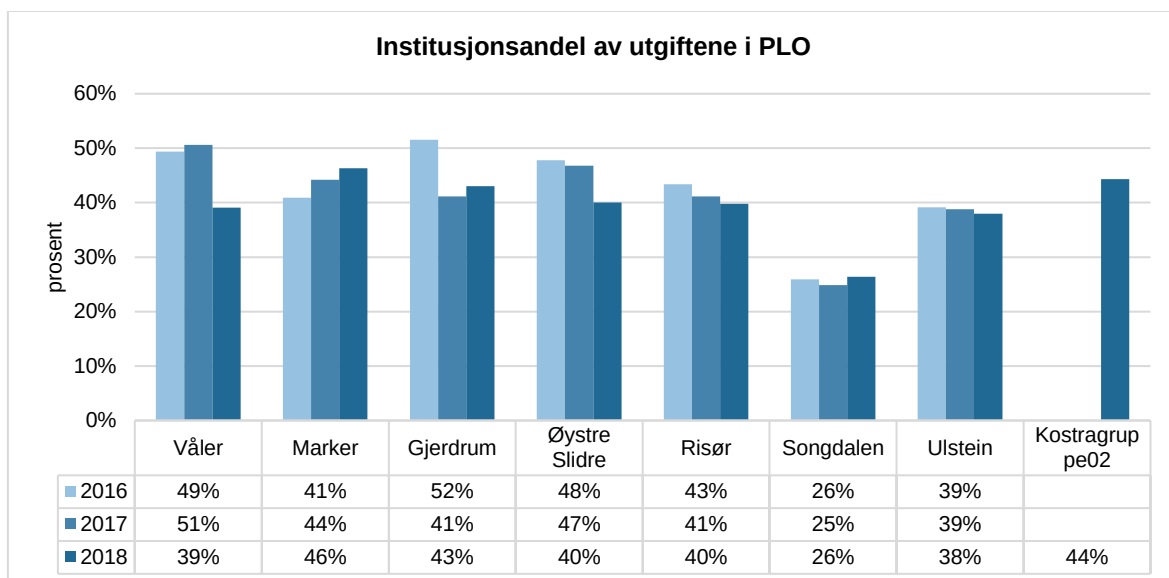
Figur 65 Netto utgift til PLO per innbygger, behovskorrigert

10.3 Andel av netto utgift som går til institusjonsdrift

Det er alminnelig antatt at PLO i kommunene bør jobbe etter LEON-prinsippet, med sterk vekt på hjemmebaserte tjenester og egenmestring. I noen kommuner går to tredeler av PLO-utgiftene til hjemmebaserte tjenester.

Våler har en ganske hjemmebasert tjeneste. 39 prosent av utgiftene i PLO går til institusjonsdelen (pleie og drift av lokaler). Det er 5 prosentpoeng mindre enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Det er en tydelig utvikling i kostnadsstrukturen i retning av hjemmebasert omsorg. I Våler har andelen institusjonsomsorg gått ned med 10 poeng de siste tre årene.

Strukturen i tjenesten er svært forskjellig i sammenligningskommunene. Songdalen bruker bare 26 prosent av utgiftene på institusjoner. Det er ingen automatisk sammenheng mellom hjemmebasert omsorg og lave kostnader. Ulstein driver 19 millioner kroner billigere enn Våler, men bruker en tilnærmet lik andel av utgiftene på institusjoner.

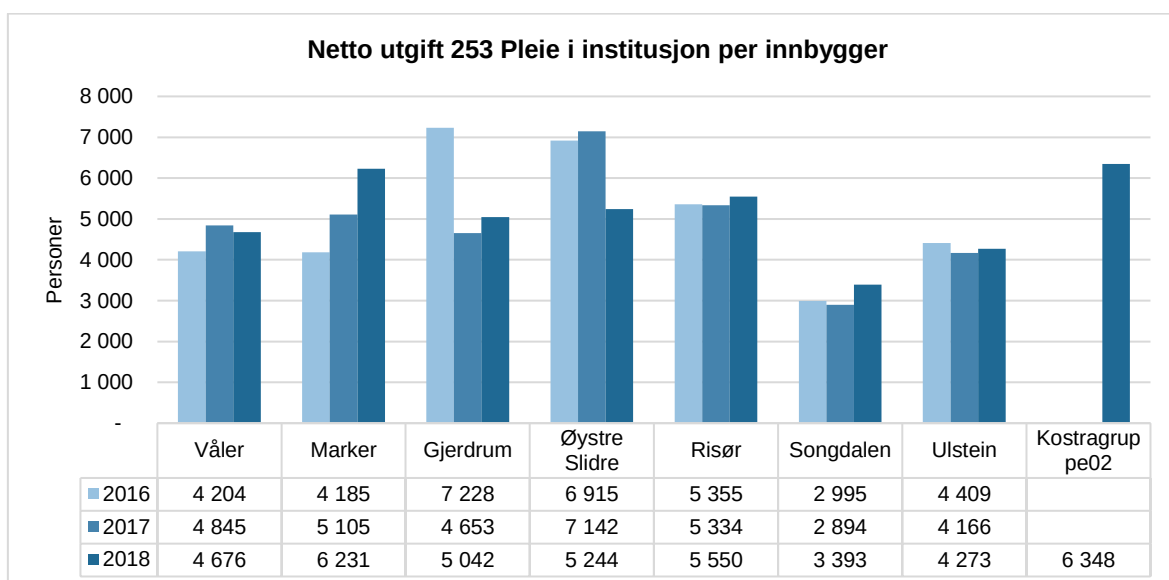
Figur 66 Netto utgifter til 253 pleie i institusjon og 261 institusjonslokaler i prosent av netto utgift til PLO. Kilde: KOSTRA

10.4 Netto utgift til 253 pleie i institusjon per innbygger

253 pleie i institusjon omfatter sykehjem og barneboliger/avlastningsboliger for barn og unge.

Våler brukte omtrent 4.700 kroner per innbygger til pleie i institusjon i 2018, etter behovskorleksjon. Det er omtrent 1.800 kroner mindre enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Forskjellen utgjør 9 millioner kroner. Utgiftene til pleie i institusjon har steget med 500 kroner per innbygger de siste tre årene.

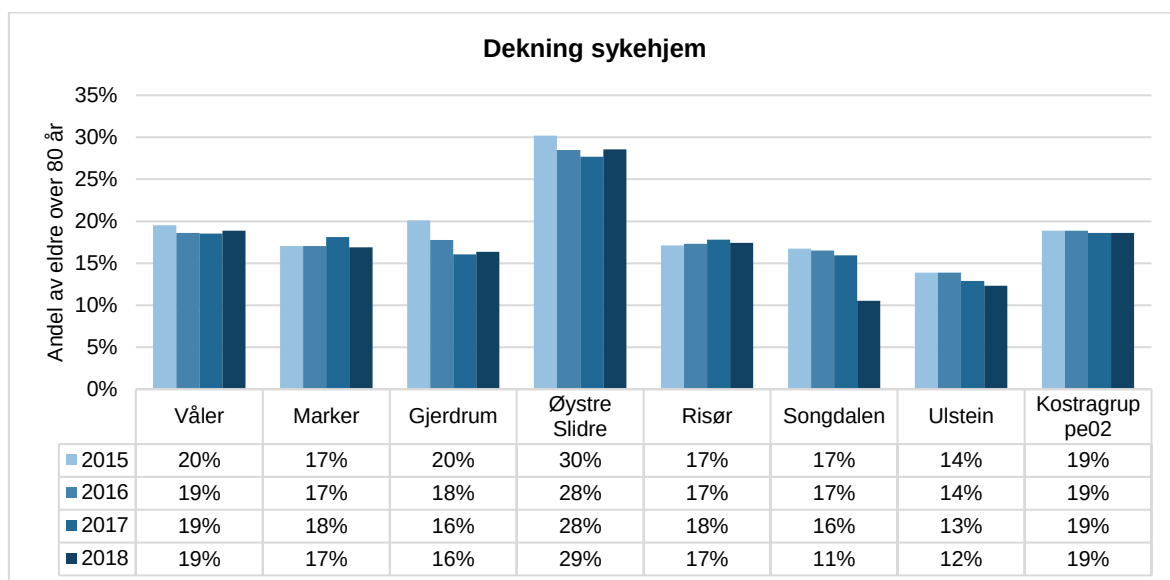
Songdalen bruker bare 3.400 kroner per innbygger til pleie i institusjon. Forskjellen utgjør 7 millioner kroner.

Figur 67 Netto utgift 261 institusjonslokaler per innbygger, behovskorrigert

10.5 Plasser i sykehjem per innbygger over 80 år

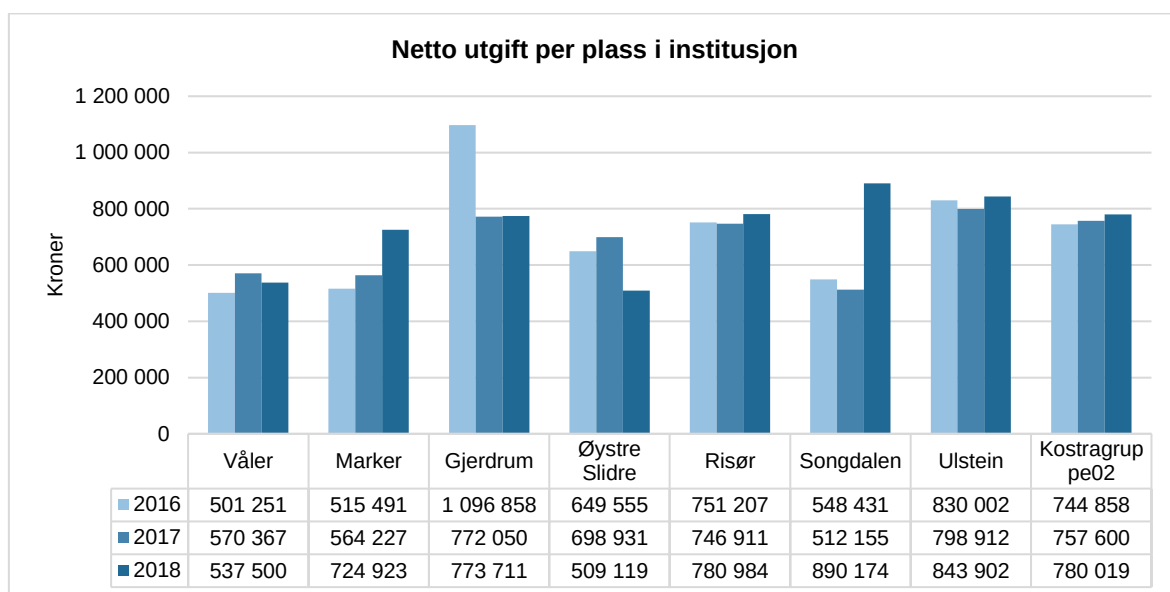
Vi har sett at netto utgifter til drift av institusjon (pleie og lokaler) er 9 millioner kroner lavere enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Høye utgifter til institusjon kan komme av høy sykehjemsdekning (og barneboliger) eller høye utgifter per plass. Våler har lik sykehjemsdekning som kommunegruppen. Antall plasser i sykehjem tilsvarer 19 prosent av innbyggere over 80 år. Det er på gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Forskjellen utgjør omtrent 1,3 millioner kroner (3 plasser). Våler har nest høyest sykehjemsdekning av sammenligningskommunene. Dekningen har gått ned med ett prosentpoeng de siste fire årene.

Figur 68 Antall plasser på sykehjem per innbygger 80 år og over. Kilde: KOSTRA

10.6 Netto utgift per plass på institusjon

Netto driftsutgift per plass er 538.000 kroner når både barnebolig og sykehjemsplasser ses sammen. Det er 244.000 kroner mindre enn gjennomsnittet i kommunegruppen. Forskjellen i enhetspris mellom Våler og kommunegruppen utgjør 12 millioner kroner (48 sykehjemsplasser).

Figur 69 Netto utgift til 253 pleie i institusjon per plass i institusjon. Kilde: KOSTRA

Vi ser at de nøkkeltallene vi har funnet fram kan forklare de lave kostnadene til institusjon i Våler. Det er først og fremst den lave enhetsprisen som gir lave kostnader til institusjonsdrift i Våler.

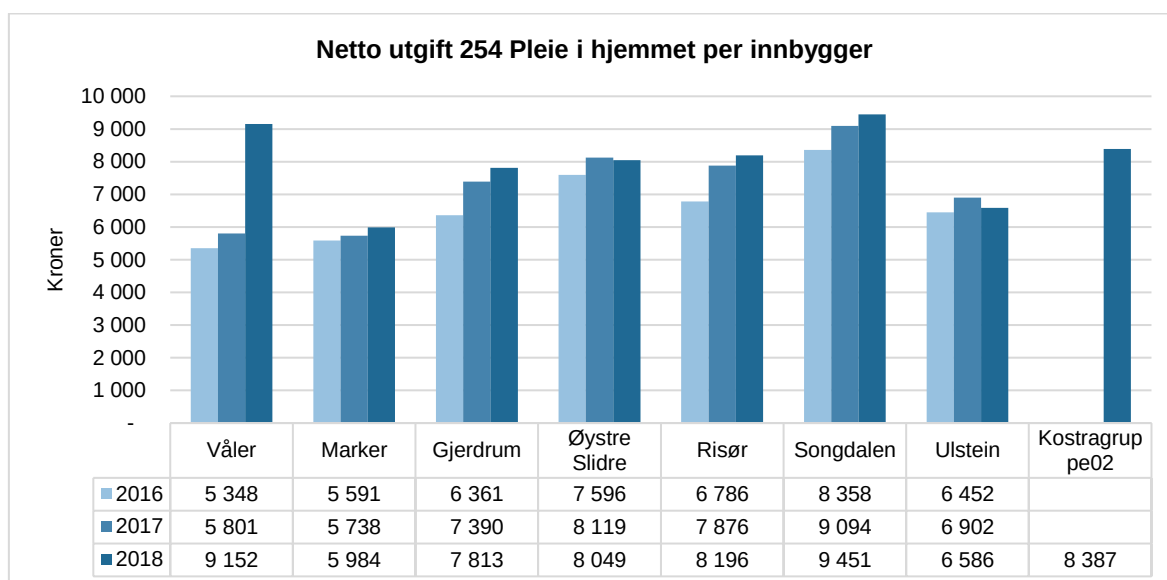
10.7 Netto utgift til 254 hjemmebaserte tjenester per innbygger

254 Hjemmebaserte tjenester omfatter seks svært ulike tjenester til hjemmeboende: hjemmehjelp (mot betaling), miljøarbeid i PU-bolig, brukerstyrt personlig assistent (BPA), hjemmesykepleie, omsorgslønn og privat avlastning (for eksempel helgeopphold hos slektninger). Disse tjenestene gjelder både eldre, funksjonshemmede (inkl. PU) og psykisk helse.

Det betyr at regnskapet for denne funksjonen er vanskelig å tolke. Vi vet ikke om utgiftene gjelder eldre eller yngre brukere, eller hvilken type unge brukere det gjelder. Brukerne er alt fra eldre damer med hjemmehjelp én time per uke til utagerende PU-klienter med dobbel bemanning.

Utgiftene til hjemmebaserte tjenester i Våler er høye. Behovskorrigerte netto utgifter er 9.200 kroner per innbygger. Det er 800 kroner mer enn gjennomsnittet i kommunegruppen. Forskjellen utgjør 4 millioner kroner. Utgiften har økt med 3.800 kroner de siste tre årene.

Ulstein bruker 2.500 kroner mindre per innbygger enn Våler. Marker bruker nesten 3.200 kroner mindre.

Figur 70 Netto utgift til 254 pleie i hjemmet per innbygger, behovskorrigert

Tilskuddet til ressurskrevende tjenester har stor betydning for netto utgift per innbygger i hjemmebaserte tjenester. Våler fikk nærmere 5.000 kroner per innbygger utbetalt i 2018. Det er 2.900 kroner mer enn landsgjennomsnittet. Ingen av sammenligningskommunene fikk mer enn Våler.

Kommune	Antall tjeneste-mottakere	Netto utgift	Øremerket tilskudd (til utbetaling)	Utgift per mottaker	Innbyggere	Tilskudd per innbygger
Våler	9	33 052	17 550	3 672	3 743	4 689
Marker	-	6 323	1 106	-	3 597	307
Gjerdrum	13	31 891	12 669	2 453	6 546	1 935
Øystre Slidre	-	-	-	-	3 248	0
Risør	17	52 694	25 359	3 100	6 936	3 656
Songdalen	10	22 265	7 932	2 226	6 568	1 208
Ulstein	21	50 280	19 476	2 394	8 457	2 303
Landet	7 922	21 445 484	9 325 606	2 707	5 156 035	1 809

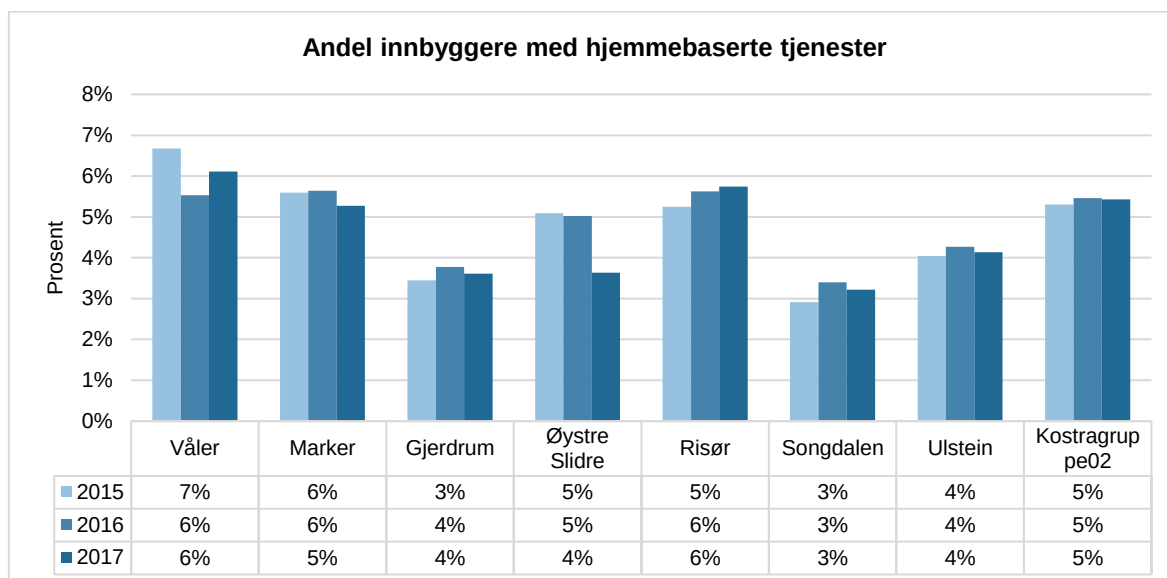
Figur 71 Tilskudd til ressurskrevende tjenester 2018. Kilde: Helsedirektoratet

10.8 Dekningsgrad i hjemmebaserte tjenester

De behovskorrigerte utgiftene til hjemmebaserte tjenester i Våler er 0,5 million kroner høyere enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Høye utgifter kan komme av mange brukere eller høye utgifter per bruker.

Dekningsgraden for hjemmebaserte tjenester er høy. Våler har en dekningsgrad på 6 prosent av befolkningen. Dekningsgraden i kommunegruppen er 5 prosent. Våler er sammen med Risør høyest av sammenligningskommunene.

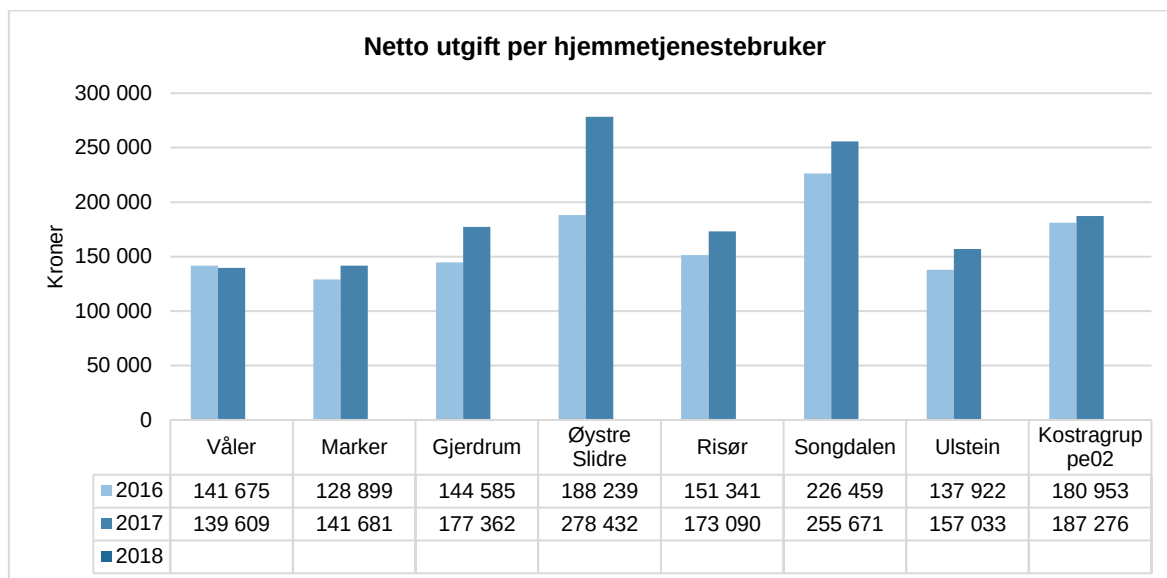
Dette er en overfladisk sammenligning. Hjemmetjenesten omfatter mange tjenester og flere typer brukere, både eldre, funksjonshemmede (mest PU-brukere) og folk med psykiske lidelser. KOSTRA-tallene kan skjule store forskjeller mellom eldreomsorgen og omsorgen for PU-brukere. Hvis utgiftene innen PU er høye per bruker, kan det forklare høye samlede kostnader i hjemmebaserte tjenester.

Figur 72 Brukere av hjemmebaserte tjenester per 100 innbygger, prosent. Kilde: KOSTRA

10.9 Netto utgift funksjon 254 per hjemmetjenestebruker

Netto utgift til hjemmebaserte tjenester per bruker var omtrent 140.000 kroner i Våler i 2017. Tall mangler i figuren for 2018 da vi mangler tall fra Kommunalt pasient- og brukerregister for 2018. Vi må anta at høy dekningsgrad er årsaken til kostnader i hjemmebaserte tjenester i Våler i 2018.

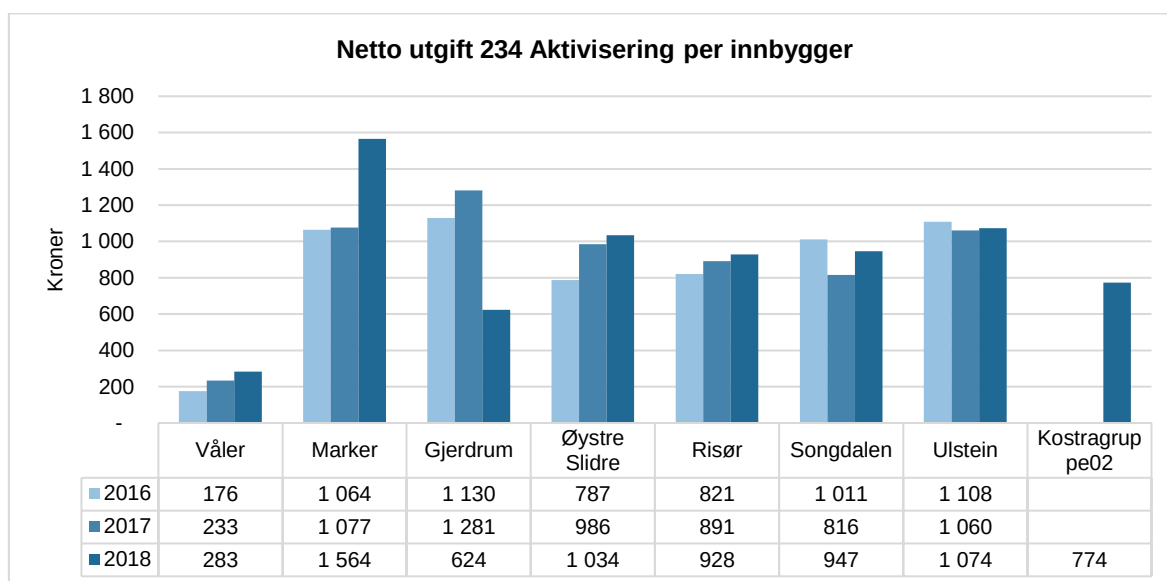

Figur 73 Netto utgift per bruker av hjemmebaserte tjenester. Kilde: KOSTRA

10.10 Netto utgift til 234 aktivisering per innbygger

234 Aktivisering omfatter dagsenter, støttekontakt, matombringing og trygghetsalarm. Dette er støtte-tjenester for å få hjemmebaserte tjenester til å fungere. Kommunene legger stadig mer vekt på disse tjenestene langt nede i omsorgstrappen.

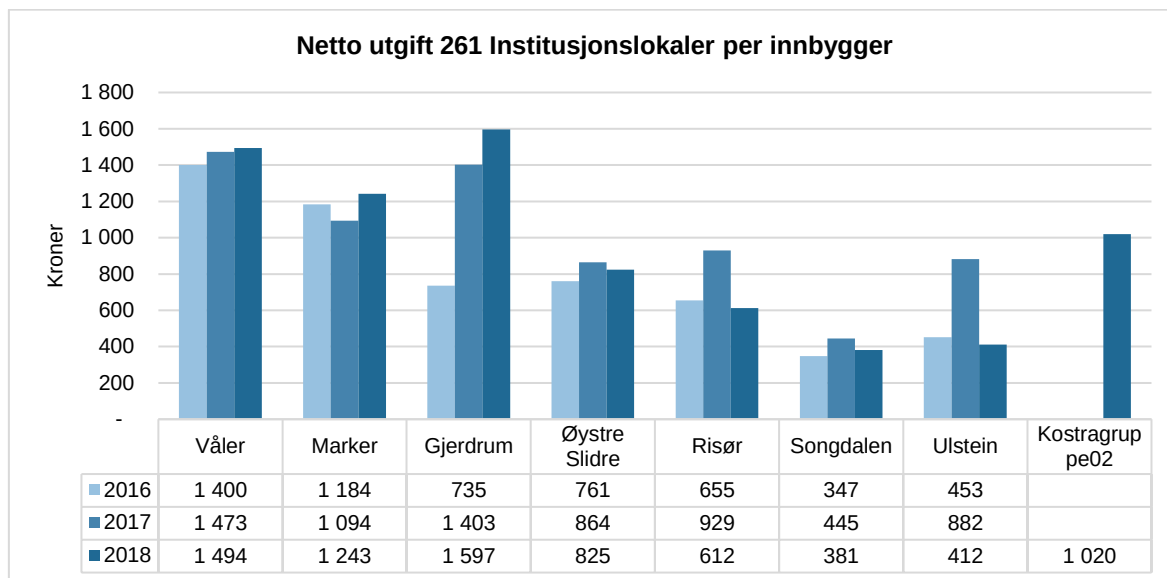
Utgiftene til aktivisering i Våler er lave. Behovskorrigerte netto utgifter er 300 kroner per innbygger. Det er 500 kroner mindre enn gjennomsnittet i kommunegruppen. Forskjellen utgjør 3 millioner kroner. Utgiften har steget med 100 kroner de siste tre årene. Våler ligger lavest blant sammenlignings-kommunene.

Figur 74 Netto utgift per innbygger til funksjon 234 aktivisering, behovskorrigert

10.11 Netto utgift til 261 institusjonslokaler per innbygger

Utgiftene til institusjonslokaler i Våler er høye. Behovskorrigerte netto utgifter er 1.500 kroner per innbygger. Det er 500 kroner mer enn gjennomsnittet i kommunegruppen. Forskjellen utgjør 3 millioner kroner. Utgiften har økt med 100 kroner de siste tre årene. Våler er nest høyest av sammenligningskommunene.

Figur 75 Netto utgift til funksjon 261 institusjonslokaler per innbygger, behovskorrigert

11 Helse

Helse omfatter funksjonene 232 forebygging, 233 folkehelse og 241 behandling (fastlege, fysio og legevakt). Utgiftsbehovet per innbygger er beregnet til 127 prosent av landsgjennomsnittet. Våler har flere eldre, smådriftsulempen og større avstander.

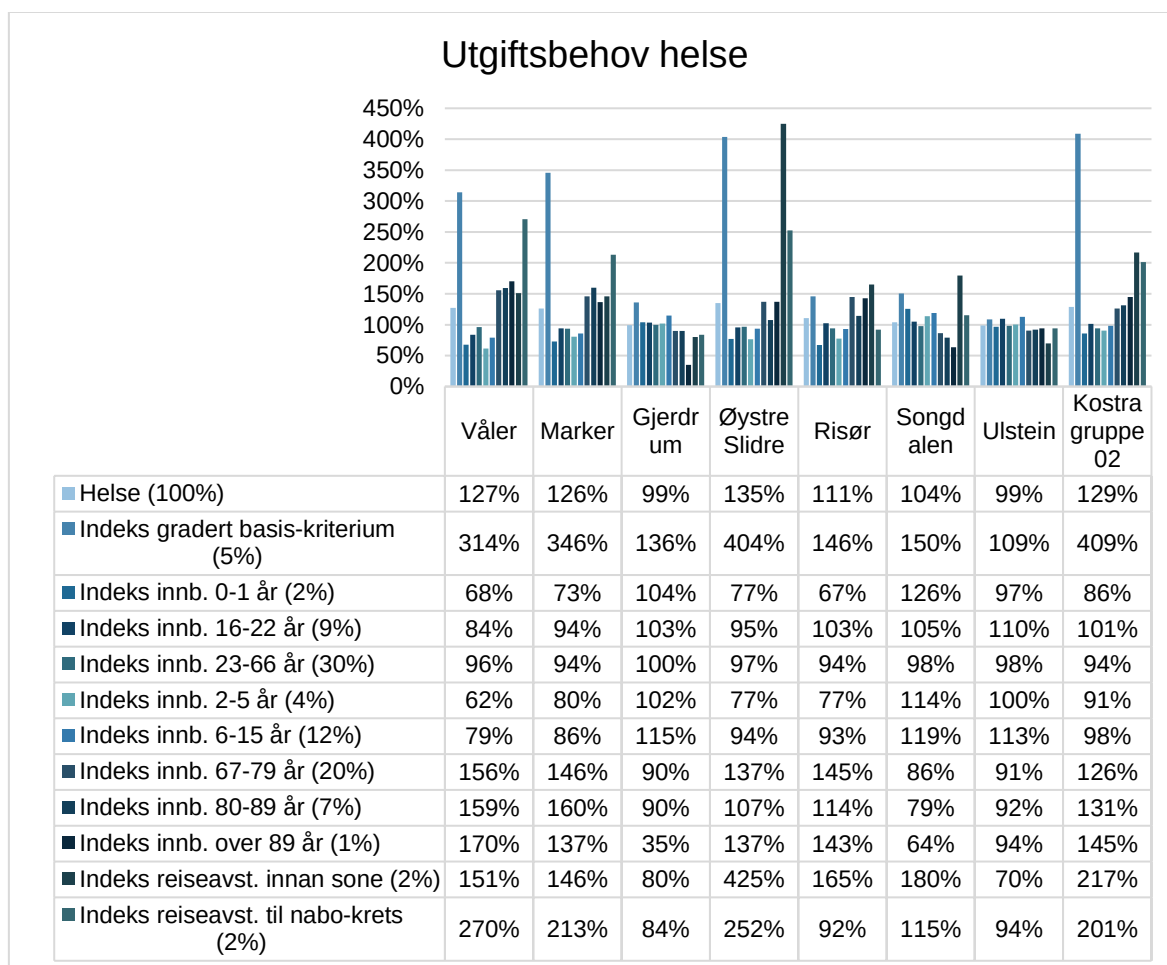
Netto utgift var omtrent 15 millioner kroner i 2018.

Våler hadde lave utgifter til helsetjenesten i 2018. Samlede behovskorrigerte utgifter var 3 millioner kroner lavere enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Funksjon 232 forebygging var 1 million kroner billigere, og funksjon 241 behandling var 3 millioner kroner billigere enn gjennomsnittet i kommunegruppen. Funksjon 233 folkehelse var 1 million kroner dyrere.

Marker drev helsetjenesten rundt 2 millioner kroner billigere enn Våler i 2018.

11.1 Utgiftsbehovet

Behovet for helsetjenester i Våler er beregnet til 127 prosent av landsgjennomsnittet per innbygger. I forhold til landsgjennomsnittet har Våler smådriftsulempen og større avstander. Kommunegruppen og Øystre Slidre har høyere tjenestebehov enn Våler.

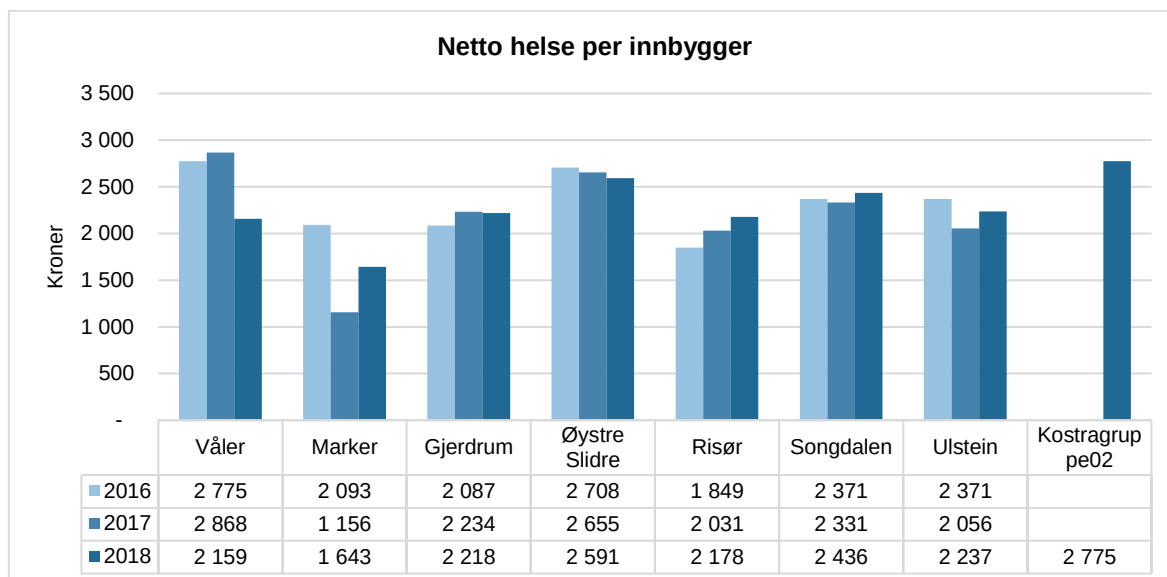

Figur 76 Utgiftsbehov til helse 2019. Kilde: KMD

11.2 Netto utgift til helsetjenesten per innbygger

Våler brukte 2.200 kroner per innbygger til helsetjeneste i 2018. Det er 600 kroner mindre enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Forskjellen utgjør 3 millioner kroner.

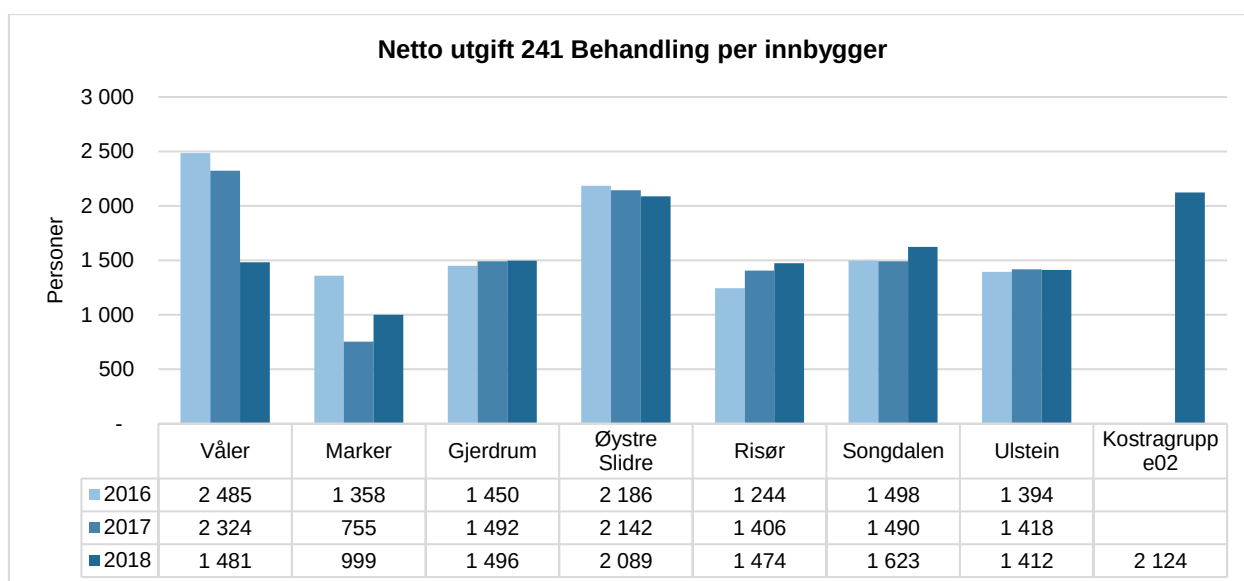
Utgiftene til helse er redusert med 600 kroner siden 2016. Marker har 500 kroner lavere kostnader. Forskjellen utgjør ca. 2 millioner kroner.

Figur 77 Netto utgift per innbygger til kommunehelse, behovskorrigert

11.3 Netto utgift til 241 behandling per innbygger

Det er funksjon 241 behandling som er størst i helsetjenesten. Våler brukte 1.500 kroner per innbygger på fastleger, fysioterapi og legevakt. Det er 600 kroner mindre enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Forskjellen utgjør 3 millioner kroner. Utgiften per innbygger er blitt redusert med ca. 1.000 kroner per innbygger de tre siste årene. Lave utgifter til behandling pleier å komme av billig legevakt, få kommunalt ansatte fastleger eller lite kommunal service for fastlegene.

Figur 78 Netto utgift til funksjon 241 behandling, behovskorrigert

12 Sosial

Sosialtjenesten omfatter funksjonene 242 veiledning, 243 rusomsorg, 273 vernet arbeid, 275 introduksjonsordningen, 276 kvalifiseringsordningen og 281 sosialhjelp. 275 introduksjonsordningen er helt finansiert med statstilskudd (integreringstilskuddet) og holdes utenfor analysen. Utgiftsbehovet for sosialtjenester er beregnet til omtrent 95 prosent av landsgjennomsnittet. Våler har lite storbyproblemer og få flyktninger.

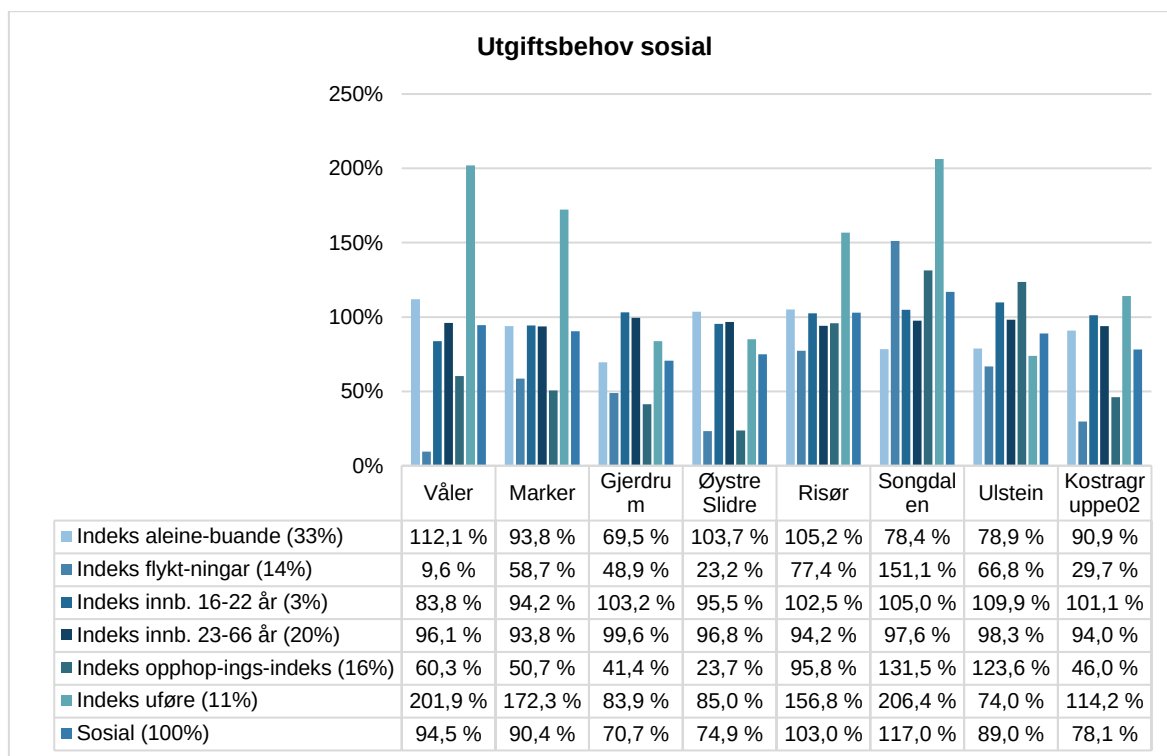
Netto utgift var omtrent 10 millioner kroner i 2018. Samlede behovskorrigerte netto driftsutgifter er tilnærmet lik gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. De funksjonene som drives med høyere utgifter enn gjennomsnittet i kommunegruppen er rusomsorg (0,5 mill. kroner) og vernet arbeid (0,5 mill. kroner). Funksjoner som drives med lavere utgifter enn gjennomsnittet i gruppen er veiledning (0,5 mill. kroner) og sosialhjelp (0,5 mill. kroner). Utgiftene til 276 kvalifiseringsordningen var lik gjennomsnittet i kommunegruppen.

Med unntak av Øystre Slidre og Risør, har alle sammenligningskommunene lavere utgifter til sosialtjeneste enn Våler.

Store deler av sosialutgiftene i norske kommuner er knyttet til arbeidet med flyktninger. Antall flyktninger mottatt i kommunen har stor betydning for utgiftsnivået i denne tjenesten. Våler har under middels utgifter til flyktninger, etter størrelsen på integreringstilskuddet å dømme.

12.1 Utgiftsbehovet

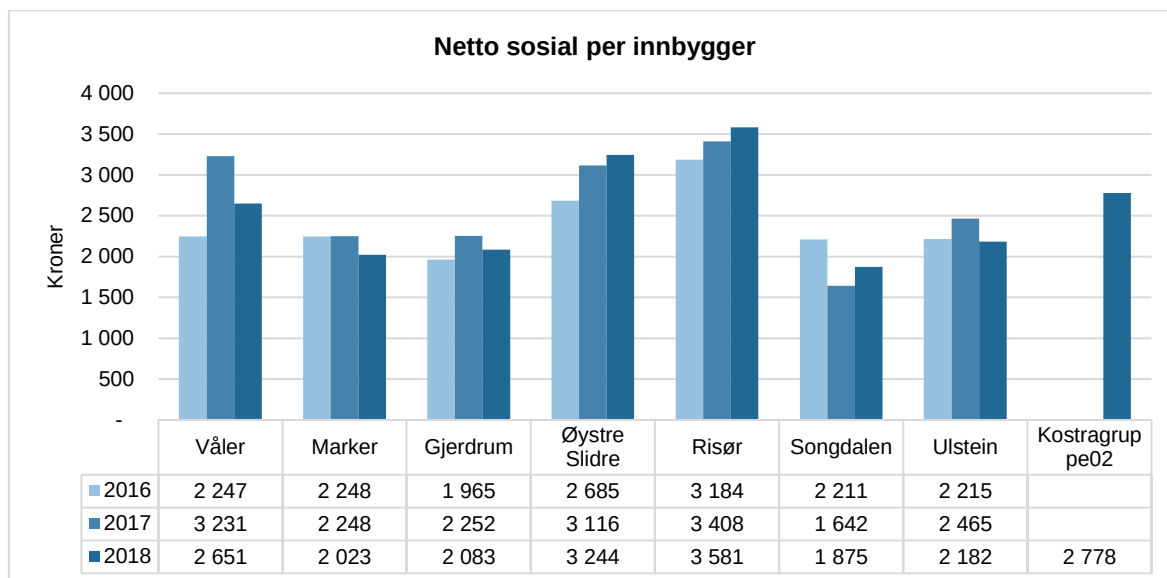
Behovet for sosiale tjenester er beregnet til 95 prosent av landsgjennomsnittet per innbygger. I forhold til landsgjennomsnittet har Våler flere aleneboende og flere uføre, men færre innbyggere i arbeidsdyktig alder, færre flyktninger og mindre storbyproblemer. Kommunegruppen og alle sammenligningskommunene har lavere tjenestebehov enn Våler.

Figur 79 Utgiftsbehov for sosialtjenesten 2019. Kilde: KMD

12.2 Netto utgift til sosialtjenesten per innbygger

Behovskorrigerte netto driftsutgifter til sosiale tjenester var ca. 2.700 kroner per innbygger i Våler i 2018. Det er omtrent 100 kroner mindre enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Forskjellen utgjør omtrent 400.000 kroner. Utgiften har steget med 400 kroner de siste tre årene.

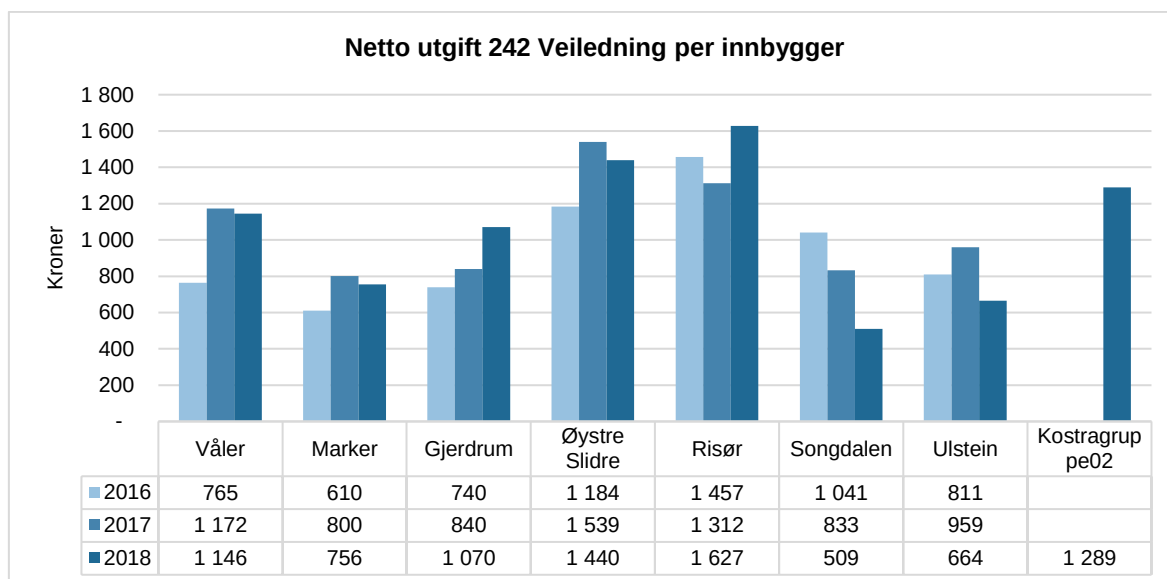

Figur 80 Netto utgift per innbygger for sosialtjeneste, behovskorrigert

12.3 Netto utgift til 242 veiledning per innbygger

Veiledning er som regel den nest største deltjenesten innenfor sosialtjenesten. Her føres bemanningen på sosialkontoret (kommunal NAV), inkludert flyktningkonsulenter. Våler har lave utgifter til veiledning. Netto utgift per innbygger var 1.100 kroner i 2018. Det er omtrent 100 kroner mindre enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Forskjellen utgjør 0,5 millioner kroner.

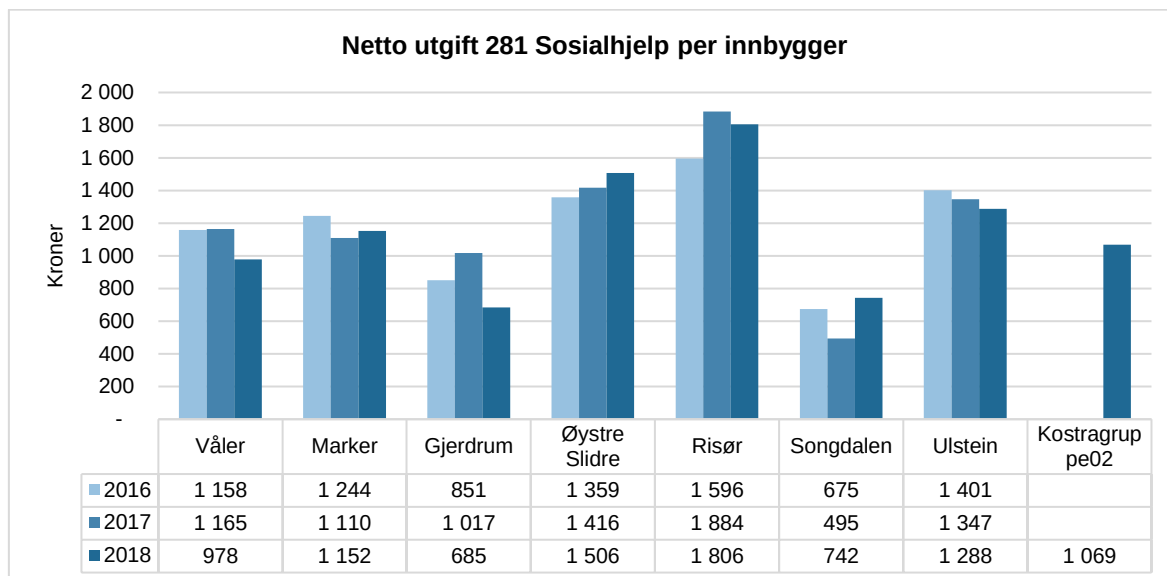
Utgiften er økt med 400 kroner de siste tre årene.

Figur 81 Netto utgift til funksjon 242 veiledning per innbygger, behovskorrigert

12.4 Netto utgift til 281 sosialhjelp per innbygger

Økonomisk sosialhjelp er vanligvis den største deltjenesten innenfor sosiale tjenester. Behovskorrigerte netto driftsutgifter i Våler var 1.000 kroner per innbygger i 2018. Det er 100 kroner mindre enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Forskjellen utgjør 0,5 millioner kroner. Utgiften er redusert med 200 kroner de siste tre årene.

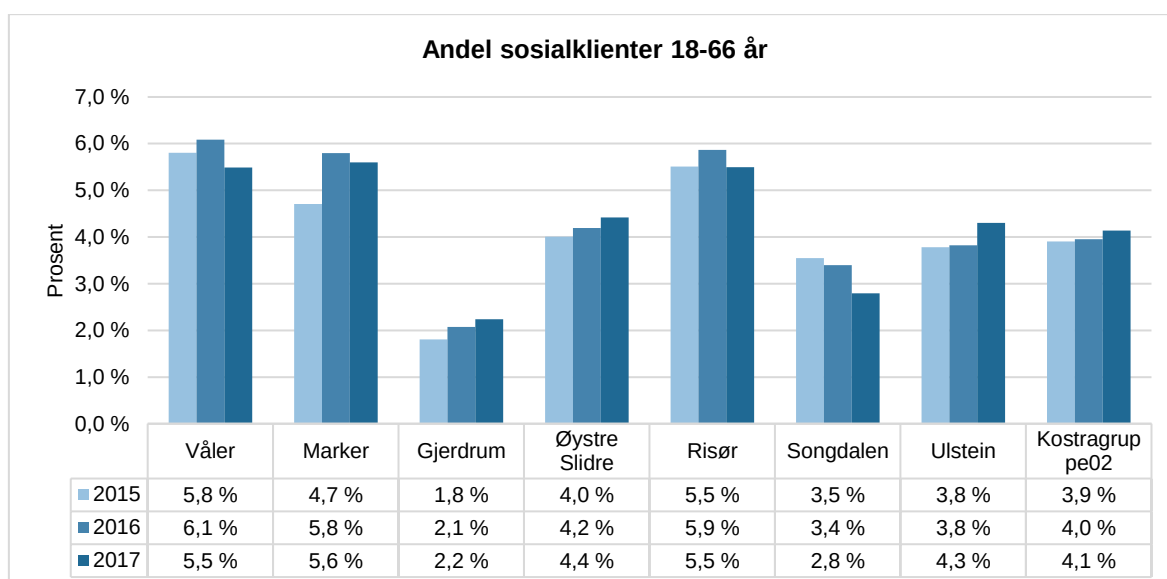

Figur 82 Netto utgift til funksjon 281 sosialhjelp per innbygger, behovskorrigert

12.5 Dekningsgrad og enhetspris på sosialhjelp

Utgiftene til sosialhjelp i Våler var 0,5 millioner kroner lavere enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2 i 2018, etter korreksjon for behov. Lave utgifter til sosialhjelp kan komme av lav andel klienter eller lave utgifter per klient. Våler har en høy andel klienter, men lave utgifter per mottaker av sosialhjelp.

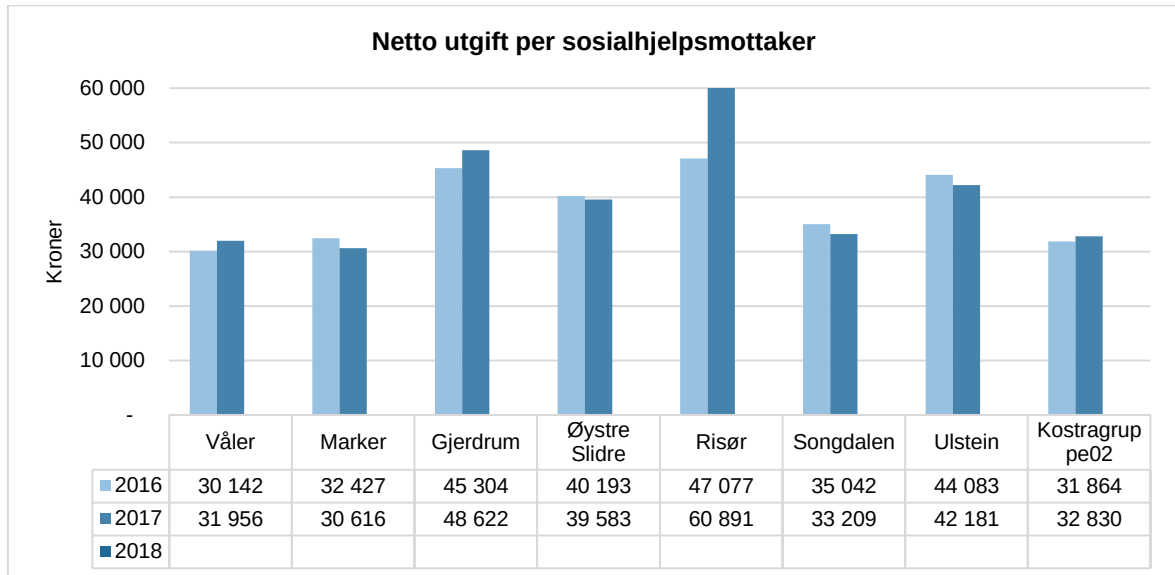
Andelen sosialklienter er 5,5 prosent av innbyggere 18-66 år. Det er 1,4 poeng over gjennomsnittet i Kommunegruppe 2.

Figur 83 Andel sosialklienter av innbyggere 18-66 år. Kilde: KOSTRA

12.6 Netto utgift per mottaker av sosialhjelp

Utgiften per bruker er omtrent 32.000 kroner i 2017 (tall mangler for 2018). Gruppegjennomsnittet er 33.000 kroner. Kostnadsforskjellen på 1.000 kroner utgjør 0,5 millioner kroner. Lave utbetalinger per sosialklient er antakelig årsaken til de lave utgiftene til sosialhjelp.

Figur 84 Netto utgift per sosialklient. Kilde: KOSTRA

13 Administrasjon og fellesutgifter

Administrasjon og fellesutgifter omfatter funksjonene 100 politikk, 110 revisjon, 120 administrasjon, 121 eiendomsforvaltning, 130 adm. lokaler, 180 fellesutgifter og 285 utenfor kommunalt område. Funksjonene 190 utgifter til fordeling og 290 interkommunalt samarbeid er også tatt med her. Disse funksjonene skal gå i null, men gjør det ikke alltid.

Netto utgift var 27 millioner kroner i 2018. Administrasjon er et vanskelig område å analysere, for kommunenes regnskapspraksis varierer (tolkningen av skillet mellom tjeneste og administrasjon). Behovet for administrasjon i Våler er beregnet til 119 prosent av landsgjennomsnittet. Våler har smådriftsulempen innen administrasjon.

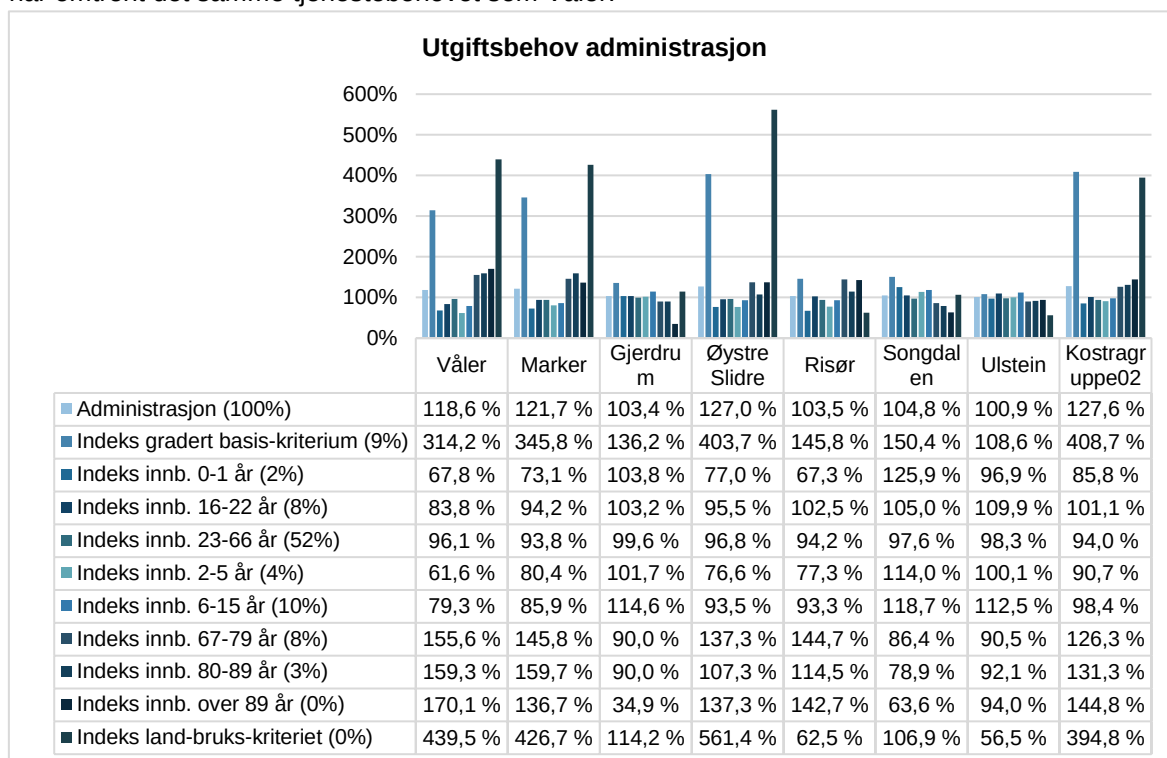
Våler hadde middels høye utgifter til administrasjon og styring i 2018. Samlede behovskorrigerte netto driftsutgifter var 1 million kroner høyere enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2.

Følgende funksjoner drives billigere enn kommunegruppen: politisk styring (0,5 mill. kroner) og ikke-kommunale oppgaver (0,5 mill. kroner). De funksjonene som hadde høyere utgifter enn gjennomsnittet var revisjon (0,5 mill. kroner), fellesutgifter i eiendom (0,5 mill. kroner) og adm. lokaler (1 mill. kroner).

Marker drev administrasjonen 9 millioner kroner billigere enn Våler.

13.1 Utgiftsbehovet

Behovet for administrasjon er beregnet til 119 prosent av landsgjennomsnittet per innbygger. I forhold til landsgjennomsnittet har Våler smådriftsulempen. Kommunegruppen og sammenligningskommunene har omtrent det samme tjenestebehovet som Våler.

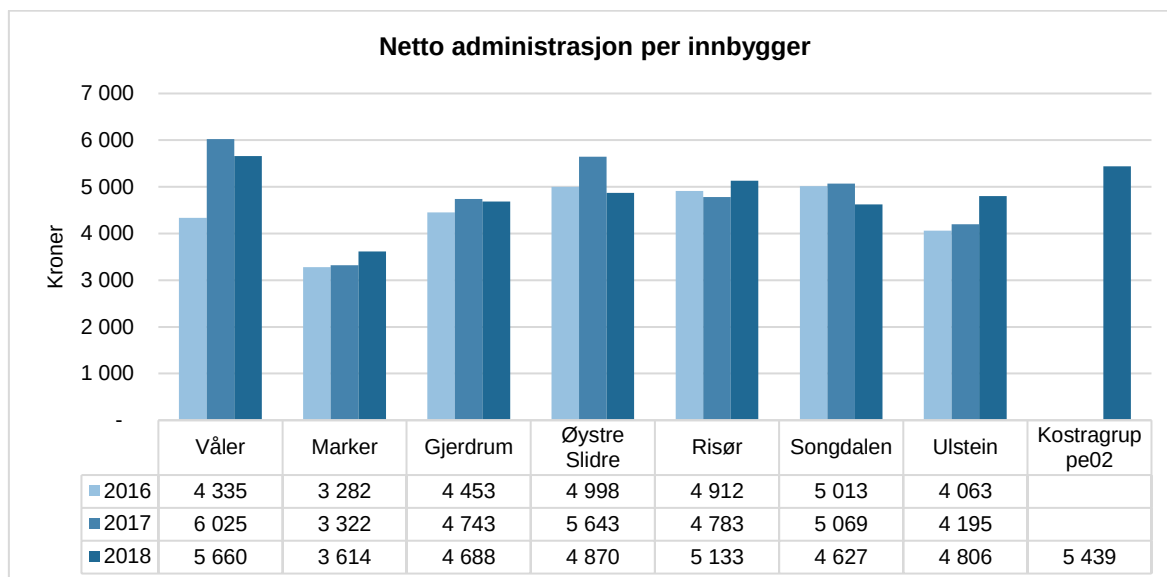

Figur 85 Utgiftsbehov for administrasjon 2019. Kilde: KMD

13.2 Netto utgift til administrasjon og fellesutgifter per innbygger

Behovskorrigerte netto driftsutgifter til det vi kaller administrasjon og fellesutgifter er 5.700 kroner i Våler i 2018. Det er 200 kroner mer enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Forskjellen utgjør 1 million kroner. Utgiften er økt med 1.300 kroner i Våler de siste tre årene.

Marker drev omtrent 2.000 kroner billigere enn Våler. Forskjellen utgjør 9 millioner kroner.

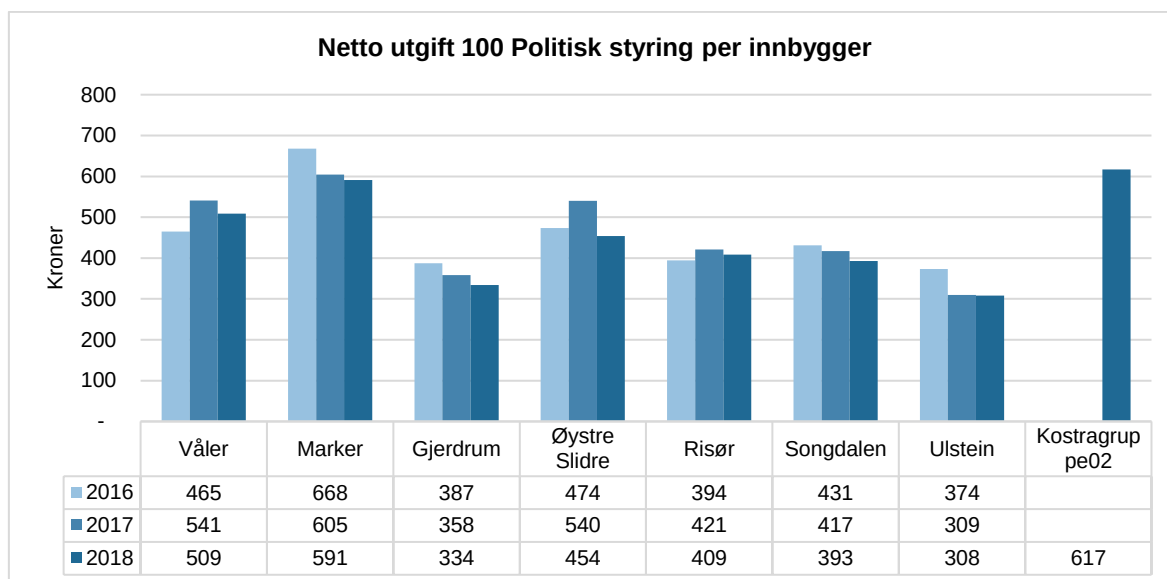

Figur 86 Netto utgift til administrasjon og fellesutgifter per innbygger, behovskorrigert

13.3 Netto driftsutgifter 100 politisk styring per innbygger

Funksjon 100 politikk omfatter honorarer og driftsmidler til ulike politiske råd og utvalg.

Behovskorrigerte netto utgifter til politikk var 500 kroner per innbygger i Våler i 2018. Det er 100 kroner mindre enn gjennomsnittet i kommunegruppen. Forskjellen er ubetydelig. Utgiften er økt med ca. 50 kroner de siste årene i Våler.

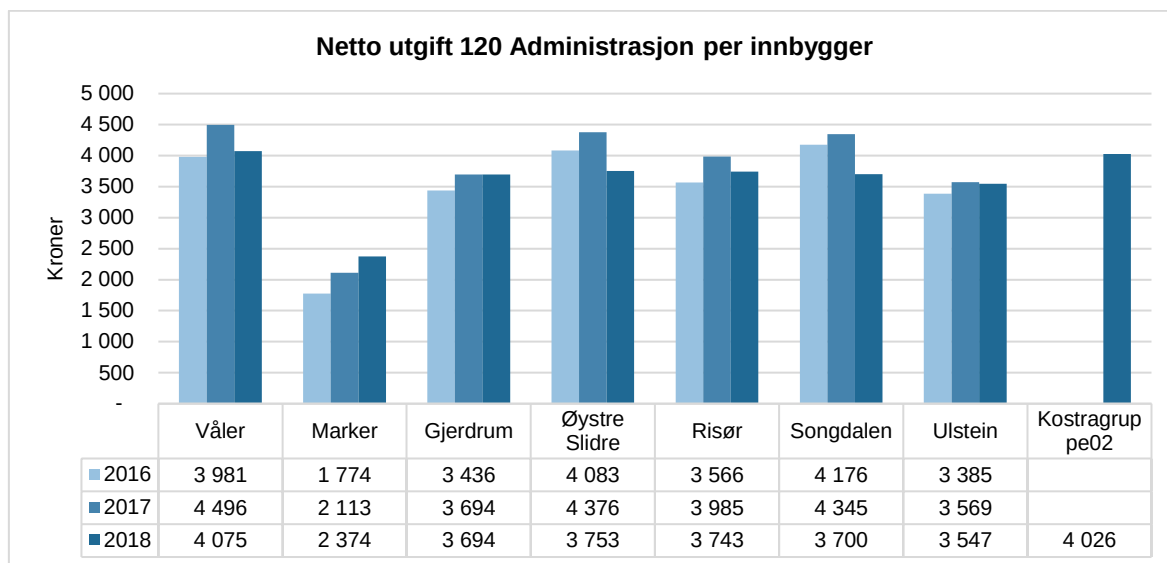

Figur 87 Netto utgift til funksjon 100 politikk per innbygger, behovskorrigert

13.4 Netto utgift til 120 administrasjon per innbygger

Funksjon 120 administrasjon omfatter strategisk ledelse og administrative støttefunksjoner. Det vil si overordnet ledelse og deres staber, samt administrativ støtte innen økonomi, personal, IKT og sak/arkiv. Behovskorrigerte netto utgifter til administrasjon var omtrent 4.100 kroner i Våler i 2018. Det er tilnærmet lik gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Forskjellen er ubetydelig. Utgiften er økt med 100 kroner de siste tre årene.

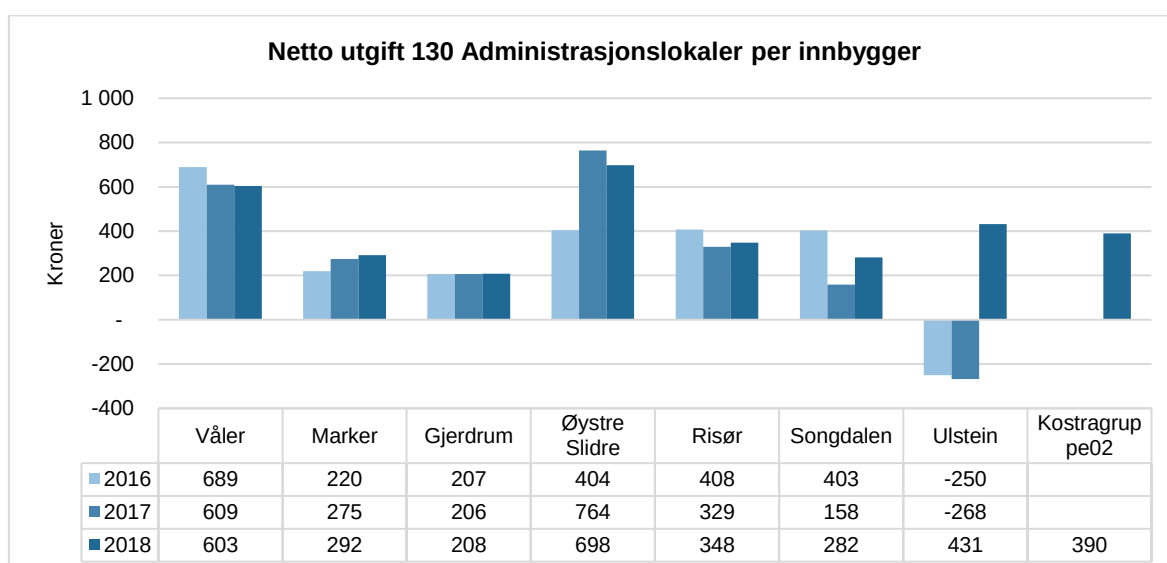
Administrasjon er et av de mer usikre regnskapene i kommunene. KOSTRA-veilederens beskrivelse av skillet mellom tjenesteproduksjon og administrasjon tolkes forskjellig. Det er derfor behov for ytterligere data når man sammenligner administrasjon.

Figur 88 Netto utgift per innbygger til funksjon 120 administrasjon, behovskorrigert

13.5 Netto utgift til 130 administrasjonslokaler per innbygger

Utgiften per innbygger var 600 kroner i Våler i 2018. Det er 200 kroner mer enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Forskjellen utgjør 1 million kroner.

Figur 89 netto utgift til funksjon 130 administrasjonslokaler, behovskorrigert.

14 Kultur

Kultur og idrett omfatter funksjonene 231 fritidstilbud, 370 bibliotek, 373 kino, 375 museer, 377 kunst, 380 idrett, 381 idrettsanlegg, 383 kulturskole, 385 annen kultur, 386 kulturbygg. Det er ikke behovskorreksjon på kultursektoren. Det er svært lite lovpålagte forpliktelser i denne sektoren.

Netto utgift var 5 millioner kroner i 2018. Våler brukte 4 millioner kroner mindre på kultur enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2.

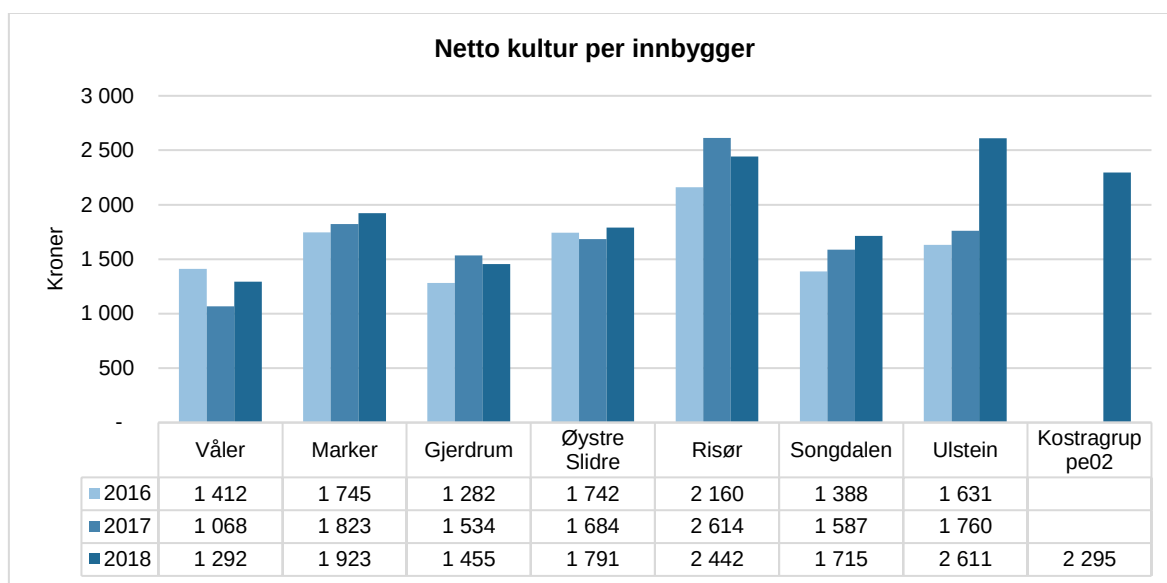
Alle tjenestene ble drevet med lavere utgifter enn gjennomsnittet med unntak av funksjon 385 annen kultur (0,6 mill. kroner).

Våler driver kultursektoren billigst blant sammenligningskommunene.

14.1 Netto utgift til kultur per innbygger

Våler brukte omtrent 1.300 kroner per innbygger til kultur og idrett i 2018. Det var 1.000 kroner mindre enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Utgiftene til kultur er redusert med omtrent 100 kroner de siste tre år.

Av sammenligningskommunene hadde Våler de laveste utgiftene.

Figur 90 Netto utgift til kulturformål per innbygger. Kilde: KOSTRA

15 Fysisk planlegging og kulturminnevern

Fysisk planlegging og kulturminnevern m.m. omfatter funksjonene 301 plansaker, 302, 304 og 305 byggesak, 303 kart/oppmåling, 335 parkdrift, 360 naturforvaltning og 365 kulturminnevern. Det er ikke behovsberegning for dette området. Netto utgift var 1,2 millioner kroner i 2018.

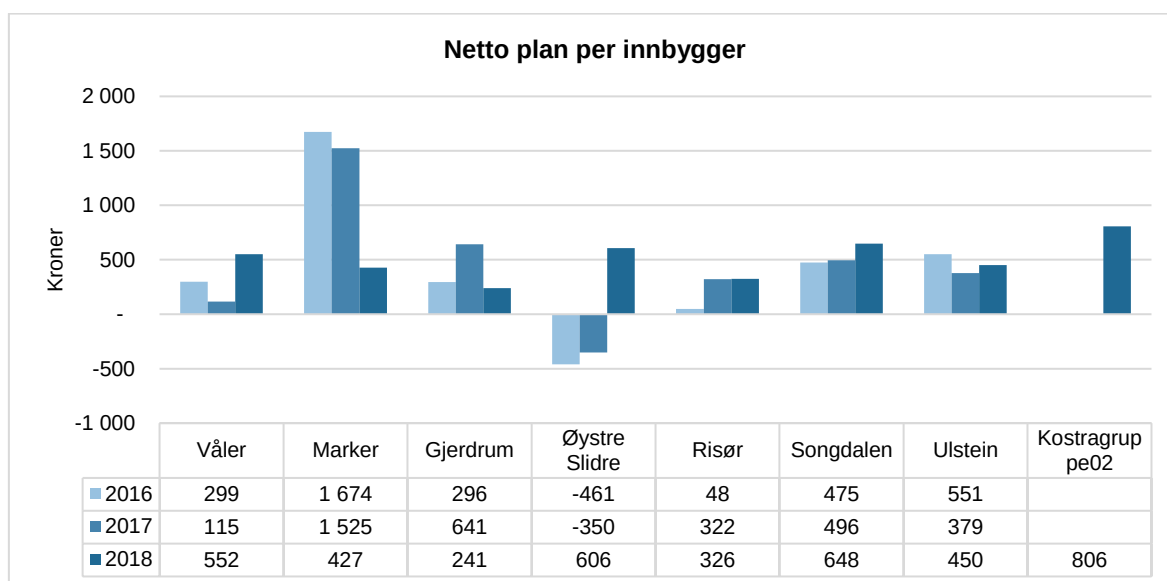
Våler brukte lite penger på disse forvaltningsoppgavene i 2018. Samlede netto utgifter var 1 million kroner lavere enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2.

Våler ligger midt i lagt blant sammenligningskommunene. Gjerdrum og Risør drev tjenesten 1 million kroner billigere enn Våler. Alle tjenestene ble drevet med lavere eller tilsvarende utgifter som gjennomsnittet.

Byggesak og kart/oppmåling kan langt på vei selvfinansieres med brukerbetaling. Dette har Våler gjort i større grad enn kommunene i Kommunegruppe 2.

15.1 Netto utgift til plan og byggesak mm per innbygger

Figuren under viser netto driftsutgifter på forvaltningsoppgavene innenfor tekniske tjenester. Det er plan, byggesak, kart/oppmåling, parkdrift, naturforvaltning og kulturminnevern. Netto utgift var 550 kroner per innbygger i 2018. Det er 250 kroner mindre enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Forskjellen utgjør 1 million kroner. Utgiften er økt med 250 kroner de siste tre årene.

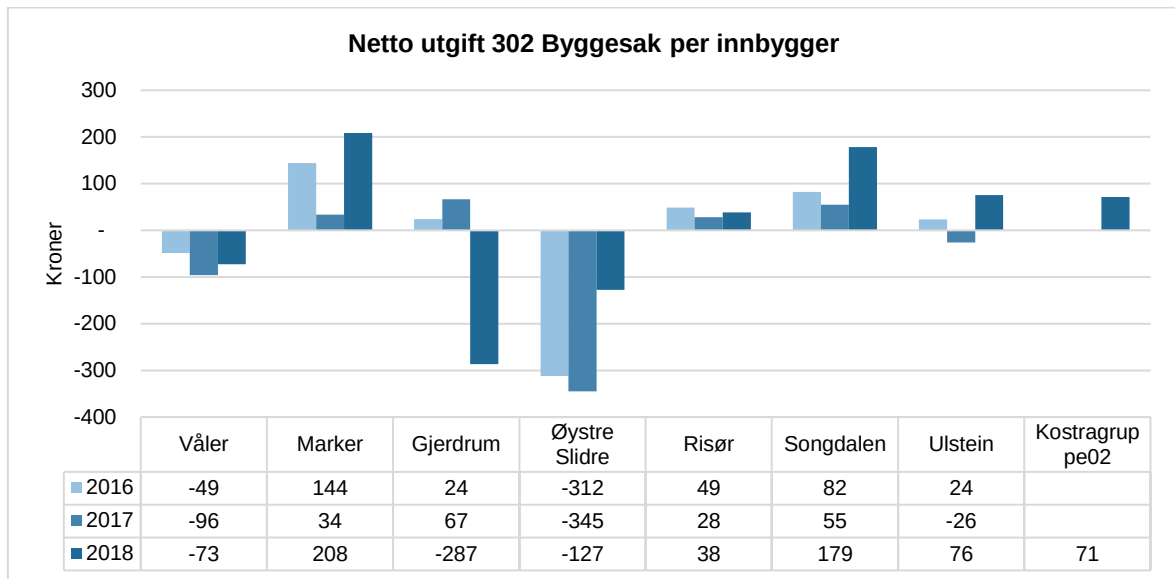

Figur 91 Netto utgift til plan, byggesak m.m. per innbygger. Kilde: KOSTRA

15.2 Netto utgift til byggesak per innbygger

Byggesakstjenestene (byggesak, deling og seksjonering) kan i stor grad selvfinansieres med gebyrer fra søkerne. Kommunen kan ikke ta betalt for klagebehandling. Våler har i større grad enn gjennomsnittet i kommunegruppen utnyttet mulighetene til å selvfinansiere byggesakstjenesten.

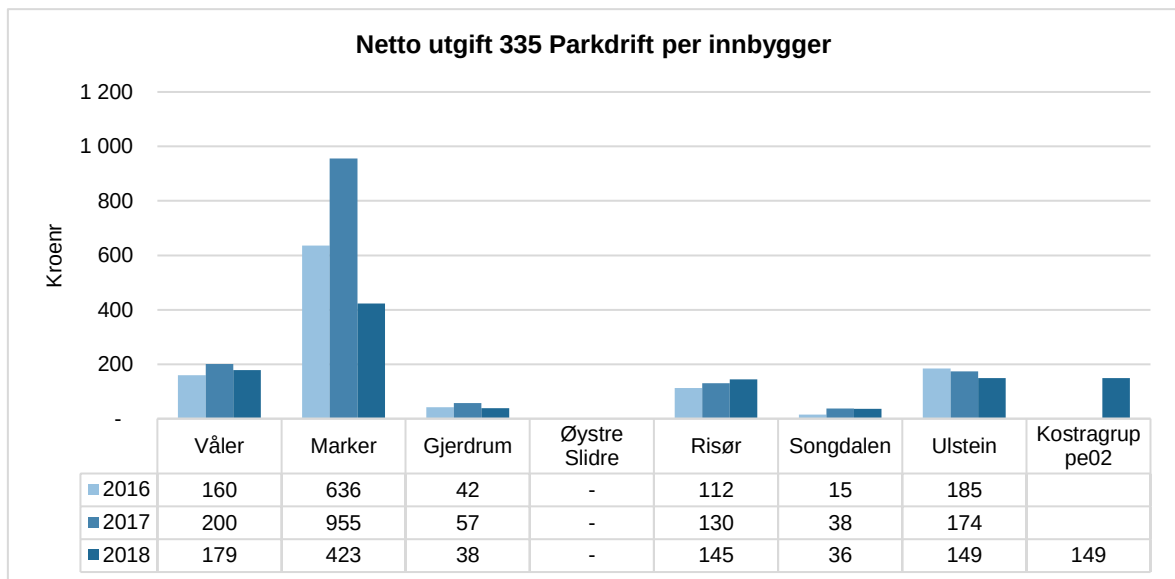
Netto inntekt per innbygger var 73 kroner i 2018. Det er drøyt 150 kroner mindre enn gjennomsnittet i gruppen. Forskjellen utgjør 0,5 millioner kroner.

Figur 92 Netto utgift per innbygger til funksjon 302 byggesak. Kilde: KOSTRA

15.3 Netto utgifter per innbygger til parkdrift

Netto utgifter til 335 parkdrift var 180 kroner i Våler i 2018. Det er 30 kroner mer enn gjennomsnittet i kommunegruppen. Forskjellen er ubetydelig.

Figur 93 Netto utgift til funksjon 335 parkdrift per innbygger. Kilde: KOSTRA

16 Samferdsel

Samferdsel omfatter funksjonene 330 samferdselsbedrifter og 332 kommunale veier. Samferdselsbedrifter er vanligvis havnevesen og parkering. Det er ingen behovsberegning for denne tjenesten. Netto utgifter var omtrent 5 millioner kroner i 2018.

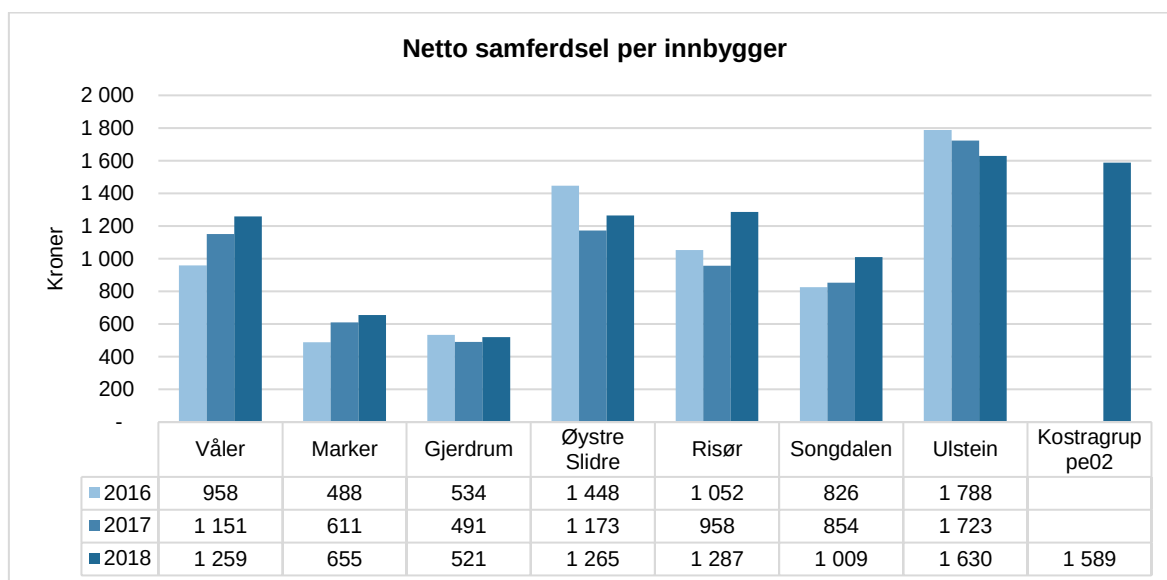
Våler brukte 1 million kroner mindre på samferdsel enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2 i 2018. Funksjoner som drives med lavere utgifter enn gjennomsnittet i gruppen er kommunale veier (1 mill. kroner). Utgiftene til 330 samferdselsbedrifter var lik gjennomsnittet i kommunegruppen. Våler er i midt laget blant sammenligningskommunene. Utgiftene var 3 millioner kroner lavere i Gjerdrum.

Årsaken til lave utgifter til veidrift i Våler er lave enhetskostnader. Våler har litt mer kommunal vei pr. innbygger enn gjennomsnittet i kommunegruppen. Utgiften pr. kilometer vei er svært lav.

Veiutgiftene kan reduseres ved å effektivisere driften, redusere vedlikeholdet eller ved å redusere veilengden (nedklassifisere kommunale veier til privat vei).

16.1 Netto utgift til samferdsel per innbygger

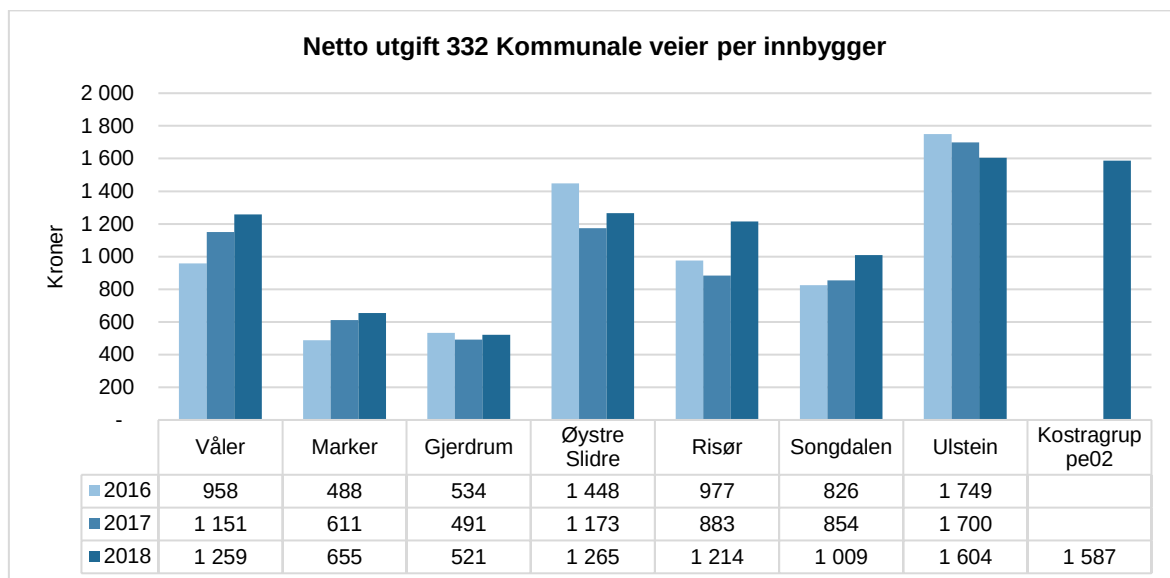
Netto driftsutgifter per innbygger til samferdsel var omtrent 1.300 kroner i Våler i 2018. Det er omtrent 300 kroner mindre enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Forskjellen utgjør 1 million kroner. Utgiften er økt med 300 kroner siden 2016.

Figur 94 Netto utgift til samferdsel per innbygger. Kilde: KOSTRA

16.2 Netto utgift til 332 kommunale veier per innbygger

Netto utgift per innbygger til vedrift var 1.300 kroner i Våler i 2018. Det er 300 kroner mindre enn gjennomsnittet i kommunegruppen. Forskjellen utgjør 1 million kroner. Utgiften er økt med 300 kroner siden 2016. Utgiftene til vedrift per innbygger i Våler er midt i laget blant sammenligningskommunene.

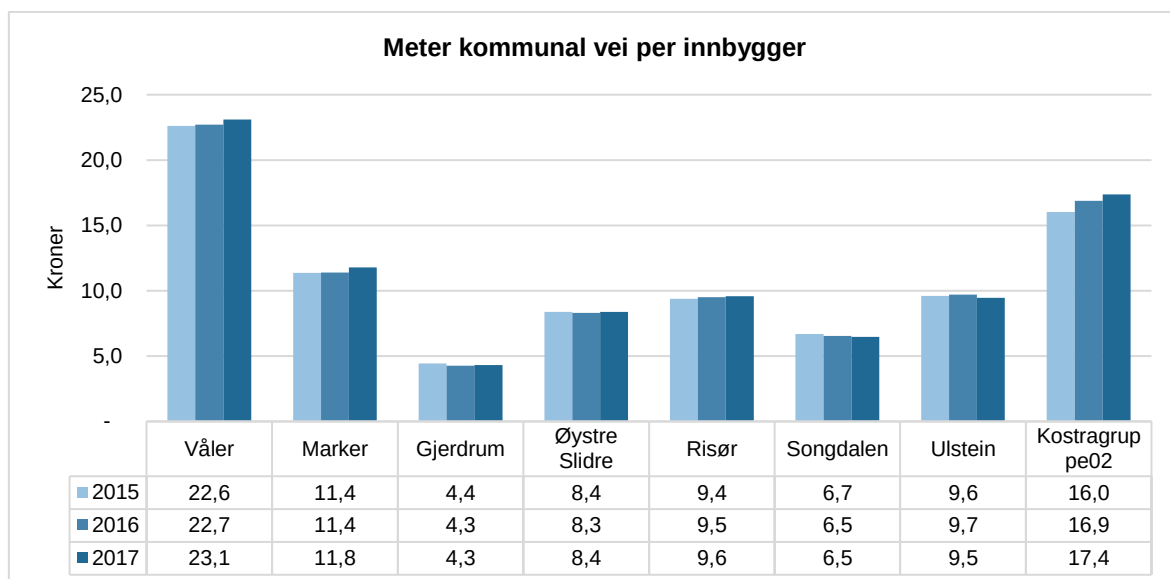

Figur 95 Netto utgift til funksjon 332 kommunale veier per innbygger. Kilde: KOSTRA

16.3 Veilengde og utgift per meter vei

Kommunale veier er den største tjenesten innen samferdsel. Netto utgifter i Våler var omtrent 1 million kroner lavere enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Lave utgifter til vedrift kan komme av lite veier eller lave driftsutgifter per meter vei.

Våler har 23,1 meter kommunal vei per innbygger. Det er 5,7 meter mer enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2.

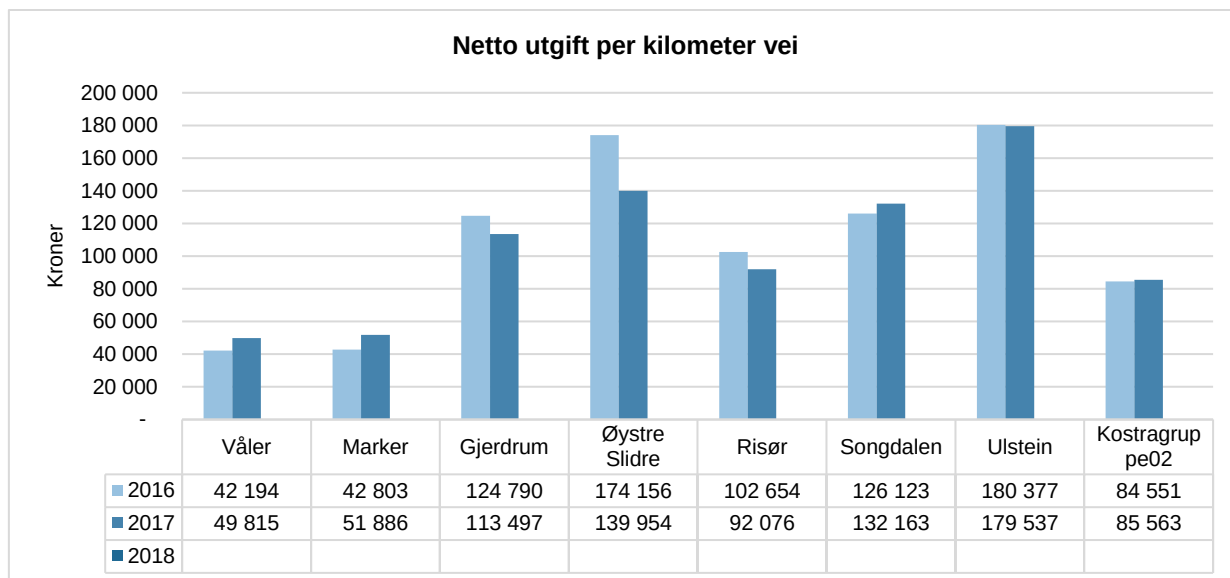
Figur 96 Antall meter kommunal vei per innbygger. Kilde: KOSTRA

16.4 Netto utgift per kilometer kommunal vei

Netto driftsutgift per kilometer i Våler var 50.000 kroner i 2017 (tall for 2018 mangler). Det er 35.000 kroner mindre enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Forskjellen utgjør 3 million kroner (85 km).

Vi kan anta at kostnaden per meter vei er årsaken til de lave utgiftene til veidrift.

Driftsutgiftene til kommunale veier kan reduseres ved å effektivisere driften, redusere vedlikeholdet eller ved å nedklassifisere (privatisere) kommunale veier.

Figur 97 Netto utgift per kilometer kommunal vei. Kilde: KOSTRA

17 Brann

Brann omfatter funksjonene 338 forebygging (inkl. feiing) og 339 beredskap. Det er ingen behovskorreksjon for brannvesen. Netto utgift i 2018 var 4 millioner kroner. Utgiftene til brannvesen var tilnærmet lik gjennomsnittet i Kommunegruppe 2.

Våler sine utgifter var midt i laget blant sammenligningskommunene. Songdalen brukte 2 millioner kroner mindre.

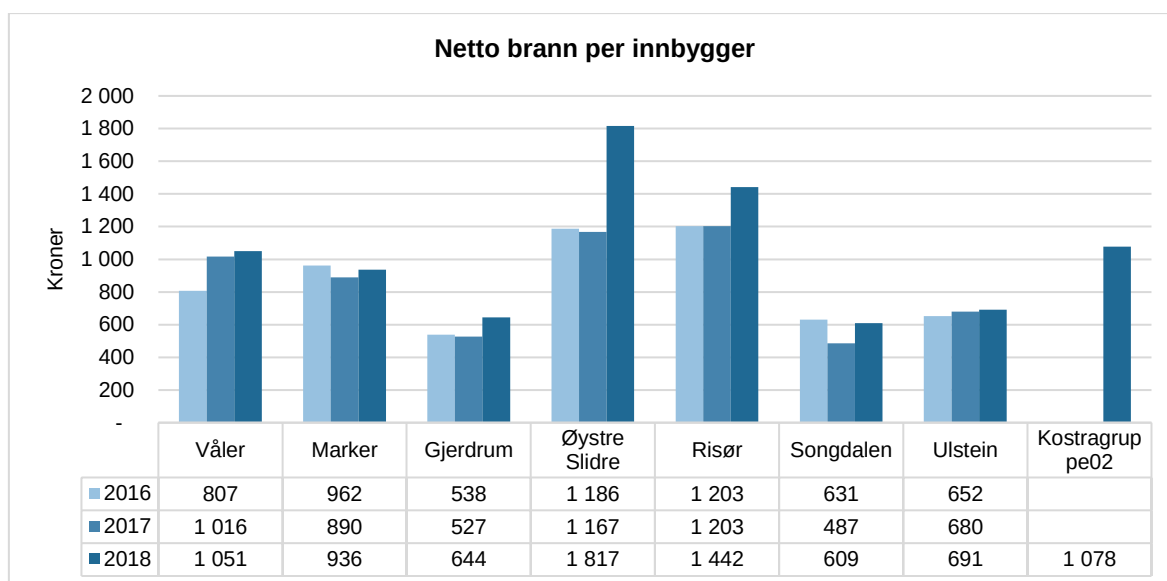
17.1 Netto utgifter til brannvesen per innbygger

Våler brukte 1.000 kroner per innbygger på branntjenesten i 2018. Det er 30 kroner mindre enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Forskjellen er ubetydelig.

Brannutgiftene har økt med 250 kroner de tre siste årene.

KOSTRA gir ikke noen nærmere forklaring på utgiftene. Våler kjøper tjenester fra et interkommunalt brannvesen (Midt-Hedmark brann- og redningsvesen IKS). Det gjør de fleste kommuner. Det er mye hestehandel rundt slike samarbeid. Kravene til beredskap settes av statlige myndigheter. Noen kommuner vedtar høyere beredskap enn loven krever. Det er ikke lett å påvirke kostnadsnivået på kort sikt.

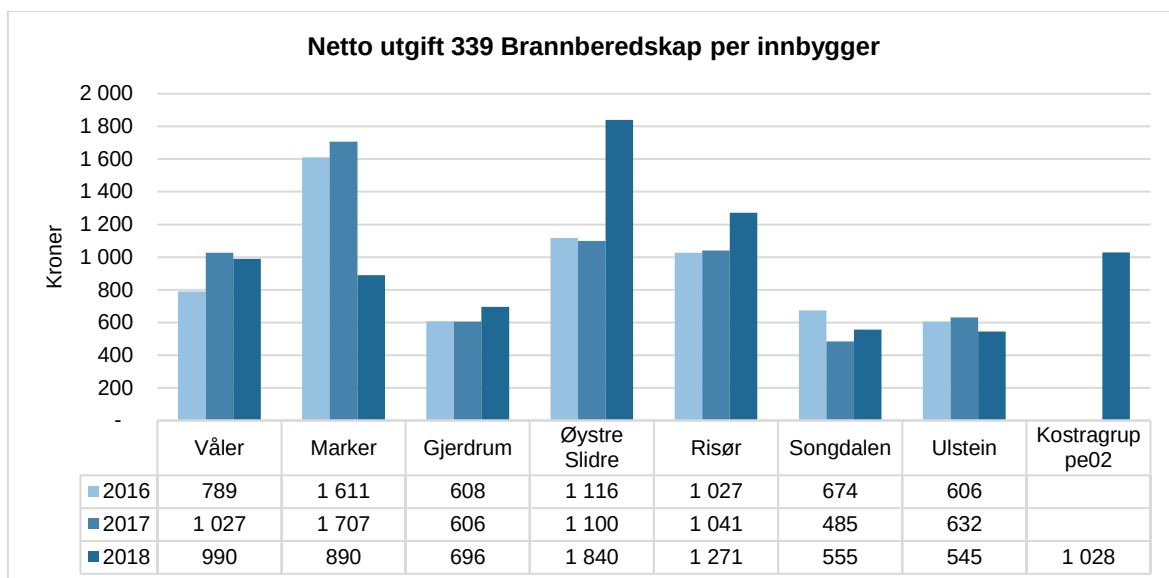
Songdalen kommune bruker 600 kroner per innbygger på branntjenesten. Det er 2 millioner mindre enn Våler. Songdalen har også et interkommunalt brannvesen (Kristiansandsregionen brann og redning IKS).

Figur 98 Netto utgift til brannvesen per innbygger. Kilde: KOSTRA

17.2 Netto utgifter til 339 beredskap per innbygger

Våler brukte 1.000 kroner per innbygger på brannberedskap i 2018. Det er 30 kroner mindre enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Forskjellen er ubetydelig. Brannutgiftene har økt med 200 kroner de tre siste årene.

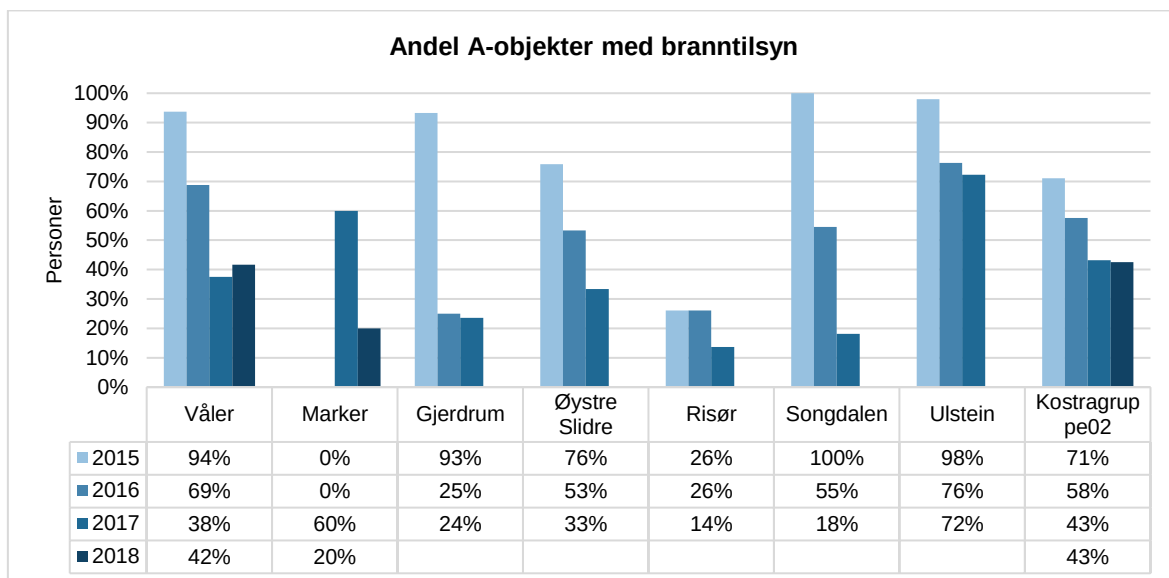

Figur 99 Netto utgift til funksjon 339 Beredskap per innbygger. Kilde: KOSTRA

17.3 Andel A-objekter med branntilsyn

Kommunebarometeret har ingen kvalitetsindikatorer for tekniske tjenester. Branntilsyn i de mest risikoutsatte bygningene (A-objektene) er en viktig oppgave i brannvesenet. Inntil nylig var det lovpålagt med årlig tilsyn av slike bygg. Nå er det opp til brannvesenet å vurdere dette.

I Våler var det branntilsyn i 42 prosent av A-objektene i 2018. Det er lik gjennomsnittet i kommunegruppen. Tilsynsfrekvensen har vært lav de siste fire årene.

Figur 100 Andel A-objekter med branntilsyn. Kilde: KOSTRA

18 Næring

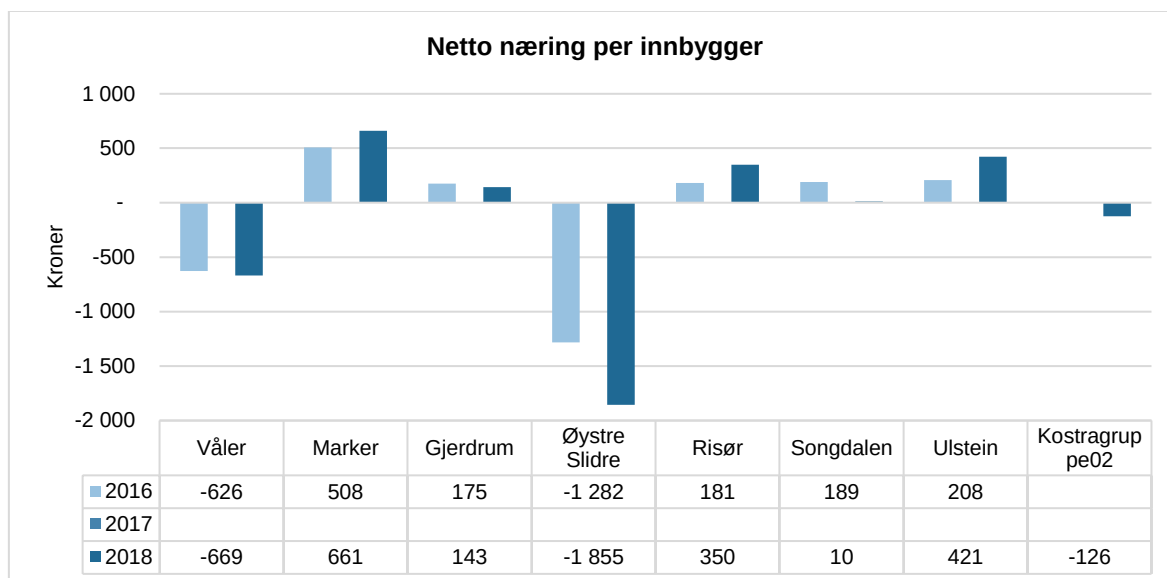
Næringsformål omfatter funksjonene 320 egen næringsvirksomhet, 321 konsesjonskraft, 325 næringsstøtte og 329 landbruk. Det er ingen behovskorreksjon for denne tjenesten.

Netto driftsinntekter var omtrent 12 millioner kroner i 2018.

Våler brukte 2 millioner kroner mindre på næringsformål i 2018 enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. De funksjonene som ble drevet med lavere kostnader var egen næringsvirksomhet (6 mill. kroner). De funksjonene som hadde høyere kostnader var salg av konsesjonskraft (1 mill. kroner), bidrag til næringslivet (2 mill. kroner) og landbruk (1 mill. kroner).

18.1 Netto utgift til næring per innbygger

Våler hadde netto inntekt på 700 kroner per innbygger fra næringsformål i 2018. Det var 600 kroner mer enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2 og skyldes inntekter fra salg av tømmer. Forskjellen utgjør 2 millioner kroner. Netto inntekt har steget med nærmere 100 kroner per innbygger de siste tre årene.

Figur 101 Netto utgift til næringsformål per innbygger. Kilde: KOSTRA

19 Bolig

Boliger omfatter funksjonene 265 kommunale utleieboliger, 283 etableringshjelp (Startlån m.m.) og 315 boligbygging. Det er ingen behovsberegning i denne tjenesten. Netto utgift var omtrent 3 millioner kroner i 2018.

Våler brukte 2 millioner kroner mer på bolig tjenester enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Utgiftene var høyere enn gjennomsnittet innenfor boligutleie, der Våler hadde et stort underskudd i 2018.

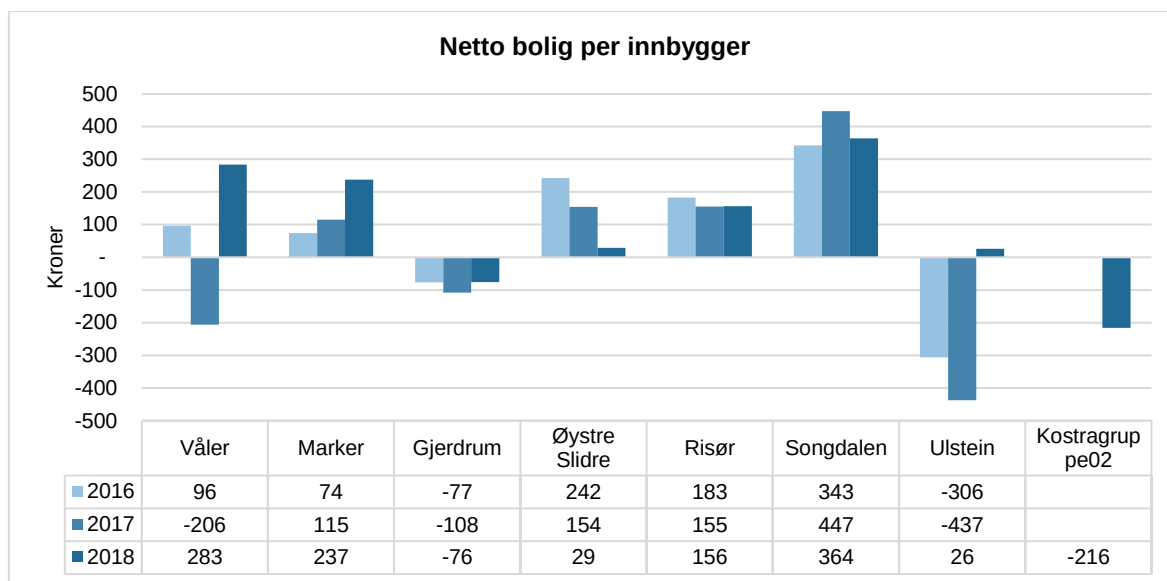
Det er vanskelig å sammenligne kommunene, siden driften av kommunale boliger organiseres svært forskjellig i kommunene. Stiftelser og borettslag inngår ikke i kommunekonsernet.

19.1 Netto utgift til bolig tjenester per innbygger

Det er vanskelig å sammenligne boligutgiftene, fordi den kommunale organiseringen av kommunale boliger varierer så mye. Mange kommuner har flyttet boligdrift ut av kommunekassen (foretak) og noen har flyttet det ut av kommunekonsernet (stiftelser, borettslag, aksjeselskaper). Det varierer derfor mye hvordan renter og avskrivninger kommer inn i kommuneregnskapet.

Våler hadde netto driftsutgift på bolig tjenesten på 300 kroner per innbygger i 2018. Det er 500 kroner mer enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Forskjellen utgjør 2 millioner kroner. Netto utgift til bolig tjenester i Våler er økt med 200 kroner per innbygger de siste tre årene.

Med unntak av Songdalen, bruker alle sammenligningskommunene mindre penger enn Våler.

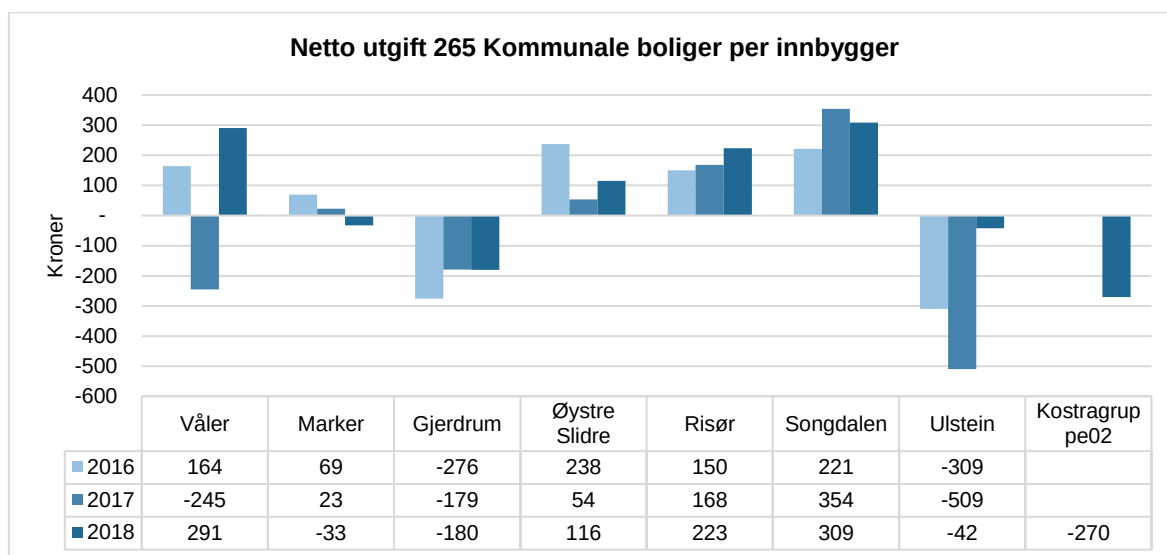

Figur 102 Netto utgift til boligformål per innbygger. Kilde: KOSTRA

19.2 Netto utgift til 265 kommunale boliger per innbygger

Funksjon 265 er utleie av kommunale boliger. Boligene kan være eid av kommunen eller andre (stiftelser), men disponeres av kommunen. Utleien skal i de fleste kommuner gå med overskudd, slik at kommunens kapitalkostnader dekkes inn (renter på lån).

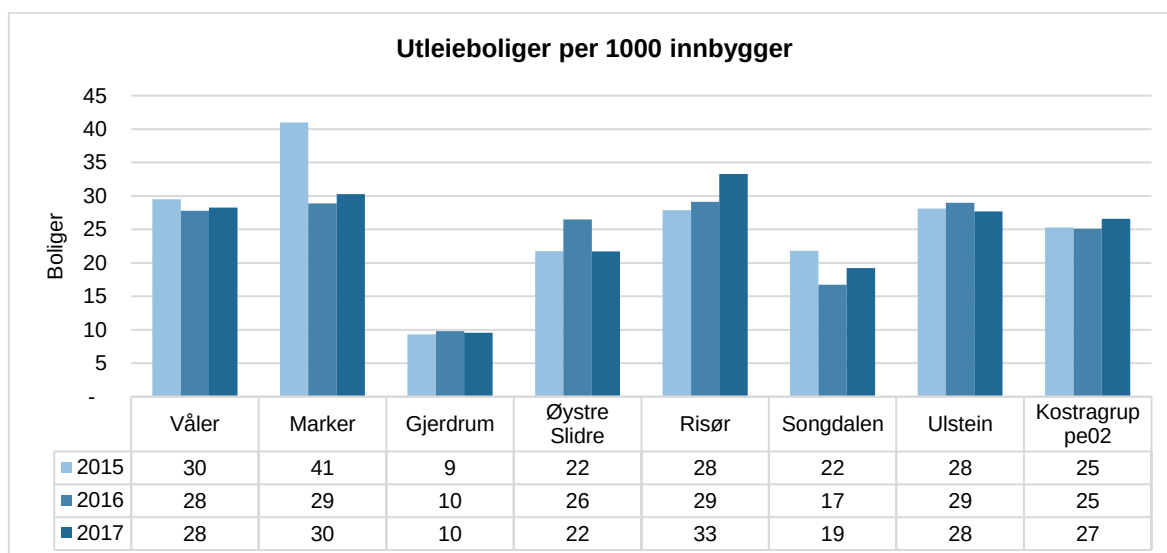
Boligutleien gikk med underskudd i Våler i 2018. Netto utgift i Våler var omtrent 300 kroner per innbygger i 2018 (2 mill. kroner). Det er ca. 600 kroner mer enn gjennomsnittet i kommunegruppen. Utgiften har økt med 150 kroner de siste tre årene.

Figur 103 Netto utgift til funksjon 265 kommunale boliger per innbygger. Kilde: KOSTRA

19.3 Antall utleieboliger per innbygger

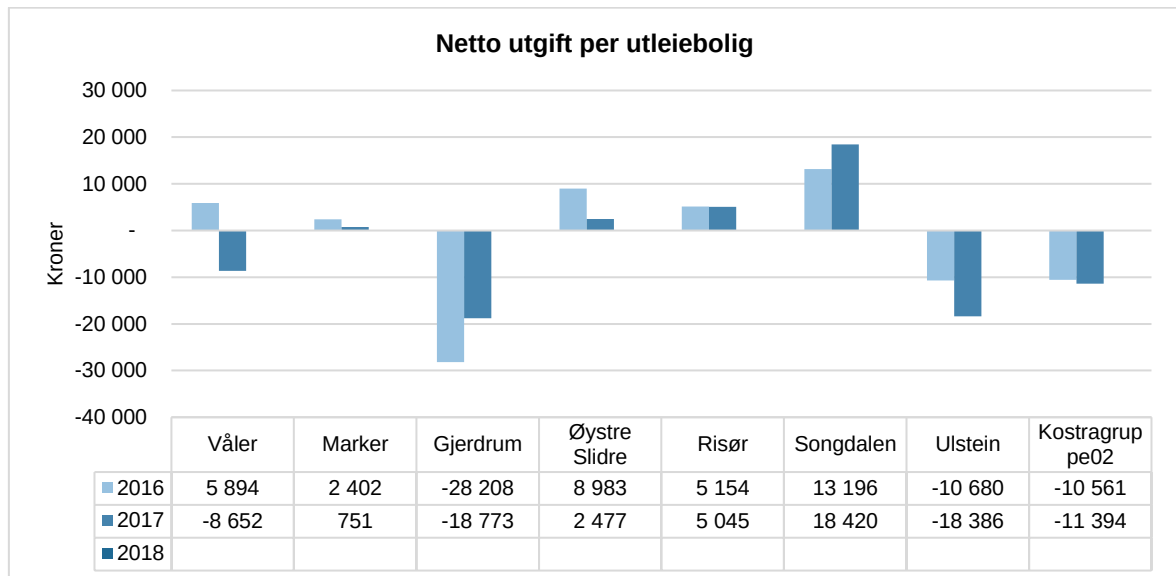
Våler leide ut 28 boliger per 1.000 innbyggere i 2018. Det er 1 mer enn gjennomsnittet i kommunegruppen.

Figur 104 Antall kommunale boliger per 1.000 innbygger. Kilde: KOSTRA

19.4 Inntekt per utleid bolig

Kommunale boliger pleier å bli leid ut til selvkost eller etter prinsippet om markedsleie («gjengs leie»). Uansett skal utleien gå med overskudd, slik at kommunen får dekket både driftsutgifter, vedlikehold og deler av kapitalkostnadene. I Våler ble boligene leid ut med stort overskudd i 2017. Vi mangler dessverre tall for 2018.

Figur 105 Netto utgift per kommunale bolig. Kilde: KOSTRA

20 Kirke

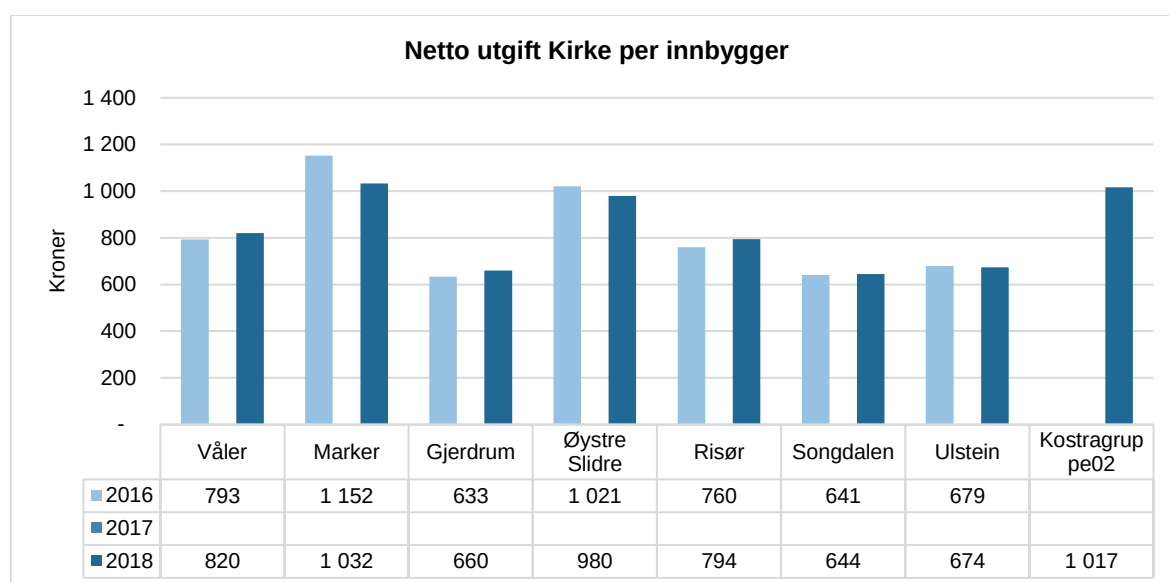
Kirkeformål omfatter funksjonene 390 den norske kirke, 392 andre trossamfunn og 393 drift av gravplasser. Det er ingen behovsberegning for denne tjenesten. Netto utgift i 2018 var 3 millioner kroner.

Våler brukte mindre penger på kirkeformål i 2018 enn kommunegruppen. Utgiftene per innbygger var 0,8 millioner kroner mindre enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Tilskudd til kirken var 0,5 millioner kroner lavere enn gjennomsnittet i gruppen. Drift av gravplasser var 0,2 millioner kroner billigere. Tilskudd til andre trossamfunn var 0,1 millioner kroner billigere. Songdalen drev kirketjenesten 1 million billigere enn Våler.

20.1 Netto utgift til kirkeformål per innbygger

Netto utgift til kirkeformål per innbygger var 800 kroner. Det er omtrent 200 kroner mindre enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Forskjellen utgjør ca. 0,8 millioner kroner. Utgiften har vært stabil de siste årene.

Gjerdrum, Songdalen og Ulstein brukte rundt 650 kroner på denne tjenesten. Forskjellen utgjør 1 million kroner.

Figur 106 Netto utgift til kirkeformål per innbygger. Kilde: KOSTRA

21 Eiendom

Eiendomsforvaltning omfatter de kommunale formålsbyggene. Det vil si funksjonene 121 felles eiendom, 130 adm.bygg, 221 barnehagelokaler, 222 skolelokaler, 261 institusjonslokaler, 381 idrettsanlegg og 386 kulturbygg. Disse utgiftene er allerede analysert som en del av de tjenester de betjener. Her følger en samlet analyse av eiendomsdriften.

Netto driftsutgifter til eiendomsforvaltning var omtrent 20 millioner kroner i 2018.

Vålers behovskorrigerte utgifter til eiendomsforvaltning er omtrent likt som gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Våler bruker mye areal per innbygger og har lave driftsutgifter per kvadratmeter bygg.

21.1 Netto driftsutgifter til eiendomsforvaltning per innbygger

Våler brukte ca. 6.000 kroner per innbygger til eiendomsdrift i 2018. Det er lik gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Marker bruker omtrent 4.000 kroner per innbygger, 1.500 kroner mindre enn Våler.

	Netto utgift per innbygger
Våler	6 029
Marker	4 037
Gjerdrum	4 849
Øystre Slidre	5 293
Risør	4 470
Songdalen	4 233
Ulstein	4 642
KOSTRA-gruppe 2	5 954

Figur 107 Netto utgift til eiendomsforvaltning per innbygger. Kilde: KOSTRA

21.2 Formålsbygg: volum og enhetspris

Lave utgifter per innbygger til drift av bygg kan komme av få kvadratmeter per innbygger eller lave utgifter per kvadratmeter.

Våler har høyt areal kommunale formålsbygg. Det er 7,5 kvadratmeter formålsbygg per innbygger, noe som er 0,7 kvadratmeter mer enn kommunegruppen.

Netto driftsutgift per kvadratmeter var omtrent 800 kroner. Utgifter per kvadratmeter ligger midt i laget blant sammenligningskommunene.

	Formålsbygg, kroner per kvm	Kvm per innbygger alle bygg
Våler	808	7,5
Marker	652	6,2
Gjerdrum	1 176	4,1
Øystre Slidre	942	5,6
Risør	811	5,5
Songdalen	930	4,6
Ulstein	788	5,9
KOSTRA-gruppe 2	871	6,8

Figur 108 Utgift per kvm og areal per innbygger. Kilde: KOSTRA

21.3 Skolelokaler: volum og enhetspris

Vi har sett at Våler bruker mer på skolelokaler enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Høye utgifter per innbygger til drift av lokaler kan komme av mye areal per elev eller høye driftsutgifter per kvadratmeter. Våler har mer areal per bruker (24 kvm) enn gjennomsnittet i kommunegruppen (21 kvm).

Nordhagen skole ble nedlagt høsten 2018, og senere benyttet som næringsbygg. Vi forstår at bygget ble rapportert til KOSTRA som skolelokaler for hele 2018. Vi har korrigert antall kvadratmeter skolelokaler for å gi et bedre bilde på faktiske kvadratmeter per elev.

Driftsutgifter per kvadratmeter er lik gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Utgifter i forhold til kommunegruppen skyldes først og fremst mer areal per bruker.

	Skolelokaler, kroner per kvm	Kvm per elev
Våler	1 020	24,2
Marker	603	21,1
Gjerdrum	1 195	14,9
Øystre Slidre	1 131	25,5
Risør	1 131	15,3
Songdalen	1 240	13,1
Ulstein	877	16,1
KOSTRA-gruppe 2	1 018	21,1

Figur 109 Utgift per kvm, skolelokaler. Kilde: KOSTRA

21.4 Barnehagelokaler: Volum og enhetspris

Vi har sett at behovskorrigerte netto utgifter til barnehagelokaler er 0,9 millioner kroner lavere i Våler enn det i kommunegruppen.

Utgiftene er et produkt av antall kommunale plasser, antall kvadratmeter per plass og driftsutgifter per kvadratmeter. Våler har middels andel kommunale plasser (50 prosent), middels areal per bruker (14 kvm) og lave utgifter per kvadratmeter.

	Barnehagelokaler, kroner per kvm	Kvm per barn i barnehage
Våler	1 204	14,3
Marker	955	18,3
Gjerdrum	1 561	10,6
Øystre Slidre	1 271	16,0
Risør	1 955	9,3
Songdalen	1 562	12,8
Ulstein	2 128	7,1
KOSTRA-gruppe 2	1 444	14,4

Figur 110 Utgift per kvm, barnehagelokaler. Kilde: KOSTRA

21.5 Institusjonslokaler: volum og enhetspris

Vi har sett at Våler bruker 3 millioner kroner mer på institusjonslokaler enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Høye utgifter til bygningsdrift kan komme av mye areal eller høye utgifter per kvm.

Våler har mer areal per bruker (217 kvm) en gjennomsnittet i Kommunegruppe 2 (182 kvm). Samtidig er det høye netto driftsutgifter per kvadratmeter. Høy enhetspris og mer areal forklarer de høye utgiftene til institusjonslokaler.

	Institusjonslokaler, kroner per kvm	Kvm per plass, institusjon
Våler	793	216,5
Marker	881	164,1
Gjerdrum	1 270	192,9
Øystre Slidre	870	61,9
Risør	449	191,9
Songdalen	470	212,5
Ulstein	689	132,1
KOSTRA-gruppe 2	682	182,0

Figur 111 Utgift per kvm, institusjonslokaler. Kilde: KOSTRA

22 Flyktninger

Utgiftene til mottak og integrering av flyktninger er et viktig og vanskelig tema i kommunale økonomi-analyser. Utgiftene er store i enkelte kommuner. Utgiftene er samtidig lite synlig i kommuner-egenskapet. Funksjon 275 introduksjonsordningen er den eneste funksjonen som bare gjelder flyktninger. Inntektene (integreringstilskuddet) inntektsføres ikke i tjenestene, men på funksjon 850 som rammetilskudd. Mange flyktninger fører derfor til høye nettokostnader i en del tjenester, spesielt barnevern, sosial, helse og grunnskole.

For å anslå denne effekten, kan man sammenligne kommunenes inntekter fra integreringstilskudd. Høyt integreringstilskudd indikerer høye utgifter til flyktninger. Noen direkte sammenheng er det ikke. Flere kommuner har de siste årene meldt om store overskudd på flyktningene.

Det er grunn til å tro at Våler har lavere utgifter til flyktninger enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Integreringstilskuddet (5,3 mill. kroner) utgjorde omtrent 1.400 kroner per innbygger i 2018. Det er 1.800 kroner mindre enn gjennomsnittet i landet (3.200 kroner).

Våler har mindre utgifter til bosetting av enslige mindreårige flyktninger enn det som er vanlig. I kvalitetssikringsmøte med kommunen 23.08.2019 ble det opplyst at kommunen ikke har enslige mindreårige flyktninger.

Kommune	Tilskudd totalt	Innbyggere 1.1.2018	Tilskudd per innbygger	Tilskudd EM per innbygger
Våler (Hedmark)	5 308 828	3 743	1 418	-
Marker	6 633 750	3 597	1 844	-
Gjerdrum	10 641 454	6 546	1 626	-
Øystre Slidre	8 904 053	3 248	2 741	-
Risør	63 601 687	6 936	9 170	2 970
Songdalen	38 716 146	6 568	5 895	304
Ulstein	43 644 211	8 457	5 161	1 323
Landet	16 726 933 167	5 258 000	3 181	585

Figur 112 Tilskudd fra IMDI til integrering. Kilde: IMDI

Vedlegg: Regnskapsdata i analysen. Kilde: KOSTRA

	Netto driftsutgifter		Arbeidsgiveravgift		Netto driftsutgifter fratrukket arbeidsgiveravgift	
	Konsern	Kasse	Konsern	Kasse	Konsern	Kasse
100 Politisk styring	2 453	2 427	216	164	2 237	2 263
110 Kontroll og revisjon	1 136	1 116	31	10	1 105	1 106
120 Administrasjon	18 991	18 991	1 088	1 088	17 903	17 903
121 Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltningen	1 583	1 583	77	77	1 506	1 506
130 Administrasjonslokaler	2 834	2 834	184	184	2 650	2 650
170 Årets premieavvik	-11 673	-11 667	-1 119	-1 118	-10 554	-10 549
171 Amortisering av tidligere års premieavvik	4 956	4 956	472	472	4 484	4 484
172 Pensjon	0	0	0	0	0	0
173 Premiefond	-23	0	-2	0	-21	0
180 Diverse fellesutgifter	54	54	1	1	53	53
190 Interne serviceenheter	0	0	0	0	0	0
201 Barnehage	18 531	18 531	946	946	17 585	17 585
202 Grunnskole	41 599	41 599	3 762	3 762	37 837	37 837
211 Styrket tilbud til førskolebarn	2 523	2 523	200	200	2 323	2 323
213 Voksenopplæring	-82	-110	111	0	-193	-110
215 Skolefritidstilbud	1 454	1 454	343	343	1 111	1 111
221 Barnehagelokaler og skyss	1 113	1 113	45	45	1 068	1 068
222 Skolelokaler	8 828	8 828	321	321	8 507	8 507
223 Skoleskyss	2 163	2 163	0	0	2 163	2 163
231 Aktivitetstilbud barn og unge	190	190	36	36	154	154
232 Forebygging, helsestasjons- og skolehelsetjeneste	1 959	1 959	312	312	1 647	1 647
233 Annet forebyggende helsearbeid	1 588	1 588	43	43	1 545	1 545
234 Aktiviserings- og servicetjenester overfor eldre og personer med funksjonsnedsettelser	1 655	1 655	96	96	1 559	1 559
241 Diagnose, behandling, re-/habilitering	11 321	11 321	750	750	10 571	10 571
242 Råd, veiledning og sosialt forebyggende arbeid	4 392	4 392	383	383	4 009	4 009
243 Tilbud til personer med rusproblemer	656	656	200	200	456	456
244 Barneverntjeneste	3 120	3 120	0	0	3 120	3 120
251 Barnevernstiltak når barnet ikke er plassert av barnevernet	645	645	0	0	645	645
252 Barnevernstiltak når barnet er plassert av barnevernet	8 988	8 988	0	0	8 988	8 988
253 Helse- og omsorgstjenester i institusjon	29 362	29 362	3 562	3 562	25 800	25 800
254 Helse- og omsorgstjenester til hjemmeboende	52 995	52 995	6 100	6 100	46 895	46 895
255 Medfinansiering somatiske tjenester	.	.	.	.	.	.
256 Tilbud om øyeblikkelig hjelp døgnopphold i kommunene	992	992	0	0	992	992
261 Institusjonslokaler	8 551	8 551	306	306	8 245	8 245
265 Kommunalt disponerte boliger	2 756	2 756	78	78	2 678	2 678
273 Arbeidsrettede tiltak i kommunal regi	1 064	1 064	29	29	1 035	1 035
275 Introduksjonsordningen	2 490	2 490	44	44	2 446	2 446
276 Kvalifiseringsordningen	369	369	16	16	353	353
281 Ytelse til livsopphold	3 423	3 423	0	0	3 423	3 423
283 Bistand til etablering og opprettholdelse av egen bolig	-39	-39	0	0	-39	-39
285 Tjenester utenfor ordinært kommunalt ansvarsområde	0	0	0	0	0	0
290 Interkommunale samarbeid (§§ 27/28a- samarbeid)	0	0	584	584	-584	-584
301 Plansaksbehandling	853	853	16	16	837	837
302 Byggesaksbehandling og eierseksjonering	-253	-253	16	16	-269	-269
303 Kart og oppmåling	568	568	61	61	507	507
304 Bygge- og delesaksbehandling, ansvarsrett og utslippstillatelser	.	.	.	.	.	.
305 Eierseksjonering	.	.	.	.	.	.
315 Boligbygging og fysiske bomiljøtiltak	11	11	0	0	11	11
320 Kommunal næringsvirksomhet	-6 301	-6 149	170	150	-6 471	-6 299
321 Konesjonskraft, kraftrettigheter og annen kraft for videresalg	-1 024	-1 024	0	0	-1 024	-1 024
325 Tilrettelegging og bistand for næringslivet	3 103	3 103	119	119	2 984	2 984
329 Landbruksforvaltning og landbruksbasert næringsutvikling	2 086	2 086	55	55	2 031	2 031
330 Samferdselsbedrifter/transporttiltak	0	0	0	0	0	0
332 Kommunale veier	4 670	4 670	6	6	4 664	4 664
335 Rekreasjon i tettsted	715	715	52	52	663	663
338 Forebygging av branner og andre ulykker	367	0	141	0	226	0
339 Beredskap mot branner og andre ulykker	4 028	4 211	361	0	3 667	4 211
340 Produksjon av vann	1 096	1 096	0	0	1 096	1 096
345 Distribusjon av vann	-1 026	-1 026	117	117	-1 143	-1 143
350 Avløpsrensing	1 209	1 209	4	4	1 205	1 205
353 Avløpsnett/innsamling av avløpsvann	69	69	98	98	-29	-29
354 Tømming av slamavskillere, septiktanker o.l	-385	-385	17	17	-402	-402
355 Innsamling, gjenvinning og sluttbehandling av husholdningsavfall	-374	-159	145	5	-519	-164
360 Naturforvaltning og friluftsliv	-431	-431	32	32	-463	-463
365 Kulturminneforvaltning	-231	-231	0	0	-231	-231
370 Bibliotek	1 191	1 191	95	95	1 096	1 096
373 Kino	0	0	0	0	0	0
375 Musée	3	3	0	0	3	3
377 Kunstformidling	0	0	0	0	0	0
380 Idrett og tilskudd til andres idrettsanlegg	91	91	5	5	86	86
381 Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg	104	104	2	2	102	102
383 Musikk- og kulturskoler	1 404	1 404	156	156	1 248	1 248
385 Andre kulturaktiviteter og tilskudd til andres kulturbygg	1 979	1 979	139	139	1 840	1 840
386 Kommunale kulturbygg	260	260	2	2	258	258
390 Den norske kirke	2 914	2 914	0	0	2 914	2 914
392 Tilskudd til tros- og livssynssamfunn	123	123	0	0	123	123
393 Gravplasser og krematorier	0	0	0	0	0	0
Samlet	249 736	249 874	21 024	20 181	228 712	229 693